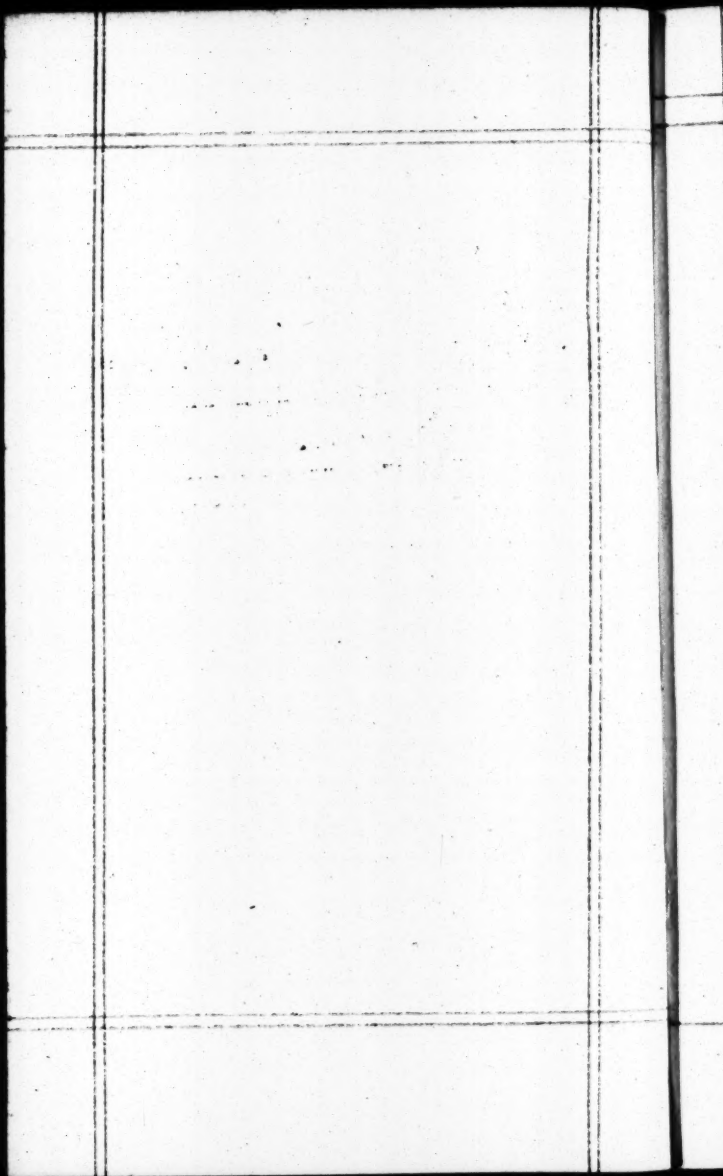

P. OVIDII
OPERA
QUÆ EXTANT.
VOL. III.

LONDINI:
TYPIS J. BRINDLEY.
MDCCXLV.

P. OVIDII NASONIS

TRISTIUM

LIBER I.

ELEGIA I.

PARVE, (nec invideo) sine me, Liber, ibis in
Urbem :

(Hei mihi !) quo domino non licet ire tuo.

Vade, sed incultus ; qualem decet exulis esse,

Infelix, habitum temporis hujus habe.

Nec te purpureo velent vaccinia fuco :

5

Non est conveniens luctibus ille color.

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur :

Candida nec nigra cornua fronte geras.

Felices ornent hæc instrumenta libellos ;

Fortunæ memorem te decet esse meæ.

10

Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes :

Hirsutus passis ut videare comis.

Neve liturarum pudeat, qui viderit illas,

De lacrymis factas sentiet esse meis.

Vade, Liber, verbisque meis loca grata saluta,

15

Contingam certe quo licet illa pede.

Si quis, ut in populo, nostri non immemor illic,

Si quis, qui, quid agam, forte requirat, erit ;

Vivere me dices : salvum tamen esse negabis :

20

In quoque, quod vivam, munus habere Dei.

Atque ita te cautus quærenti plura legendum,

Ne, quæ non opus est, forte loquare, dabis.

Protinus admonitus repetet mea crimina lector ;

Et peragar populi publicus ore reus.

V O L. III.

B

2 P. OVIDII NASONIS

Neu cave defendas, quamvis mordebere dictis; 25
 Causa patrocínio non bona pejor erit.
 Invenies aliquem, qui me suspiret ademptum,
 Carmina nec ficcis perlegat ista genis:
 Et tacitus secum, ne quis malus audiat, optet,
 Sit mea lenito Cæsare pœna minor. 30
 Nos quoque, quisquis erit, ne sit miser ille, precamur,
 Placatos misero qui volet esse Deos.
 Quæque volet, rata sint; ablataque Principis ira
 Sedibus in patriis det mihi posse mori.
 Ut peragas mandata, Liber, culpabere forsan; 35
 Ingenique minor laude ferere mei.
 Judicis officium est, ut res, ita tempora rerum
 Quærere. quæsito tempore tutus eris.
 Carmina proveniunt animo deducta sereno:
 Nubila sunt subitis tempora nostra malis. 40
 Carmina secessum scribentis et otia quærunt;
 Me mare, me venti, me fera jactat hiems.
 Carminibus metus omnis abest: ego perditus ensẽm
 Hæsurum jugulo jam puto jamque meo.
 Hæc quoque, quod facio, judex mirabitur æquus; 45
 Scriptaque cum venia qualiacumque leget.
 Da mihi Mæoniden, et tot circumspice casus;
 Ingenium tantis excidet omne malis.
 Denique securus famæ, Liber, ire memento;
 Nec tibi sit lecto displicuisse pudor. 50
 Non ita se nobis præbet Fortuna secundam,
 Ut tibi sit ratio laudis habenda tuæ.
 Donec eram sospes, tituli tangebar amore;
 Quærendique mihi nominis ardor erat.
 Carmina nunc si non studiumque, quod obfuit, odi, 55
 Sit fatis: ingenio sic fuga parta meo.
 I tamen, I, pro me tu, cui licet, adspice Romam;
 Di facerent, possem nunc meus esse liber.
 Nec te, quod venias magnam peregrinus in Urbem,
 Ignotum populo posse venire puta. 60
 Ut titulo careas, ipso noscere colore:
 Dissimulare vells te licet esse meum,

Clam tamen intrato ; ne te mea carmina lædant ;
 Non sunt, ut quondam, plena favoris, erant.
 Si quis erit, qui te, quia sis meus, esse legendum 65
 Non putet, e gremio rejiciatque suo ;
 Inspice, dic, titulum : non sum præceptor Amoris ;
 Quas meruit, poenas jam dedit illud opus.
 Forfitan exspectes, an in alta palatia missum
 Scandere te jubeam, Cæsareamque domum. 73
 Ignoscant augusta mihi loca, Dique locorum ;
 Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
 Esse quidem memini mitissima sedibus illis
 Numina : sed timeo, qui nocuere, Deos.
 Terretur minimo pennæ stridore columba, 75
 Unguibus, accipiter, faucia facta tuis.
 Nec procul a stabulis audet secedere, si qua
 Excussa est avidi dentibus agna lupi.
 Vitaret cælum Phaëthon, si viveret ; et quos
 Optarat stulte, tangere nollet equos 83
 Me quoque, quæ sensu, fateor Jovis arma timere :
 Me reor infesto, cum tonat, igne peti.
 Quicumque Argolica de classe Capharea fugit ;
 Semper ab Euboïcis vela retorquet aquis.
 Et mea cymba, semel vasta percussa procella, 85
 Illum, quo læsa est, horret adire locum.
 Ergo, chare Liber, timida circumspice mente ;
 Et satis a media sit tibi plebe legi.
 Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
 Icarus, Icaris nomina fecit aquis. 93
 Difficile est tamen, hic remis utaris an aura,
 Dicere. consilium resque locusque dabunt.
 Si poteris vacuo tradi ; si cuncta videbis
 Mitia ; si vires fregerit ira suas ;
 Si quis erit, qui te dubitantem et adire timentem 95
 Tradit, et ante tamen pauca loquatur ; adi.
 Luce bona, dominoque tuo felicior ipse
 Pervenias illuc : et mala nostra leves.
 Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
 Solus Achilleo tollere more potest. 100

Tantum ne noceas, dum vis prodesse, videto ;
 Nam spes est animi nostra timore minor.
 Quæque quiescebat, ne mota resæviat ira,
 Et pœnæ tu sis altera causa, cave.
 Cum tamen in nostrum fueris penetrare receptus, 105
 Contigerisque tuam, scrinia curva, domum ;
 Adspicies illic positos ex ordine fratres,
 Quos studium cunctos evigilavit idem.
 Cetera turba palam titulos ostendet apertos ;
 Et sua detecta nomina fronte gerit. 110
 Tres procul obscura latitantes parte videbis,
 Hi quoque, quod nemo nescit, amare docent.
 Hos tu vel fugias, vel, si satis oris habebis,
 Œdipodas facito Telegonosque voces.
 Deque tribus ; moneo, si quæ tibi cura parentis, 115
 Ne quemquam, quamvis ipse docebit, ames.
 Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ,
 Nuper ab exequiis carmina rapta meis :
 His mando dicas, inter mutata referri
 Fortunæ vultum corpora posse meæ. 125
 Namque ea dissimilis subito est effecta priori :
 Flendaque nunc, aliquo tempore læta fuit.
 Plura quidem mandare tibi, si quæris, habebam ;
 Sed vereor tardæ causa fuisse moræ.
 Quod si, quæ subeunt, tecum, Liber, omnia ferres ; 125
 Sarcina laturus magna futurus eras.
 Longa via est : propera, nobis habitabitur orbis
 Ultimus ; a terra terra remota mea.

ELEGIA II.

Dî maris et cœli, (quid enim nisi vota supersunt ?)
 Solvere quassatæ parcite membra ratis :
 Neve precor, magni subscribite Cæsaris iræ ;
 Sæpe, premente Deo, fert Deus alter opem.
 Mulciber in Trojam, pro Troja stabat Apollo : 5
 Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua, fuit.
 Oderat Ænean propior Saturnia Turno.
 Ille tamen Veneris numine tutus erat.

- Sæpe ferox cautum petiit Neptunus Ulyssæm :
 Erlpuit patruo sæpe Minerva suo. 18
 Et nobis aliquod, quamvis distamus ab illis,
 Quid vetat irato numen adesse Deo ?
 Verba miser frustra non proficientia perdo :
 Ipsa graves spargunt ora loquentis aquæ.
 Terribilisque Notus jactat mea dicta ; precesque, 19
 Ad quos mittuntur, non finit ire Deos.
 Ergo idem venti, ne causa lædar in una,
 Velaque nescio quo, votaue nostra ferunt ?
 Me miserum, quanti montes volvuntur aquarum !
 Jam jam tacturos sidera summa putes. 20
 Quantæ diducto subsidunt æquore valles !
 Jam jam tacturas Tartara nigra putes.
 Quocunque adspicias, nihil est nisi pontus et ær,
 Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
 Inter utrumque fremunt immani turbine venti. 25
 Nescit, cui domino pareat, unda maris.
 Nam modo purpureo vires capit Eurys ab ortu :
 Nunc Zephyrus sero vespere missus adest :
 Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto :
 Nunc Notus adversa proelia fronte gerit. 30
 Rector in incerto est : nec, quid fugiatve petatve,
 Invenit : ambiguus ars stupet ipsa malis.
 Scilicet occidimus, nec spes, nisi vana, salutis :
 Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
 Opprimet hanc animam fluctus : frustraue precanti 35
 Ore necaturas accipiemus aquas.
 At pia nil aliud quam me dolet exule conjux :
 Hoc unum nostri scitque gemitque mali.
 Nescit in immenso jactari corpora ponto :
 Nescit agi ventis : nescit adesse necem. 40
 Dî bene, quod non sum mecum conscendere passus :
 Ne mihi mors misero bis patienda foret.
 At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
 Dimidia certe parte superstes ero.
 Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma ! 45
 Quantus ab æthereo personat axe fragor !

6 P. OVIDII NASONIS

Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
 Quam grave balistæ mœnia pulsat onus.
 Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes :
 Posterior nono, undecimoque prior. 50
 Nec lethum timeo : genus est miserabile lethi ;
 Demite naufragium ; mors mihi munus erit.
 Est aliquid, fatove suo ferrove cadentem
 In solida moriens ponere corpus humo :
 Est mandata suis aliquid sperare sepulchra, 55
 Et non æquoreis piscibus esse cibum.
 Fingite me dignum tali nece : non ego solus
 Hic vehor : immeritos cur mea pœna trahit ?
 Prô Superi, viridesque Dei, quibus æquora curæ,
 Utraque jam vestras sistite turba minas. 60
 Quamque dedit vitam mitissima Cæsaris ira,
 Hanc, finite, infelix in loca iussa feram.
 Si, quam commerui, pœnam me pendere vultis ;
 Culpa mea est, ipso iudice, morte minor.
 Mittere me Stygias si jam voluisset ad undas 65
 Cæsar ; in hoc vestra non eguisset ope.
 Est illi nostri non invidiosa cruoris
 Copia : quodque dedit, cum volet, ipse feret.
 Vos modo, quos certe nullo puto crimine læsos,
 Contenti nostris, Dî, precor, este malis. 70
 Nec tamen, ut cuncti miserum servare velitis,
 Quod periit, salvum jam caput este potest.
 Ut mare confidat, ventisque ferentibus utar ;
 Ut mihi parcatis ; num minus exul ero.
 Non ego, divitias avidus sine fine parandi, 75
 Latum mutandis mercibus æquor aro :
 Nec peto, quas quondam petii, studiosus, Athenas :
 Oppida non Asiæ, non loca visa prius.
 Non ut, Alexandri claram delatus in urbem,
 Delicias videam, Nile jocose, tuas. 80
 Quod faciles opto ventos, (quis credere possit ?)
 Sarmatis est tellus, quam mea vota petunt.
 Obligor, ut tangam lævi fera littora Ponti ;
 Quodque sit a patria tam fuga tarda, queror.

Nescio quo videam positos ut in orbe Tomitas, 85
 Exilem facio per mea vota viam.
 Seu me diligitis, tantos compescite fluctus ;
 Pronaque sint nostræ numina vestra rati :
 Seu magis odistis, iussæ me advertite terræ.
 Supplicii pars est in regione mei. 90
 Ferte (quid hic facio ?) rapidi mea carbasa venti.
 Ausonios fines cur mea vela vident ?
 Noluit hoc Cæsar : quid, quem fugat ille, tenetis ?
 Adspiciat vultus Pontica terra meos.
 Et jubet, et merui : nec, quæ damnaverit ille, 95
 Crimina defendi fasve piumve puto.
 Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt ;
 A culpa facinus scitis abesse mea.
 Immo ita ; vos scitis. si me meus abstulit error,
 Stultaque mens nobis, non scelerata, fuit : 100
 Quamlibet e minimis, domui si favimus illi ;
 Si satis Augusti publica iussa mihi ;
 Hoc Duce si dixi felicia sæcula ; proque
 Cæsare thura pius Cæsaribusque dedi ;
 Si fuit hic animus nobis ; ita parcite, Divi. 105
 Sin minus ; alta cadens obruat unda caput.
 Fallor ? an incipiunt gravidæ vanescere nubes,
 Victaque mutati frangitur ira maris ?
 Non casus, sed vos sub conditione vocati,
 Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

ELEGIA III.

CUM subit illius tristissima noctis imago,
 Quæ mihi supremum tempus in Urbe fuit ;
 Cum repeto noctem, qua tot mihi chara reliqui ;
 Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
 Jam prope lux aderat, qua me discedere Cæsar 5
 Finibus extremæ jusserat Ausoniæ.
 Nec mens, nec spatium fuerant satis apta paranti :
 Torpuerant longa pectora nostra mora.
 Non mihi servorum, comitis non cura legendi :
 Non aptæ profugo vestis opifve fuit. 10

3 P. OVIDII NASONIS

Non aliter stupui, quam qui Jovis ignibus ictus
 Vivit; et est vitæ nescius ipse suæ.
 Ut tamen hanc animo nubem dolor ipse removit,
 Et tandem sensus convalescere mei;
 Adloquor extremum mœstos abiturus amicos, 15
 Qui modo de multis unus et alter erant.
 Uxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat,
 Imbre per indignas usque cadente genas.
 Nata procul Libycis aberat diversa sub oris:
 Nec poterat fati certior esse mei. 20
 Quocunque adspiceres, luctus gemitusque sonabant:
 Forma que non taciti funebris intus erat.
 Fœmina, virque, meo pueri quoque funere mœrent:
 Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
 Si licet exemplis in parvo grandibus uti; 25
 Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.
 Jamque quiescebant voces hominumque canumque:
 Lunaque nocturnos alta regebat equos.
 Hanc ego suspiciens, et ab hac Capitolia cernens,
 Quæ nostro frustra juncta fuere Lari; 30
 Numina vicinis habitantia sedibus, inquam,
 Jamque oculis nunquam templâ videnda meis,
 Dique relinquendi, quos Urbs habet alta Quirini;
 Este salutati tempus in omne mihi.
 Et quanquam sero clypeum post vulnera fumo; 35
 Attamen hanc odiis exonerate fugam;
 Cœlestique viro, quis me deceperit error,
 Dicite; pro culpa ne scelus esse putet.
 Ut, quod vos scitis, pœnæ quoque sentiat auctor,
 Placato possum non miser esse Deo. 40
 Hac prece adoravi Superos ego: pluribus uxor;
 Singultu medios præpediente sonos.
 Illa etiam ante Larès passis prostrata capillis
 Contigit extinctos ore tremente focos:
 Multaque in aversos effudit verba Penates, 45
 Pro deplorato non valitura viro.
 Jamque moræ spatium nox præcipitata negabat,
 Versaque ab axe suo Parrhasis Arcos erat,

Quid facerem? blando patriæ retinebar amore:

Ultima sed iussæ nox erat illa fugæ.

50

Ah quoties aliquo dixi properante, Quid urges?

Vel quo festines ire, vel unde, vide.

Ah quoties certam me sum mentitus habere

Horam, propositæ quæ foret apta viæ.

Ter limen tetigi; ter sum revocatus: et ipse

55

Indulgens animo pes mihi tardus erat.

Sæpe, Vale dicto, rursus sum multa locutus;

Et quasi discedens oscula summa dedi.

Sæpe eadem mandata dedi: meque ipse fefelli,

Respicieus oculis pignora chara meis.

60

Denique, quid propero? Scythia est, quo mittimur, inquam:

Roma relinquenda est: utraque iusta mora est.

Uxor in æternum vivo mihi viva negatur:

Et domus, et fidæ dulcia membra domus.

Quosque ego fraterno dilexi more sodales.

65

O mihi Thesea pectora juncta fide!

Dum licet, amplectar: nunquam fortasse licebit

Amplius. in lucro, quæ datur hora, mihi est.

Nec mora; sermonis verba imperfecta relinquo,

Complectens animo proxima quæque meo.

70

Dum loquor, et flemus; cœlo nitidissimus alto,

Stella gravis nobis, Lucifer ortus erat.

Dividor haud aliter, quam si mea membra reliquam:

Et pars abrumpi corpore visa suo est.

Sic Priamus doluit, tunc cum in contraria versus

75

Ultiores habuit proditiōis equos.

Tum vero exoritur clamor gemitusque meorum;

Et feriunt mœstæ pectora nuda manus.

Tum vero conjux, humeris abeuntis inhærens,

Miscuit hæc lacrymis tristia dicta suis.

80

Non potes avelli: simul ah, simul ibimus, inquit!

Te sequar: et conjux exulis exul ero.

Et mihi facta via est: et me capit ultima tellus.

Accedam profugæ sarcina parva rati.

Te jubet e patria discedere Cæsaris ira;

85

Me pietas: pietas hæc mihi Cæsar erit.

Talia tentabat : sic et tentaverat ante :
 Vixque dedit victas utilitate manus.
 Egredior (sive illud erat sine funere ferri)
 Squallidus immixtis hirta per ora comis. 90
 Illa dolore gravis, tenebris narratur obortis
 Semianimis media procubuisse domo.
 Utque resurrexit, foedatis pulvere turpi
 Crinibus, et gelida membra levavit humo ;
 Se modo, desertos modo complorasse Penates ; 95
 Nomen et erepti sæpe vocasse viri :
 Nec gemuisse minus, quam si natæve meumve
 Vidisset structos corpus habere rogos :
 Et voluisse mori ; et moriendo ponere sensus :
 Respectuque tamen non posuisse mei. 100
 Vivat : er absentem, quoniam sic fata tulerunt,
 Vivat, et auxilio sublevet usque suo.
 Tingitur Oceano custos Erymanthidos Uræ,
 Æquoreasque suo sidere turbat aquas :
 Nos tamen Iōnium non nostra findimus æquor 105
 Sponte : sed audaces cogimur esse metu.
 Me miserum, quantis increscunt æquora ventis ;
 Erutaque ex imis fervet arena vadis !
 Monte nec inferior proræ puppique recurvæ
 Infilat, et pictos verberat unda Deos. 110
 Pineæ texta sonant ; pulsi stridora rudentes :
 Adgemit et nostris ipsa carina malis.
 Navita, confessus gelido pallore timorem.
 Jam sequitur victam, non regit arte, ratem.
 Utque parum validus non proficientia rector 115
 Cervicis rigidæ fræna remittit equo :
 Sic, non quo voluit, sed quo rapit impetus undæ,
 Aurigam video vela dedisse rati.
 Quod nisi mutatas emisserit Æolus auras ;
 In loca jam nobis non adeunda ferar. 120
 Nam procul Illyricis læva de parte relictis,
 Interdicta mihi cernitur Italia.
 Desinat in vetitas, quæso, contendere terras,
 Et mecum magno pareat aura Deo.

Dum loquor, et cupio pariter timeoque revelli, 125
 Increpuit quantis viribus unda latus !
 Parcite, cærulei, vos parcite, numina ponti ;
 Infestumque mihi sit satis esse Jovem.
 Vos animam sævæ fessam subducite morti.
 Si modo, qui periit, non perisse potest. 130

ELEGIA IV.

O mihi post ullos nunquam memorande sodales,
 O cui præcipue fors mea visa sua est ;
 Attonitum qui me, (memini) charissime, primus
 Ausus es adloquio sustinuisse tuo ;
 Qui mihi consilium vivendi mite dedisti, 5
 Cum foret in misero pectore mortis amor ;
 Scis bene, cui dicam, positis pro nomine signis ;
 Officium nec te fallit, amice, tuum.
 Hæc mihi semper erunt imis infixæ medullis ;
 Perpetuusque animæ debitor hujus ero. 10
 Spiritus et vacuas prius hic tenuandus in auras
 Ibit, et in tepido deferet ossa rogo ;
 Quam subeant animo meritorum obliviam nostro :
 Et longa pietas excidat ista die.
 Dî tibi sint faciles, et opis nullius egentem 15
 Fortunam præstent, dissimilemque meæ.
 Si tamen hæc navis vento ferretur amico ;
 Ignoraretur forsitan ista fides.
 Thesea Pirithoüs non tam sensisset amicum,
 Si non infernas vivus adisset aquas. 20
 Ut foret exemplum veri Phoeus amoris,
 Fecerunt Furia, tristis Orestæ.
 Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes ;
 Hyrtacidæ Niso gloria nulla foret.
 Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum, 25
 Tempore sic duro est inspicienda fides.
 Dum juvat, et vultu ridet Fortuna sereno ;
 Indelibatas cuncta sequuntur opes.
 At simul intonuit ; fugiunt : nec noscitur ulli,
 Agminibus comitum qui modo cinctus erat. 30

Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
 Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.
 Vix duo tresve mihi de tot superestis, amici ;
 Cetera Fortunæ, non mea, turba fuit.
 Quo magis, o pauci, rebus succurrite lapsis, 35
 Et date naufragio littora tuta meo :
 Neve metu falso nimium trepidate, timentes,
 Hac offendatur ne pietate Deus.
 Sæpe fidem adversis etiam laudavit in armis ;
 Inque suis amat hanc Cæsar, in hoste probat. 40
 Causa mea est melior, qui non contraria fovi
 Arma ; sed hanc merui simplicitate fugam.
 Invigiles igitur nostris pro casibus oro ;
 Diminui si qua numinis ira potest.
 Scire meos si quis casus desideret omnes ; 45
 Plus, quam quod fieri res finit, ille petat.
 Tot mala sum passus, quot in æthere sidera lucent :
 Parvaque quot sicca corpora pulvis habet.
 Multaque credibili tulimus maiora : ratamque,
 Quamvis acciderint, non habitura fidem. 50
 Pars etiam mecum quædam moriatur oportet ;
 Meque velim possit dissimulante tegi.
 Si vox in fragili mihi pectore firmior ære,
 Pluraque cum linguis pluribus ora forent ;
 Non tamen idcirco complecterer omnia verbis : 55
 Materia vires exsuperante meas.
 Pro duce Neritio docti mala nostra Poëtæ
 Scribite : Neritio nam mala plura tuli.
 Ille brevi spatio multis erravit in annis
 Inter Dulichias Iliacasque domos. 60
 Nos, ficta sideribus notis distantia mensos,
 Sors tulit in Geticos Sarmaticosque sinus.
 Ille habuit fidamque manum, sociosque fideles :
 Me profugum comites deseruere mei.
 Ille suam lætus patriam victorque petebat : 65
 A patria fugio victus et exul ego.
 Nec mihi Dulichium domus est, Ithaceve, Sameve :
 Pœna quibus non est grandis abesse locis.

Sed quæ de septem totum circumspicit orbem
 Montibus, imperii Roma Deumque locus. 70
 Illi corpus erat durum patiensque laborum :
 Invalidæ vires ingenuæque mihi.
 Ille erat adfidue sævis agitatus in armis :
 Adfuetus studiis mollibus ipse fui.
 Me Deus oppressit, nullo mala nostra levante : 75
 Bellatrix illi Diva ferebat opem.
 Cumque minor Jove sit, tumidis qui regnat in undis ;
 Illum Neptuni, me Jovis, ira premit.
 Adde, quod illius pars maxima ficta laborum est ;
 Ponitur in nostris fabula nulla malis. 8
 Denique quæsitos tetigit tamen ille Penates ;
 Quæque diu petiit, contigit arva tamen.
 At mihi perpetuo patria tellure carendum est,
 Ni fuerit læsi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

NEC tantum Clario Lyde dilecta poetæ,
 Nec tantum Coe Battis amata suo est :
 Pectoribus quantum tu nostris, Uxor, inhæres ;
 Digna minus misero, non meliore viro.
 Te mea, supposita veluti trabe, fulta ruina est : 5
 Siquid adhuc ego sum, muneris omne tui est :
 Tu facis, ut spoliū ne sim, neu nuder ab illis,
 Naufragii tabulas qui petiere mei.
 Utque rapax, stimulante fame, cupidusque cruoris
 Incustoditum captat ovile lupus : 10
 Aut ut edax vultur corpus circumspicit ecquod :
 Sub nulla positum cernere possit humo :
 Sic mea nescio quis, rebus male fidus acerbis,
 In bona venturus, si paterere, fuit.
 Hunc tua per fortes virtus submovit amicos, 15
 Nulla quibus reddi gratia digna potest.
 Ergo quam misero, tam vero, teste probaris :
 Hic aliquod pondus si modo testis habet.
 Nec probitate tua prior est aut Hectoris uxor,
 Aut comes extincto Laodamia viro. 20

Tu si Mæonium vatem fortita fuisses ;
 Penelopes esset fama secunda tuæ.
 Sive tibi hoc debes, nulla pia facta magistra ;
 Cumque nova mores sunt tibi luce dati :
 Fæmina seu princeps, omnes tibi culta per annos, 25
 Te docet exemplum conjugis esse bonæ :
 Adsimilemque sui longa adfuetudine fecit :
 Grandia si parvis adsimulare licet.
 Hei mihi, non magnas quod habent mea carmina vires,
 Nostraque sunt meritis ora minora tuis ! 30
 Si quid et in nobis vivi fuit ante vigoris,
 Extinctum longis occidit omne malis :
 Prima locum sanctas heroïdas inter haberes :
 Prima bonis animi conspicerere tui.
 Quantumcunque tamen præconia nostra valebunt ; 35
 Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

Siquis habes nostris similes in imagine vultus :
 Deme meis hederas, Bacchica ferta, comis.
 Ista decent lætos felicia signa poetas.
 Temporibus non est apta corona meis.
 Hæc tibi dissimulas, sentis tamen, optime, dici, 5
 In digito qui me fersque referisque tuo
 Effigiemque meam fulvo complexus in auro
 Chæra relegati, qua potes, ora vides,
 Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere forsan,
 Quam procul a nobis Naso sodalis abest ! 10
 Grata tua est pietas : sed carmina major imago
 Sunt mea ; quæ mando qualiacunque legas.
 Carmina mutatas hominum dicentia formas :
 Infelix domini quod fuga rupit opus.
 Hæc ego discedens, sicut bene multa meorum, 15
 Ipse mea posui mæstus in igne manu.
 Utque cremasse suum fertur sub stipite natum
 Thestias, et melior matre fuisse foror ;
 Sic ego non merites, mecum peritura, libellos
 Impetui rapidis, viscera nostra, rogis. 20

Vel quod eram Musas, ut crimina nostra perosus :
 Vel quod adhuc crescens et rude carmen erat.
 Quæ quoniam non sunt penitus sublata, sed exstant;
 Pluribus exemplis scripta fuisse reor.
 Nunc precor ut vivant, et non ignava legentum 25
 Otia deleſcent, admoneantque mei.
 Nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo ;
 Neſciet his ſummam ſi quis abeſſe manum.
 Ablatum mediis opus eſt incudibus illud :
 Deſuit et ſcriptis ultima lima meis. 30
 Et veniam pro laude peto : laudatus abunde,
 Non ſaſtiditus ſi tibi, Lector, ero.
 Hos quoque ſex verſus, in primi fronte libelli
 Si præponendos eſſe putabis, habe.
 Orba parente ſuo quicumque volumina tangis ; 35
 His ſaltem veſtra detur in Urbe locus.
 Quoque magis faveas, non ſunt hæc edita ab ipſo,
 Sed quaſi de domini funere rapta ſui.
 Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
 Emendaturus, ſi licuiſſet, eram. 40

ELEGIA VII.

I N caput alta ſuum labentur ab æquore retro
 Flumina: converſis Solque recurret equis.
 Terra feret ſtellas: cœlum ſindetur aratro :
 Unda dabit flammas: et dabit ignis aquas.
 Omnia naturæ præpoſtera legibus ibunt: 5
 Parſque ſuum mundi nulla tenebit iter.
 Omnia jam ſient, fieri quæ poſſe negabam :
 Et nihil eſt, de quo non ſit habenda fides.
 Hæc ego vaticinor; quia ſum deceptus ab illo,
 Laturum miſero quem mihi rebar opem. 10
 Tantane te, fallax, cepere oblivia noſtri ?
 Adſiſtumne fuit tantus adire pudor ?
 Ut neque reſpiceres, nec ſolarere jacentem ;
 Dure? nec exſequias proſequerere meas ?
 Illud amicitia ſanctum ac venerabile nomen 15
 Re tibi pro vili ſub pedibusque jacet ?

Quid fuit, ingenti prostratum mole sodalem
 Visere, et adloqui partē levare tui ?
 Inque meos si non lacrymam dimittere casus,
 Pauca tamen flecto verba dolore queri ? 20
 Idque, quod ignoti faciunt, valledicere saltem ;
 Et vocem populi publicaue ora sequi ?
 Denique lugubres vultus, nunquamque videndos
 Cernere supremo, dum licuitque, die ?
 Dicendumque semel toto non amplius ævo 25
 Accipere, et parili reddere voce, Vale ?
 At fecere alii nullo mihi fœdere juncti ;
 Et lacrymas animi signa dedere sui.
 Quid ? nisi convictu causisq̃ue valentibus essem,
 Temporis et longi victus amore tibi ? 30
 Quid ? nisi tot lusus et tot mea seria nossem,
 Tot nossem lusus seriaque ipse tua ?
 Quid ? si duntaxat Romæ mihi cognitus esses,
 Adscitus toties in genus omne loci ?
 Cunctane in æquoreos abierunt irrita ventos ? 35
 Cunctane Lethæis mersa feruntur aquis ?
 Non ego te placida genitum reor urbe Quirini ;
 Urbe, meo quæ jam non adeunda pede est.
 Sed scopulis, Ponti quos hæc habet ora sinistri :
 Inque feris Scythiæ Sarmaticisque jugis. 40
 Et tua sunt filicis circum præcordia venæ ;
 Et rigidum ferri semina pectus habent.
 Quæque tibi quondam, tenero ducenda palato,
 Plena dedit nutrix ubera, tigris erat.
 At mala nostra minus, quam nunc, aliena putasses, 45
 Duritiæque mihi non agerere reus.
 Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
 Ut careant numeris tempora prima suis ;
 Effice, peccati ne sim memor hujus ; et illo
 Officium laudem, quo queror, ore tuum. 50

E L E G I A VIII.

D Etur inoffensa metam tibi tangere vitæ,
 Qui legis hoc nobis non inimicus opus,

Atque utinam pro te possint mea vota valere,
Quæ pro me duros non tetigere Deos !
Donec eris felix, multos numerabis amicos : 5
Tempora si fuerint nubila, solus eris.
Adspicis, ut veniant ad candida tecta columbæ ;
Accipiat nullas fordida turris aves.
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam :
Nullus ad amissas ibit amicus opes. 10
Utque comes radios per Solis euntibus umbra,
Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit ;
Mobile sic sequitur Fortunæ lumina vulgus :
Quæ simul inducta nocte teguntur, abit.
Hæc precor ut semper possint tibi falsa videri : 15
Sunt tamen eventu vera fatenda meo.
Dum stetimus, turbæ quantum satis esset, habebat
Nota quidem, sed non ambitiosa, domus.
At simul impulsæ est ; omnes timuere ruinam :
Cautaque communi terga dedere fugæ. 20
Sæva nec admiror metuunt si fulmina, quorum
Ignibus adflari proxima quæque vident.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quamlibet inviso Cæsar in hoste probat.
Nec solet irasci (neque enim moderatior alter) 25
Cum quis in adversis, si quid amavit, amat.
De comite Argolici postquam cognovit Orestæ,
Narratur Pyladen ipse probasse Thoas.
Quæ fuit Actoridæ cum magno semper Achille,
Laudari solita est Hæctoris ore fides. 30
Quod pius ad manes Theseus comes issæt amico,
Tartareum dicunt indoluisse Deum.
Euryali Nisique fide tibi, Turne, relata,
Credibile est lacrymis immaduisse genas.
Est etiam miseris pietas, et in hoste probatur. 35
Hei mihi, quam paucos hæc mea dicta movent !
Hic status, hæc rerum nunc est fortuna mearum,
Debeat ut lacrymis nullus adesse modus.
At mea sunt, proprio quamvis mœstissima casu,
Pectora processu facta serena tuo. 40

Hoc eventurum jam tum, charissime, vidi,
 Ferret adhuc istam cum minor aura ratem.
 Sive aliquod morum, seu vitæ labe carentis
 Est pretium ; nemo pluris habendus erit.
 Sive per ingenuas aliquis caput extulit artes ; 45
 Quælibet eloquio fit bona causa tuo,
 His ego commotus, dixit tibi protinus ipsi ;
 Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
 Hæc mihi non ovium fibræ tonitrusve sinistri,
 Linguave servatæ, pennave, dixit avis. 50
 Augurium ratio est, et conjectura futuri :
 Hac divinavi, notitiamque tuli.
 Quæ quoniam rata sunt ; tota mihi mente tibi que
 Gratulor, ingenium non latuisse tuum.
 At nostrum tenebris utinam latuisset in imis ! 55
 Expedit studio lumen abesse meo.
 Utque tibi profunt artes, sæcunde, severæ ;
 Dissimiles illis sic nocuere mihi.
 Vita tamen tibi nota mea est : scis artibus illis
 Auctoris mores abstinuisse fui. 60
 Scis vetus hoc juveni lusum mihi carmen : et istos,
 Ut non laudandos, sic tamen esse jocos.
 Ergo ut defendi nullo mea posse colore,
 Sic excusari crimina posse puto.
 Qua potes, excusa: nec amici deferere causam. 65
 Quo bene cœpisti, sic pede semper eas.

ELEGIA IX.

EST mihi, sitque, precor, flavæ tutela Minervæ
 Navis ; et a picta casside nomen habet.
 Sive opus est velis ; minimam bene currit ad auram :
 Sive opus est remo ; remige carpit iter.
 Nec comites volucris contenta est vincere cursu : 5
 Occupat egressas quamlibet ante rates.
 Et patitur fluctus, fertque adsilientia longe
 Æquora, nec sævis icta fatiscit aquis.
 Illa Corinthiacis primum mihi cognita Cenchris,
 Fida manet trepidæ duxque comæque fugæ. 10

Perque tot eventus, et iniquis concita ventis
 Æquora, Palladio numine tuta fugit.
 Nunc quoque tuta, precor, vasti fecet ostia Ponti;
 Quasque petit, Getici littoris intret aquas.
 Quæ simul Æoliæ mare me deduxit in Helles, 15
 Et longum tenui limite fecit iter;
 Fleximus in lævum curius: et ab Hectoris urbe
 Venimus ad portus, Imbria terra, tuos.
 Inde levi vento Zerynthia littora nactis
 Threïciam tetigit fessâ carina Samon, 20
 Saltus ab hac terra brevis est Tempyra petenti:
 Hac dominum tenus est illa secuta suum.
 Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos:
 Hellepontiacas illa reliquit aquas.
 Dardaniamque petit, auctoris nomen habentem, 25
 Et te ruricola, Lampface, tuta Deo.
 Quaque per angustas vectæ male virginis undas
 Seston Abydena separat urbe fretum.
 Hincque Propontiâcis hærentem Cyzicon oris;
 Cyzicon, Hæmonia nobile gentis opus: 30
 Quaque tenent Ponti Byzantia littora fauces.
 (Hic locus est gemini janua vastæ maris.)
 Hæc, precor, evincat, propulsaque fortibus Austris
 Transeat instabiles strenua Cyaneas:
 Thyniacosque sinus, et ab his per Apollinis urbem 35
 Acta, sub Anchiali mœnia tendat iter,
 Inde Mesembriacos portus, et Odesion, et arces
 Prætereant dictas nomine, Bacche, tuo:
 Et quos Alcathoi memorant a mœnibus ortos
 Sedibus his profugum constituisse larem. 40
 A quibus adveniat Miletida sospes ad urbem,
 Offensi quo me compulsi ira Dei.
 Hanc si contigerit, meritæ cadet agna Minervæ;
 Non facit ad nostras hostia major opes.
 Vos quoque Tyndaridæ, quos hæc colit insula, fratres, 45
 Mite precor duplici numen adeste viæ.
 Altera namque parat Symplegadas ire per arcas,
 Scindere Bistonias altera puppis aquas.

Vos facite, ut ventos, loca cum diversa petamus,
Illa suos habeat, nec minus illa suos.

50

ELEGIA X.

Littera quæcunque est toto tibi lecta libello,
Est mihi sollicitæ tempore facta viæ.
Aut hanc me, gelidi tremerem cum mense Decembris,
Scribentem mediis Hadria vidit aquis :
Aut postquam bimarem cursu superavimus Isthmon ; 5
Alteraque est nostræ sumpta carina fugæ,
Quod facerem versus inter fera murmura ponti,
Cycladas Ægeas obstupuisse puto.
Ipse ego nunc miror, tantis animique marisque
Fluctibus ingenium non cecidisse meum. 10
Seu stupor huic studio, sive huic insania nomen
Omnis ab hac cura mens relevata mea est.
Sæpe ego nimboris dubius jactabar ab Hædis :
Sæpe minax Steropes fidere pontus erat.
Fuscabatque diem custos Erymanthidos Ursæ ; 15
Aut Hyadas sævis auxerat Auster aquis :
Sæpe maris pars intus erat ; tamen ipse trementi
Carmina ducebam qualiacunque manu.
Nunc quoque contenti stridunt Aquilone rudentes ;
Inque modum tumuli concava surgit aqua. 20
Ipse gubernator tollens ad sidera palmas
Exposcit votis, immemor artis, opem.
Quocunque adspicio, nihil est, nisi mortis imago :
Quam dubia timeo mente, temensque precor.
Attigero portum, portu terrebor ab ipso. 25
Plus habet infesta terra timoris aqua.
Nam simul insidiis hominum pelagique laboro ;
Et faciunt geminos ensis et unda metus.
Ille meo vereor ne speret sanguine prædam :
Hæc titulum nostræ mortis habere velit. 30
Barbara pars læva est, avidæ succincta rapinæ,
Quam cruor, et cædes, bellaque semper habent.
Cumque sit hibernis agitatum fluctibus æquor ;
Pectora sunt ipso turbidiora mari.

Quo magis his debes ignoscere, candide lector,

35

Si spe sunt, ut sunt, inferiora tua.

Non hæc in nostris, ut quondam, scribimus hortis :

Nec consuete meum lectule corpus habes.

Jactor in indomito brumali luce profundo :

Ipsaque cæruleis charta feritur aquis.

40

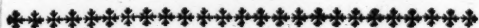
Imbroba pugnat hiems, indignaturque, quod ausim

Scribere, se rigidas incutiente minas.

Vincat hiems hominem : sed eodem tempore, quæso,

Ipsæ modum statuat carminis ; illa sul.

P. OVIDII NASONIS
T R I S T I U M

L I B E R II.

Q U I D mihi vobiscum est, infelix cura, libelli,
Ingenio perii qui miser ipse meo ?
Cur modo damnatas repeto, mea crimina, Musas ?
An semel est poenam commeruisse parum ?
Carmina fecerunt, ut me cognoscere vellent 5
Omne non fausto foemina virque, mea.
Carmina fecerunt, ut me moresque notaret
Jam demum visa Caesar ab Arte meos.
Deme mihi studium ; vitæ quoque crimina demes ;
Acceptum refero versibus, esse nocens. 10
Hoc pretium curæ vigilatorumque laborum
Cepimus : ingenio poena reperta meo.
Si sciperem, doctas odissem jure sorores,
Numina cultori perniciofa suo.
At nunc (tanta meo comes est insania morbo) 15
Saxa malum refero rursus ad ista pedem.
Scilicet et victus repetit gladiator arenam ;
Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
Forfitan, ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
Sic mihi res eadem vulnus opemque feret : 20
Musaque, quam movit, motam quoque leniet iram :
Exorant magnos carmina sæpe Deos.
Ipse quoque Ausonias Caesar matresque nurusque
Carmina turrigeræ dicere jussit Opi.

Jufferat et Phœbo dici ; quo tempore ludos 25
 Fecit, quos ætas adspicit una semel.
 His precor exemplis tua nunc, mitissime Cæsar,
 Fiat ab ingenio mollior ira meo.
 Illa quidem iusta est, nec me meruisse negabo.
 Non adeo nostro fugit ab ore pudor. 30
 Sed, nisi peccassem, quid tu concedere posses ?
 Materiam veniæ fors tibi nostra dedit.
 Si, quoties homines peccant, sua fulmina mittat
 Juppiter ; exiguo tempore inermis erit.
 Hic ubi detonuit, strepituque exterruit orbem, 35
 Purum discussis aëra reddit aquis.
 Jure igitur genitorque Deum rectorque vocatur :
 Jure capax mundus nil Jove majus habet.
 Tu quoque, cum Patriæ rector dicare, Paterque ;
 Utere more Dei nomen habentis idem. 40
 Idque facis : nec te quisquam moderatius unquam
 Imperii potuit frœna tenere sui.
 Tu veniam parti superatæ sæpe dedisti,
 Non concessurus quam tibi victor erat.
 Divitiis etiam multos et honoribus auctos 45
 Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
 Quæque dies bellum, belli tibi sustulit iram :
 Parsque simul templis utraque dona tulit.
 Utque tuus gaudet miles, quod vicerit hostem :
 Sic, victum cur se gaudeat, hostis habet. 50
 Causa mea est melior : qui nec contraria dicor
 Arma, nec hostiles esse secutus opes.
 Per mare, per terras, per tertia numina juro,
 Per te præsentem conspicuumque Deum ;
 Hunc animum favisse tibi, Vir maxime : meque, 55
 Qua sola potui, mente fuisse tuum.
 Optavi peteres cœlestia sidera tarde ;
 Parsque fui turbæ parva precantis idem.
 Et pia thura dedi pro te : cumque omnibus unus
 Ipse quoque adjuvi publica vota meis. 60
 Quid referam libros illos quoque, crimina nostra,
 Mille locis plenos nominis esse tui ?

Inspice majus opus, quod adhuc sine fine reliqui,
 In non credendos corpora versa modos ;
 Invenies vestri præconia nominis illic : 65
 Invenies animi pignora multa mei.
 Non tua carminibus major sit gloria, nec quo,
 Ut major fiat, crescere possit, habet.
 Fama Jovi superest : tamen hunc sua facta referri,
 Et se materiam carminis esse, juvat : 70
 Cumque Gigantē memorantur proelia belli ;
 Credibile est lætum laudibus esse suis.
 Te celebrant alii quanto decet ore, tuasque
 Ingenio laudes uberiore canunt.
 Sed tamen, ut fuso taurorum sanguine centum, 75
 Sic capitur minimo thuris honore Deus.
 Ah ferus, et nobis nimium crudeliter hostis,
 Delicias legit qui tibi cumque meas !
 Carmina ne nostris sic te venerantia libris
 Judicio possint candidiore legi. 80
 Esse sed irato quiste mihi posset amicus ?
 Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.
 Cum cœpit quassata domus subfidere ; partes
 In proclinas omne recumbit onus :
 Cunctaque Fortuna rimam faciente dehiscunt. 85
 Ipsa suo quondam pondere testa ruunt.
 Ergo hominum quæsitum odium mihi carmine : quaque
 Debuit, est vultus turba secuta tuos.
 At (memini) vitamque meam morefque probabas
 Illo, quem dederas, prætereuntis equo. 90
 Quod si non prodest, et honesti gratia nulla
 Redditur, at nullum crimen adeptus eram.
 Nec male commissâ est nobis fortuna reorum,
 Lisque decem decies inspicienda viris.
 Res quoque privatas statui sine crimine iudex : 95
 Deque mea facta est pars quoque victa fide.
 Me miserum ! potui, si non extrema nocerent,
 Judicio tutus non semel esse tuo.
 Ultima me perdunt : imoque sub æquore mergit
 Incolumem toties una procella ratem. 100

Nec mihi pars nocuit de gurgite parva : sed omnes
 Pressere hoc fluctus, Oceanusque caput.
 Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
 Cur imprudenti cognita culpa mihi?
 Infcius Actæon vidit sine veste Dianam : 105
 Præda fuit canibus non minus ille suis.
 Scilicet in Superis etiam fortuna luenda est ;
 Nec veniam, læso numine, casus habet.
 Illa namque die, qua me malus abstulit error,
 Parva quidem periit, sed sine labe, domus. 110
 Sic quoque parva tamen : patrio dicatur ut ævo
 Clara, nec ullius nobilitate minor :
 Et neque divitiis, nec paupertate notanda :
 Unde fit in neutrum conspiciendus eques.
 Sit quoque nostra domus vel censu parva, vel ortu ; 115
 Ingenio certe non latet illa meo.
 Quo videar quamvis nimium juveniliter usus ;
 Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
 Turbaque doctorum Nasonem novit, et audet
 Non fastiditis adnumerare viris. 120
 Corruit hæc igitur Musis accepta, sub uno,
 Sed non exiguo, crimine lapsa domus.
 Atque ea sic lapsa est, ut surgere, si modo læsi
 Ematurerit Cæsaris ira, queat.
 Cujus in eventu pœnæ clementia tanta est, 125
 Ut fuerit nostro lenior illa metu.
 Vita data est, citraque necem tua constitit ira,
 O Princeps parce viribus use tuis.
 Insuper accedunt, te non adimente, paternæ
 (Tanquam vita parum muneris esset) opes. 130
 Nec mea decreto damnasti facta Senatus :
 Nec mea selecto iudice iussa fuga est.
 Tristibus invectus verbis (ita Principe dignum)
 Ultus es offensas, ut decet, ipse tuas.
 Adde, quod edictum, quamvis immane minaxque, 135
 Attamen in pœnæ nomina lene fuit.
 Quippe relegatus, non exul, dicor in illo :
 Parcaque fortunæ sunt data verba meæ.

Nulla quidem sano gravior mentisque potenti
 Poena est, quam tanto displicuisse viro. 140
 Sed solet interdum fieri placabile numen :
 Nube solet pulsa candidus ire dies.
 Vidi ego pampineis oneratam vitibus ulmum,
 Quæ fuerat sævo fulmine tacta Jovis.
 Ipse licet sperare vetes ; sperabimus ; atque 145
 Hoc unum fieri, te prohibente, potest.
 Spes mihi magna subit, cum te, mitissime Princeps ;
 Spes mihi, respicio cum mea fata, cadit.
 Ac veluti ventis agitantibus æquora non est
 Æqualis rabies, continuusque furor : 150
 Sed modo subdunt, intermissique silescunt,
 Vimque putes illos deposuisse suam ;
 Sic abeunt, redeuntque mei, variantque timores :
 Et spem placandi dantque negantque tui.
 Sed Superos igitur, qui dent tibi longa, dabuntque, 155
 Tempora, Romanum si modo nomen amant ;
 Per Patriam, quæ te tuta et secura Parente est ;
 Cujus, ut in populo, pars ego nuper eram ;
 Sic tibi, quem semper factis animoque mereris,
 Reddatur gratæ debitus Urbis amor. 160
 Livia sic tecum sociales compleat annos,
 Quæ, nisi te, nullo conjuge digna fuit.
 Quæ si non esset, cælebs te vita deceret :
 Nullaque, cui posses esse maritus, erat.
 Sospite sic te sit natus quoque sospes, et olim 165
 Imperium regat hoc cum seniore senex :
 Utque tui faciunt, fidus juvenile, nepotes,
 Per tua, perque sui facta parentis eant.
 Sic adfecta tuis semper Victoria castris
 Nunc quoque se præstet, notaque signa petat : 170
 Ausoniumque Ducem solitis circumvolet alis :
 Ponat et in nitida laurea ferta coma.
 Per quem bella geris, cuius nunc corpore pugnas,
 Auspicium cui das grande, Deosque tuos.
 Dimidioque tui præsens es, et adspicis Urbem : 175
 Dimidio procul es, sævæque bella geris.

Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste ;
Inque coronatis fulgeat altus equis ;
Parce, precor : fulmenque tuum, fera tela, reconde,
Heu nimium misero cognita tela mihi ! 180
Parce, Pater, Patriæ : nec nominis immemor hujus
Olim placandi spem mihi tolle tui.
Nec precor, ut redeam : quamvis majora petitis
Credibile est magnos sæpe dedisse Deos.
Mitius exilium si das, propiusque, roganti ; 185
Pars erit et pœna magna levata mea.
Ultima perpetior, medios projectus in hostes :
Nec quinquam patria longius exul abest.
Solutus ad egressus missus septemplex Istris,
Parrhasiæ gelido virginis axe premor. 190
Jazyges, et Colchi. Metereaue turba, Getæque,
Danubii mediis vix prohibentur aquis.
Cumque alii causa tibi sint graviore fugati,
Ultior nulli, quam mihi, terra data est,
Longius hac nihil est, nisi tantum frigus et hostis ; 195
Et maris adstricto quæ coit unda gelu.
Hactenus Euxini pars est Romana sinistri :
Proxima Basternæ Sauromataeque tenent.
Hæc est Ausonio sub jure novissima, vixque
Hæret in imperii margine terra tui. 200
Unde precor supplex ut nos in tuta releges :
Ne sit cum patria pax quoque dempta mihi.
Ne timeam gentes, quas non bene submovet Ister :
Neve tuus possim civis ab hoste capi.
Fas prohibet Latio quemquam de sanguine natum, 205
Cæsaribus salvis, barbara vincla pati.
Perdiderint cum me duo crimina, carmen et error ;
Alterius facti culpa silenda mihi.
Nam non sum tanti, ut renovem tua vulnera, Cæsar ;
Quem nimio plus est indoluisse semel. 210
Altera pars superest : qua turpi crimine tactus
Arguor obscæni doctor adulterii.
Fas ergo est aliqua cœlestia pectora falli ;
Et sunt notitia multa minora tua ?

Utque Deos, cœlumque simul sublime, tuenti 215
 Non vacat exiguis rebus adesse Jovi ;
 A te pendentem sic dum circumspicis orbem,
 Effugiunt curas inferiora tuas.
 Scilicet imperii, Princeps, statione relicta
 Imparibus legeres carmina facta modis ? 220
 Non ea te moles Romani nominis urget,
 Inque tuis humeris tam leve fertur onus ;
 Lufibus ut possis advertere numen ineptis ;
 Excutiasque oculis otia nostra tuis.
 Nunc tibi Pannonia est, nunc Illyris ora domanda : 225
 Rhætica nunc præbent, Thraciæque arma, metum :
 Nunc petit Armenius pacem : nunc porrigit arcus
 Parthus eques, timida captaque signa manu.
 Nunc te prole tua juvenem Germania sentit ;
 Bellaque pro magno Cæsare Cæsar obit. 230
 Denique, ut in tanto, quantum non existit unquam,
 Corpore, pars nulla est quæ labet imperii,
 Urbs quoque te et legum lassat tutela tuarum,
 Et morum, similes quos cupis esse tuis.
 Nec tibi contingunt, quæ gentibus otia præstas ; 235
 Bellaque cum multis irrequieta geris.
 Mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum
 Nunquam te nostros evoluisse jocos ;
 At si (quod mallet) vacuus fortasse fuisses,
 Nullum legisses crimen in Arte mea. 240
 Illa quidem fateor fronti non esse severæ
 Scripta, nec a tanto Principe digna legi :
 Non tamen idcirco legum contraria jussis
 Sunt ea ; Romanas erudiuntque nurus.
 Neve quibus scribam possis dubitare ; libellus 245
 Quatuor hos versus e tribus unus habet :
 Este procul, vittæ tenues, insigne pudoris ;
 Quæque tegis medios instituta longa pedes :
 Nil, nisi legitimum, concessaque furta, canemus ;
 Inque meo nullum carmine crimen erit. 250
 Ecquid ab hac omnes rigide submovimus Arte,
 Quas stola contingi vittaque sumpta vetat ;

- At matrona potest alienis artibus uti ;
 Quoque trahat, quamvis non doceatur, habet.
 Nil igitur matrona legat : quia carmine ab omni 255
 Ad delinquendum doctior esse potest.
 Quodcumque attigerit, si qua est studiosa sinistri,
 Ad vitium mores instruet inde suos.
 Sumpserit Annales ; (nihil est hirsutius illis)
 Facta sit unde parens Ilia nempe leget. 260
 Sumpserit, Æneadum genetrix ubi prima ; requirit,
 Æneadum genetrix unde sit alma Venus.
 Persequar inferius, (modo si licet ordine ferri)
 Posse nocere animis carminis omne genus.
 Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit : 265
 Nil prodest, quod non lædere possit idem.
 Igne quid utilius ? si quis tamen urere testā
 Comparat, audaces instruit igne manus.
 Eripit interdum, modo dat medicina salutem :
 Quæque juvans monstrat, quæque sit herba nocens. 270
 Et latro, et cautus præcingitur ense viator :
 Ille sed infidias, hic sibi portat opem.
 Discitur, innocuas ut agat, facundia, causas :
 Protegit hæc fontes immeritosque premit.
 Sic igitur carmen, recta si mente legatur, 275
 Constabit nulli posse nocere, meum.
 At quiddam vitii quicumque hinc concipit, errat :
 Et nimium scriptis abrogat ille meis.
 Ut tamen hoc fatear : ludi quoque semina præbent
 Nequitiae. tolli tota theatra jube : 280
 Peccandi causam quæ multis sæpe dederunt,
 Martia cum durum sternit arena solum.
 Tollatur Circus ; non tuta licentia Circi :
 Hic sedet ignoto juncta puella viro.
 Cum quædam spatientur in hac, ut amator eadem 285
 Conveniat, quare porticus ulla patet ?
 Quis locus est templis augustior ? hæc quoque vitet,
 In culpam si qua est ingeniosa suam.
 Cum steterit Jovis æde : Jovis succurret in æde,
 Quam multas matres fecerit ille Deus, 290

Proxima adoranti Junonia templa subibit,
 Pellicibus multis hanc doluisse Deam
 Pallade conspecta, natum de crimine virgo
 Sustulerit quare, quærit, Erichthonium.
 Venerit in magni templum, tua munera, Martis; 295
 Stat Venus Ultori juncta viro ante fores.
 Ididis æde sedens, cur hanc Saturnia, quæret,
 Egerit Iônia Bosphorioque mari.
 In Venere Anchises, in Luna Latmius heros,
 In Cerere Iasion, qui referatur, erit. 300
 Omnia perverfas possunt corrumpere mentes:
 Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
 At procul a scripta solis meretricibus Arte
 Submovet ingenuas pagina prima nurus.
 Quæcumque irrumpit, quo non finit ire sacerdos; 305
 Protinus hoc vetiti criminis acta rea est.
 Nec tamen est facinus molles evolvere versus:
 Multa licet castæ non facienda legant.
 Sæpe supercilii nudas matrona feveri,
 Et Veneris stantes ad genus omne, videt. 310
 Corpora Vestales oculi meretricia cernunt:
 Nec domino pœnæ res ea causa fuit.
 At cur in nostra nimia est lascivia Musa?
 Curve meus cuiquam suadet amare liber?
 Nil nisi peccatum, manifesta que culpa, fatendum est: 315
 Pœnitet ingenii judicii que mei.
 Cur non Argolicis potius quæ concidit armis
 Vexata est iterum carmine; Troja, meo?
 Cur tacui Thebas, et mutua vulnera fratrum?
 Et septem portas, sub duce quamque suo? 320
 Nec mihi materiam bellatrix Roma negabat:
 Et pius est, patriæ facta referre, labor.
 Denique, cum meritis impleveris omnia, Cæsar,
 Pars mihi de multis una canenda fuit.
 Utque trahunt oculos radiantia lumina Solis;
 Traxissent animum sic tua facta meum.
 Arguor immerito: tenuis mihi campus aratur:
 Illud erat magnæ fertilitatis opus.

- Non ideo debet pelago se credere, si qua
 Audet in exiguo ludere cymba lacu. 330
- Forſitan et dubitem, numeris levioribus aptus
 Sim ſatis ; in parvos ſufficiamque modos.
 At ſi me jubeas domitos Jovis igne Gigantas
 Dicere ; conantem debilitabit onus.
 Divitis ingenii eſt immania Cæſaris acta 335
 Condere ; materia ne ſuperetur opus.
 Et tamen aulus eram : ſed detrectare videbar,
 Quodque nefas, damno viribus eſſe tuis.
 Ad leve rurfus opus, juvenilia carmina, veni ;
 Et falſo movi peſtus amore meum. 340
- Non equidem vellem : ſed me mea fata trahebant,
 Inque meas pœnas ingenioſus eram.
 Hei mihi, quod didici : quod me docuere parentes,
 Litteraque eſt oculos ulla morata meos !
 Hæc tibi me inviſum laſcivia fecit, ob Artes, 345
 Quas ratus es vetitos ſollicitaſſe toros.
 Sed neque me nuptæ didicerunt furta magiſtro :
 Quodque parum novit, nemo docere poteſt.
 Sic ego delicias, et mollia carmina feci,
 Strinxerit ut nomen fabula nulla meum. 350
- Nec quiſquam eſt adeo media de plebe maritus,
 Ut dubius vitio ſit pater ille meo.
 Crede mihi ; mores diſtant a carmine noſtri :
 Vita verecunda eſt, Muſa jocofa, mihi.
 Magnaque pars operum mendax et ficta meorum 355
 Plus ſibi permiſit compoſitore ſuo.
 Nec liber indicium eſt animi, ſed honeſta voluptas,
 Plurima mulcendis auribus apta ferens.
 Accius eſſet atrox ; conviva Terentius eſſet ;
 Eſſent pugnaces, qui ſera bella canunt. 360
- Denique compoſui teneros non ſolus amores :
 Compoſito pœnas ſolus amore dedi.
 Quid, niſi cum multo Venerem confundere vino,
 Præcepit Lyrici Teſſa muſa ſenis ?
 Leſbia quid docuit Sappho, niſi amare, puellas ? 365
 Tuta tamen Sappho, tutus et ille fuit.

32 P. OVIDII NASONIS

Nec tibi, Battiade, nocuit, quod sæpe legenti

Delicias versu fassus es ipse tuas.

Fabula jucundi nulla est sine amore Menandri :

Et solet hic pueris virginibusque legi.

370

Ilias ipsa quid est, nisi turpis adultera, de qua

Inter amatorem pugna virumque fuit ?

Quid prius est illi flamma Chryseidos ? utque

Fecerit iratos rapta puella duces ?

Aut quid Odyssea est, nisi fœmina, propter amorem, 375

Dum vir abest, multis una petita procis ?

Quis, nisi Mæonides, Venerem Martemque ligatos

Narrat, in obscæno corpora pressa toro ?

Unde, nisi indicio magni sciremus Homeri,

Hospitis igne duas incaluisse Deas ?

380

Omne genus scripti gravitate Tragœdia vincit :

Hæc quoque materiam semper amoris habet.

Nam quid in Hippolyto, nisi cæcæ flamma novercæ ?

Nobilis est Canace fratris amore sui.

Quid ? non Tantalides, agitante Cupidine currus, 385

Pisæam Phrygiis vexit eburnus equis ?

Tingeret ut ferrum natorum sanguine mater,

Concitus a læso fecit amore dolor.

Fecit amor subitas volucres cum pellice regem,

Quæque suum luget nunc quoque mater Ityn.

390

Si non Aërophen frater sceleratus amasset ;

Aversos Solis non legeremus equos.

Impia nec tragicos tetigisset Scylla cothurnos,

Ni patrium crinem defecuisse amor.

Qui legis Electran, et egentem mentis Oresten, 395

Ægysthi crimen Tyndaridosque legis.

Nam quid de tetrico referam domitore Chimææ,

Quem letho fallax hospita pene dedit ?

Quid loquar Hermionen ? quid te, Schœnëia virgo ;

Teque, Mycenæo Phœbas amata duci ?

400

Quid Danaën Danaësque nurum, matremque Lyæi ?

Hæmonaque, et noctes cui coëre duas ?

Quid generum Pelicæ ? quid Thesea ? quidve Pelasgum,

Iliacam tetigit qui rate primus humum ?

Huc Iöle, Pyrrhique parens; Huc Hercules uxor, 405

Huc accedat Hylas, Iliadesque puer.

Tempore deficiat, tragicos si persequar ignes;

Vixque meus capiat nomina nuda liber.

Est et in oblænos deflexa Tragœdia risus,

Multaque præteriti verba pudoris habet. 410

Nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem,

Infregisse suis fortia facta modis.

Junxit Aristides Milesia crimina secum:

Pulsus Aristides nec tamen urbe sua.

Nec, qui descripsit corrumpi semina matrum, 415

Eubius, impuræ conditor historiae.

Nec qui composuit nuper Sybaritida, fugit:

Nec quæ concubitus non tacuere suos.

Suntque ea doctorum monumentis mixta virorum,

Muneribusque Ducum pulica facta patent. 420

Neve peregrinis tantum defendar ab armis;

Et Romanus habet multa jocosa liber.

Utque suo Martem cecinit gravis Ennius ore;

Ennius ingenio maximus, arte rudis;

Explicat ut causas rapidi Lucretius ignis, 425

Casurumque triplex vaticinatur opus;

Sic sua lascivo cantata est sæpe Catullo

Fæmina, cui falsum Lesbia nomen erat.

Nec contentus ea, multos signavit amores,

In quibus ipse suum fassus adulterium est. 430

Par fuit exigui, similisque licentia, Calvi,

Detexit variis qui sua furta modis.

Quid referam Tucidæ, quid Memmi carmen, apud quos

Rebus abest omnis nominibusque pudor?

Cinna quoque his comes est, Cinnaque procacior Anser:

Et leve Cornifici, parque Catonis opus. (43;

Et quorum libris, modo dissimulata Perillæ

Nomine, nunc legitur dicta Metella, suo.

Is quoque, Phasiacas Argo qui duxit in undas,

Non potuit Veneris furta tacere suæ. 440

Nec minus Hortensi, nec sunt minus improba Servi

Carmina: quis dubitet nomina tanta sequi?

- Verit Aristiden Sifenna: nec obfuit illi
 Historiæ turpes inferuisse jocos.
 Nec fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo, 445
 Sed linguam ninio non tenuisse mero.
 Credere juranti durum putat esse Tibullus;
 Sic etiam de se quod neget illa viro.
 Pallere custodem demum docuisse fateatur;
 Seque sua miserum nunc ait arte premi. 450
 Sæpe velut gemmam dominæ signumve probaret;
 Per causam meminit se tetigisse manum.
 Utque refert, digitis sæpe est nutuque locutus,
 Et tacitam mensæ duxit in orbe notam.
 Et quibus e succis abeat de corpore livor, 455
 Impresso fieri qui solet ore, docet.
 Denique ab incauto nimium petit ille marito,
 Se quoque uti servet; peccet ut illa minus.
 Scit cui latretur, cum solus obambulat ipse:
 Cur toties claufas excreet ante fores. 460
 Ma'taque dat talis furti præcepta: docetque
 Qua nuptæ possint fallere ab arte viros
 Nec fuit hoc illi fraudi; legiturque Tibulus,
 Et placet, et jam te Principe notus erat.
 Invenies eadem blandi præcepta Properti: 465
 Districtus minima nec tamen ille nota est.
 His ego successi, quoniam præstantia candor
 Nomina vivorum dissimulare jubet.
 Non timui, fateor, ne, qua tot iere carinæ,
 Naufraga, servatis omnibus, una foret, 470
 Sunt aliis scriptæ, quibus alea luditur, artes.
 Hæc est ad nostros non leve crimen avos.
 Quid valeant tali; quo possis plurima jactu
 Fingere; damnosos effugiasve canes.
 Tessera quot numeros habeat: distante vocato 475
 Mittere quo deceat, quo dare missa modo.
 Discolor ut recto grassetur limite miles,
 Cum medius gemino calculus hoste perit.
 Ut mage velle sequi sciat, et revocare priorem;
 Ne tuto fugiens incommitatus eat. 480

Parva sedet ternis instructa tabella lapillis ;
 In qua vicisse est, continuasse suos.
 445 Quique alii lusus (neque enim nunc perfequar omnes)
 Perdere, rem charam, tempora nostra solent.
 Ecce canit formas alius jactusque pilarum, 485
 Hic artem nandi præcipit, ille trochi.
 Composita est aliis fucandi cura coloris:
 450 Hic epulis leges hospitioque dedit.
 Alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat :
 Quæque docet liquido testa sit apta mero. 490
 Talia fumosi luduntur mense Decembris ;
 Quæ damno nulli composuisse fuit.
 455 His ego deceptus non tristia carmina feci ;
 Sed tristis nostros pœna secuta jocos.
 Denique nec video de tot scribentibus unum, 495
 Quem sua perdiderit Musa : repertus ego.
 Quid si scripisssem mimos, obscæna jocantes,
 460 Qui semper vetiti crimen amoris habent ?
 In quibus adfidue cultus procedit adulter ;
 Verbaque dat stulto callida nupta viro. 500
 Nubilis hos virgo, matronaque, virque, puerque
 Spectat : et e magna parte Senatus adest.
 465 Nec fatis incestis temerari vocibus aures :
 Adiuefcunt oculi multa pudenda pati.
 Cumque sefellit amans aliqua novitate maritum,
 505 Plauditur ; et magno palma favore datur.
 Quoque minus prodest, pœna est lucrosa pœtæ :
 470 Tantaque non parvo crimina Prætor emit.
 Inspice ludorum sumptus, Auguste, tuorum :
 Empta tibi magno talia multa leges. 510
 Hæc tu spectasti, spectandaque sæpe dedisti.
 Majestas adeo comis ubique tua est.
 475 Luminibusque tuis, totus quibus utimur orbis,
 Scenica vidisti lentus adulteria.
 Scribere si fas est imitantes turpia mimos ; 515
 Materix minor est debita pœna meæ.
 An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum ;
 480 Quodque libet, mimis scena licere dedit ?

- Et mea sunt populo saltata poemata sæpe :
 Sæpe oculos etiam detinuere tuos 520
 Scillicet in domibus vestris ut prisca virorum
 Artifici fulgent corpora picta manu ;
 Sic quæ concubitus varios Venerisque figuras
 Exprimat, est aliquo parva tabella loco.
 Utque fedet vultu fastus Telamonius iram, 525
 Inque oculis facinus barbara mater habet :
 Sic madidos ficit digitis Venus uda capillos :
 Et modo maternis tecta videtur aquis.
 Bella sonant alii, telis instructa cruentis :
 Parsque tui generis, pars tua facta canunt. 530
 Invida me spatio Natura coërcuit arcto,
 Ingenio vires exiguasque dedit.
 Et tamen ille tuæ felix Æneïdos auctor,
 Contulit in Tyrios arma virumque toros :
 Nec legitur pars ulla magis de corpore toto, 535
 Quam non legitimo federe junctus amor.
 Phyllidis hic idem, tenerosque Amaryllidis ignes,
 Bucolicis juvenis luserat ante modis.
 Nos quoque jam pridem scripto peccavimus uno :
 Supplicium patitur non nova culpa novum. 540
 Carminaque edideram, cum te delicta notantem
 Præterii toties jure quietus eques.
 Ergo, quæ juveni mihi non necitura putavi
 Scripta parum prudens, nunc nocuere seni ?
 Sera redundavit veteris vindicta libelli ; 545
 Distat et a meriti tempore pœna sui.
 Ne tamen omne meum credas opus esse remissum ;
 Sæpe dedi nostræ grandia vela rati.
 Sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos ;
 Cumque suo finem mense volumen habet. 550
 Idque tuo nuper scriptum sub nomine, Cæsar,
 Et tibi sacratum fors mea rupit opus.
 Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis :
 Quæque gravis debet verba cothurnus habet.
 Dictæque sunt nobis, quamvis manus ultima cœpto 555
 Desuit, in facies corpora versa novas.

Atque utinam revoces animum paulisper ab ira,
Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi !
Pauca, quibus prima surgens ab origine mundi,
In tua deduxi tempora, Cæsar, opus : 563
Adspicias, quantum dederis mihi pectoris ipse ;
Quoque favore animi teque tuosque canam.
Non ego mordaci destrinxi carmine quemquam ;
Nec meus ullius crimina versus habet.
Candidus a salibus suffusus felle refugi : 565
Nulla venenato littera mixta joco est.
Inter tot populi, tot scripti millia nostri,
Quem mea Calliope læserit, unus ego.
Non igitur nostris ullum gaudere Quiritem
Auguror, at multos indoluisse, malis. 570
Nec mihi credibile est quemquam insultasse jacenti ;
Gratia candori si qua relata meo est.
His precor, atque aliis possint tua numina flecti,
O Pater, o Patriæ cura salutique tuæ.
Non ut Ausoniam redeam, nisi forsitan olim, 575
Cum longo pœnæ tempore victus eris.
Tutius exilium, pauloque quietius, oro :
Et par delicto sit mea pœna suo.

P. OVIDII NASONIS
T R I S T I U M

L I B E R III.

E L E G I A I.

M I S S U S in hanc venio timidi liber exulis urbem.
Da placidam fesso, lector amice, manu:
Neve reformida, ne sis tibi forte pudori.
Nullus in hac charta versus amare docet.
Nec domini fortuna mei est, ut debeat illam 5
Infelix ullus dissimulare jecis
Id quoque, quod viridi quondam male lasit in ævo,
Heu nimium sero! damnat et odit opus.
Inspice quid portem: nihil hic nisi triste videbis;
Carinine temporibus conveniente suis. 10
Clauda quod alterno subsidunt carmina versu,
Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Quod neque sum cedro flavus, nec pumice levis;
Erubui domino cult'or esse meo.
Littera suffusas quod habet maculosa lituras; 15
Læsit opus lacrymis ipse poeta suum.
Si qua videbuntur casu non dicta Latine;
In qua scribebat. barbara terra fuit.
Dicite lectores, si non grave, qua sit eundum;
Quasque petam sedes hospes in Urbe liber. 20
Hæc ubi sum lingua furtim titubante locutus;
Qui mihi monstraret, vix fuit unus, iter.
Dî tibi dent, nostro quod non tribuere parenti,
Molliter in patria vivere posse tua.

Due age : namque sequor. quamvis terraque marique
Longinquo referam lassus ab orbe pedem.

Paruit: et ducens, Hæc sunt Fora Cæsaris, inquit:
Hæc est a Sacris quæ via nomen habet.

Hic focus est Vestæ ; qui Pallada servat et ignem :
Hic fuit antiqui regia parva Numæ.

Inde petens dextram, Porta est, ait, ista Palati :
Hic Stator : hoc primum condita Roma loco est.

Singula dum miror ; video fulgentibus armis
Conspicuos postes, testaque digna Deo.

An Jovis hæc, dixi, domus est ? quod ut esse putarem, 35
Augurium menti querna corona dabat.

Cujus ut accepi dominum, Non fallitur, inquam :
Et magni verum est hanc Jovis esse domum.

Cur tamen adposita velatur janua lauro ;
Cingit et augustas arbor opaca fores :

Nam quia perpetuos meruit domus una triumphos ?
An quia Leucadio semper amata Deo ?

Ipsane quod festa est an quod facit omnia festa ?
Quam tribuit terris, Pacis an ista nota est ?

Utque viret semper laurus, nec fronde cadauca
Carpitur ; æternum sic habet illa decus ?

Causa superpositæ scripto testata coronæ
Servatos cives indicat hujus opo.

Adice servatis unum, Pater optime, civem ;
Qui procul extremo pulsus in orbe jacet.

In quo pœnarum, quas se meruisse fatetur,
Non facinus causam, sed suus error habet.

Me miserum, vereorque locum venerorque potentem,
Et quatitur trepido littera nostra metu.

Adspicis exsanguem chartam pallere colore ?
Adspicis alios intremuisse pedes ?

Quandocunque, precor, nostro placata parenti
Iisdem sub dominis adspiciare domus.

Inde tenore pari gradibus sublimia celsis
Ducor ad intonsæ candida templa Dei.

Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis
Belides, et stricto barbarus ense pater :

Quæque viri docto veteres cepere novique
 Pectore, lecturis inspicienda patent.
 Quærebam fratres, exceptis scilicet illis, 65
 Quos suus optaret non genuisse parens.
 Quærentem frustra custos me, sedibus illis
 Præpositus, sancto jussit abire loco.
 Altera templa peto, vicino juncta theatro:
 Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis. 70
 Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis,
 Atria Libertas tangere passa sua est.
 In genus auctoris miseri fortuna redundat;
 Et patimur nati, quam tulit ipse, fugam.
 Forſitan et nobis olim minus asper, et illi 75
 Evictus longo tempore Cæsar erit.
 Di, precor, atque adeo, (neque enim mihi turba rogan-
 da est)
 Cæsar, ades voto, maxime Dive, meo.
 Interea, statio quoniam mihi publica clausa est;
 Privato liceat delituiffe loco. 80
 Vos quoque, si fas est, confusa pudore repulſæ
 Sumite plebæiæ carmina nostra manus.

ELEGIA II.

E Rgo erat in fatiſ Scythiam quoque viſere noſtris,
 Quæque Lycaonia terra ſub axe jacet?
 Nec vos, Piærides, nec ſtirps Latoia, veſtro
 Docta ſacerdoti turba tuliftis opem?
 Nec mihi, quod luſi vero ſine crimine, prodeſt; 5
 Quodque magis vita Muſa jocofa mea eſt;
 Plurima ſed pelago terraque pericula paſſum
 Uſtus ab adſiduo frigore Pontus habet.
 Quique fugax rerum, ſecuraque in otia natus,
 Mollis et impatiens ante laboris eram; 10
 Ultima nunc patior. nec me mare portubus orbum
 Perdere, diverſæ nec potuere viæ.
 Sufficitque malis animus. nam corpus ab illo
 Accepit vires; vixque ſerenda tulit.

Dum tamen et ventis dubius iactabar et undis ; 15
 Fallebat curas ægraque corda labor.
 Ut via finita est, et opus requievit eundi;
 Et pœnæ tellus est mihi tacta meæ;
 Nil nisi flere libet : nec nostro parciore imber
 Lumine, de verna quam nive manat aqua. 20
 Roma domusque subit, desideriumque locorum,
 Quidquid et amissa restat in Urbe mei.
 Hei mihi, quod nostri toties pulsata sepulchri
 Janua, sed nullo tempore aperta fuit !
 Cur ego tot gladios fugi, totiesque minata 25
 Obruit infelix nulla procelia caput ?
 Di, quos experior nimium constant iniquos,
 Participes iræ quos Deus unus habet ;
 Exstimulate, precor, cessantia fata ; meique
 Interitus clausas esse vocate fores. 30

ELEGIA III.

HÆC mea, si casu miraris, epistola quare
 Alterius digitis scripta sit : æger eram.
 Æger in extremis ignoti partibus orbis ;
 Incertusque meæ pene salutis eram.
 Quid mihi nunc animi dira regione jacenti 5
 Inter Sauromatas esse Getasque putes ?
 Nec cælum patimur, nec aquis aduevimus istis ;
 Terraque nescio quo non placet ipsa modo.
 Non domus apta satis : non hic cibus utilis ægro :
 Nullus, Apollinea qui levet arte malum. 10
 Non qui soletur, non qui labentia tarde
 Tempora narrando fallat, amicus adest.
 Lassus in extremis jaceo populisque locisque :
 Et subit adfecto nunc mihi, quidquid abest.
 Omnia cum subeant ; vincis namque omnia, conjux : 15
 Et plus in nostro pectore parte tenes.
 Te loquor absentem : te vox mea nominat unam :
 Nulla venit sine te nox mihi, nulla dies.
 Quin etiam sic me dicunt aliena locutum,
 Ut foret amenti nomen in ore tuum. 20

- Si jam deficiat suppresso lingua palato,
 Vix infillato restituenda mero ;
 Nuntiet huc aliquis dominam venisse ; resurgam :
 Spesque tui nobis causa vigoris erit.
 Ergo ego sum vitæ dubius : tu forsitan illic 25
 Jucundum nostri nescia tempus agis ?
 Non agis, adfirmo : liquet, o charissima, nobis,
 Tempus agi sine me non nisi triste tibi.
 Si tamen implevit mea fors, quos debuit, annos ;
 Et mihi vivendi tam cito finis adest ; 30
 Quantum erat, o magni, perituro parcere, Divi ;
 Ut saltem patria contumularer humo !
 Vel poena in mortis tempus dilata fuisset,
 Vel præcepisset mors properata fugam.
 Integer hanc potui nuper bene reddere lucem : 35
 Exul ut occiderem, nunc mihi vita data est.
 Tam procul ignotis igitur moriemur in oris ;
 Et fient ipso tristia fata loco ?
 Nec mea consueto languescent corpora lecto ?
 Depositum nec me qui flect, ullus erit ? 40
 Nec dominæ lacrymis in nostra cadentibus ora
 Accedent animæ tempora parva meæ ?
 Nec mandata dabo ? nec cum clamore supremo
 Labentes oculos condet amica manus ?
 Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulchri 45
 Indeploratum barbara terra teget ?
 Ecquid, ut audieris, tota turbabere mente ;
 Et series pavida pectora fida manu ?
 Ecquid, in has frustra tendens tua brachia partes,
 Clamabis miseri nomen inane viri ? 50
 Parce tamen lacerare genas ; nec scinde capillos.
 Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.
 Cum patriam amisi, tum me periisse putato ;
 Et prior, et gravior mors fuit illa mihi.
 Nunc, si forte potes, sed non potes, optima conjux,
 Finitis gaude tot mihi morte malis. 55
 Quam potes, extenua forti mala corde ferendo ;
 Ad quæ jam pridem non rude pectus habes.

Atque utinam pereant animæ cum corpore nostræ,
 Effugiatque avidos pars mihi nulla regos. 60
 Nam si morte carens vacuum volat altus in auram
 Spiritus, et Samii sunt rata dicta Icnis;
 Inter Sarmaticas Romana vagabi ur umbras
 Perque seros manes hospita semper erit.
 Ossa, tamen facito, parva referantur in urna; 65
 Sic ego non etiam mortuus exul ero.
 Nec velat hoc quisquam: fratrem Thebana peremptum
 Suppositum tumulo, Rege vetante, soror.
 Atque ea cum foliis et amomi pulvere misce:
 Inque suburbano condita pone solo. 70
 Quosque legat versas oculo properante viator,
 Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
 Hic ego qui jaceo, tenerorum lator amorum,
 Ingenio perii Naso poeta meo.
 At tibi qui transis, ne sit grave, quisquis amasti, 75
 Dicere, Nasonis molliter ossa cubent.
 Hoc satis in titulo est: etenim majora libelli,
 Et diuturna magis sunt monumenta mei
 Quos ego confido, quamvis nocuere, daturus
 Nomen, et auctori tempora longa suo. 80
 Tu tamen extincto seralia munera ferte;
 Deque tuis lacrymis humida ferta dato.
 Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis;
 Sentiet officium mœsta favilla pium.
 Scribere plura libet: sed vox mihi fessa loquendo 85
 Dictandi vires, siccaque lingua, negat.
 Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
 Quod, tibi qui mittit, non habet ipse, Vale.

ELEGIA IV.

O Mihi care quidem semper, sed tempore duro
 Cognito, res postquam procubuerunt inæ;
 Usibus edocto si quidquam credis amico,
 Vive tibi, et longe nomina magna fuge.
 Vive tibi, quantumque potes prælustria vita: 5
 Sævum prælustri fulmen ab arce venit.

44 P. OVIDII NASONIS

Nam quanquam foli possunt prodesse potentes ;
 Non profit potius, si quis obesse potest.
 Effugit hibernas demissa antenna procellas,
 Lataque plus parvis vela timoris habent. 10
 Adspicis, ut summa cortex levis innatet unda,
 Cum grave nexa simul retia mergat onus.
 Hæc ego si monitor monitus prius ipse fuisssem,
 In, qua debueram, forsitan Urbe forem.
 Dum tecum vixi, dum me levis aura ferebat, 15
 Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
 Qui cadit in plano (vix hoc tamen evenit ipsum)
 Sic cadit, ut tacta surgere possit humo :
 At miser Elpenor, testis delapsus ab alto,
 Occurrit Regi debilis umbra suo. 20
 Quid fuit, ut tutus agitare Dædalus alas :
 Icarus immensas nomine signet aquas ?
 Nempe quod hic alte, demissius ille volebat,
 Nam pennas ambo non habuere suas.
 Crede mihi ; bene qui latuit, bene vixit : et intra 25
 Fortunam debet quisque manere suam.
 Non foret Eumedes orbus, si filius ejus
 Stultus Achilleos non adamasset equos.
 Nec natum in flamma vidisset, in arbore natus,
 Cepisset genitor si Phaëthonta Merops. 30
 Tu quoque formida nimium sublimia semper ;
 Propositique memor contrahe vela tui.
 Nam pede inoffenso spatium decurrere vitæ
 Dignus es, et fato candidiore frui.
 Quæ pro te ut voveam miti pietate mereris, 35
 Hæc furaque mihi tempus in omne fide.
 Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
 Qualem credibile est ore fuisse meo.
 Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes ;
 Tempore quas uno, fidaque verba, bibi. 40
 Nunc quoque submotum studio defendis amicum ;
 Et mala vix ulla parte levanda, levas.
 Vive sine invidia ; mollesque inglorius annos
 Exige : amicitias et tibi junge pares.

Naſonisque tui, quod adhuc non exulat unum, 45
 Nomen ama: Scythicus cetera Pontus habet.
 Proxima ſideribus tellus Erymanthidos Urſæ
 Me tenet; adſtriſto terra peruſta gelu.
 Boſphorus et Tanai's ſuperant, Scythicæque paludes;
 Vixque ſatis noti nomina pauca loci. 50
 Ulterius nihil eſt, niſi non habitabile frigus.
 Heu quam vicina eſt ultima terra mihi!
 At longe patria eſt, longe chariſſima conjux;
 Quidquid et hæc nobis poſt duo dulce fuit.
 Sic tamen hæc abſunt; ut quæ contingere non eſt 55
 Corpore, ſint animo cuncta videnda meo.
 Ante oculos errant domus, Urbs, et forma locorum;
 Succeduntque ſuis ſingula facta locis.
 Conjugis ante oculos, ſicut præſentis, imago eſt,
 Illa meos caſus ingratat, illa levat. 60
 Ingravat hoc, quod abeſt: levat hoc, quod præſtat
 amorem:
 Impoſitumque ſibi firma tuetur onus.
 Vos quoque peſtoribus noſtris hæretis amici:
 Dicere quos cupio nomine quemque ſuo.
 Sed timor officium cautus compeſcit: et ipſos 65
 In noſtro poni carmine nolle puto.
 Ante volebatis; gratique erat inſtar honoris,
 Verſibus in noſtris nomina veſtra legi.
 Quod quoniam eſt anceps, intra mea peſtora quemque
 Adloquar: et nulli cauſa timoris ero. 70
 Nec meus indicio latitantes verſus amicos
 Protrahet: occulte ſi quis amavit, amet.
 Scite tamen, quamvis longa regione remotus
 Abſim, vos animo ſemper adeſſe meo.
 Et, qua quiſque poteſt, aliqua mala noſtra levate: 75
 Fidam proſecto neve negate manum.
 Proſpera ſic vobis maneat Fortuna: nec unquam
 Contacti ſumili ſorte rogetis opem.

ELEGIA V.

U S U S amicitiae tecum mihi parvus, ut illam
Non ægre posses dissimulare, fuit :

Ni me complexus vinclis propioribus esses ;

Nave mea vento forsitan eunte suo.

Ut cecidi, cunctique metu fugere ruinæ,

Versaque amicitiae terga dedere meæ ;

Ausus es igne Jovis percussum tangere corpus,

Et deploratae limen adire domus.

Idque recens præstas, nec longo cognitus usu,

Quod veterum misero vix duo trefve mihi.

Vidi ego confusos vultus, visosque notavi ;

Osque madens sietu, pallidiusque meo ;

Et lacrymas cernens in singula verba cadentes,

Ore meo lacrymas, auribus illa bibi :

Brachiaque accepi mœsto pendentia collo,

Et singultatis oscula mixta sonis.

Sum quoque, Chare, tuis defensus viribus absens :

Scis Charum veri nominis esse loco.

Multaque præterea manifesti signa favoris

Pectoribus teneo non abitura meis.

Di tibi, posse tuos, tribuant, defendere semper,

Quos in materia prosperiore juves.

Si tamen interea, quid in his ego perditus oris,

(Quod te credibile est quærere) quæris, agam ?

Spe trahor exigua (quam tu mihi demere noli)

Tristia leniri numina posse Dei.

Seu temere exspecto, sive id contingere fas est ;

Tu mihi, quod cupio, fas (precor) esse proba.

Quæque tibi linguæ est facundia, confer in illud,

Ut doceas votum posse valere meum.

Quo quis enim major, magis est placabilis iræ ;

Et faciles motus mens generosa capit.

Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni :

Pugna suum finem, cum jacet hostis, habet.

At lupus, et turpes instant morientibus urfi ;

Et quæcumque minor nobilitate fera est.

Majus apud Trojam forti quid habemus Achille ?
 Dardanii lacrymas non tulit ille senis.
 Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Poros,
 Præclarique docent funeris exsequiæ. 40
 Neve hominum referam flexas ad mitius iras ;
 Junonis gener est, qui prius hostis erat.
 Denique non possum nullam sperare salutem,
 Cum pœnæ non sit causa cruenta meæ.
 Non mihi quærenti pessum dare cuncta, petitum 45
 Cæsareum caput est, quod caput orbis erat.
 Non aliquid dixi, violentaque lingua locuta est ;
 Lapsæque sunt nimio verba profana mero.
 Inscia quod crimen viderunt lumina, plector :
 Peccatumque oculos est habuisse meum. 50
 Non equidem totam possum defendere culpam :
 Sed partem nostri criminis error habet.
 Spes igitur superest, facturum ut molliat ipse
 Mutati pœnam conditione loci.
 Hunc utinam nitidi Solis prænuntius ortum 55
 Adferat admisso Lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

FÆdus amicitiae nec vis, charissime, nostræ,
 Nec, si forte velis, dissimulare potes.
 Donec enim licuit, nec te mihi charior alter,
 Nec tibi me tota junctior Urbe fuit.
 5 Isque erat usque adeo populo testatus, ut esset
 Pene magis quam tu, quamque ego, notus amor.
 Quique erat in charis animi tibi candor amicis,
 Cognitus est illi, quem colis ipse, viro.
 Nil ita celabas, ut non ego conscius essem ;
 Pectoribusque dabas multa tegenda meis. 10
 Cuique ego narrabam secreti quidquid habebam,
 Excepto quod me perdidit, unus eras.
 Id quoque si scisses, salvo fruerere sodali ;
 Consilioque forem sospes, amice, tuo.
 [Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant : 15
 Omne bonæ claudunt utilitatis iter.]

Sive malum potui tamen hoc vitare cavendo;
 Seu ratio fatum vincere nulla valet;
 Tu tamen, ô nobis usu junctissime longo,
 Pars desiderii maxima pene mei, 20
 Sis memor: et, si quas fecit tibi gratia vires,
 Illas pro nobis experiare, rogo.
 Numinis ut læsi fiat mansuetior ira:
 Mutatoque minor sit mea pœna loco.
 Idque ita, si nullum scelus est in pectore nostro: 25
 Principiumque mei criminis error habet.
 Nec leve, nec tutum est, quo sint mea, dicere, casu
 Lumina funesti conscia facta mali.
 Menque reformidat, veluti sua vulnere, tempus
 Illud: et admonitu sit novus ipse dolor. 30
 Et quæcunque adeo possunt adferre pudorem,
 Illa tegi cæca condita nocte decet.
 Nil igitur referam, nisi me peccasse; sed illo
 Præmia peccato nulla petita mihi:
 Stultitiamque meum crimen debere vocari; 35
 Nomina si facto reddere vera velis.
 Quæ si non ita sunt; alium, quo longius absum,
 Quære, suburbana hic sit mihi terra, locum.

ELEGIA VII.

VADE salutatum subito perarata Perillam
 Littera, sermonis fida ministra mei.
 Aut illam invenies dulci cum matre sedentem,
 Aut inter libros Pæridasque suas.
 Quidquid aget, cum te scierit venisse, relinquet: 5
 Nec mora: quid venias, quidve, requireret, agam.
 Vivere me dices; sed sic, ut vivere nolim;
 Nec malatam longa nostra levata mora.
 Et tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti;
 Aptaque in alternos cogere verba pedes. 10
 Tu quoque, dic, studiis communibus ecquid inhæres,
 Doctæque non patrio carmina more canis?
 Nam tibi cum facie mores Natura pudicos,
 Et raras dotes, ingeniumque, dedit.

Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad undas,
 Ne male fecundæ vena periret aquæ.
 Primus id adspexi teneris in virginis annis :
 Utque patet, venæ duxque comesque fui.
 Ergo, si remanent ignes tibi pectoris idem,
 Sola tuum vates Lesbia vincet opus. 20
 Sed vereor, ne te mea nunc Fortuna retardet ;
 Perque meos casus sit tibi pectus iners.
 Dum licuit, tua sæpe mihi, tibi nostra legebam :
 Sæpe tui iudex ; sæpe magister eram.
 Aut ego præbebam factis modo versibus aures,
 Aut ubi cessaras, causa ruboris eram. 25
 Forsitan exemplo, quia me læsere libelli,
 Tu quoque sis poenæ fata secuta meæ.
 Pone, Perilla, metum : tantummodo fœmina non sit
 Devia, nec scriptis discat amare tuis. 30
 Ergo desidiæ remove, doctissima, causas :
 Inque bonas artes et tua sacra redi.
 Ita decens facies longis vitiabitur annis :
 Rugaque in antiqua fronte senilis erit.
 Injicietque manum formæ damnosa senectus ;
 Quæ strepitum passu non faciente venit. 35
 Cumque aliquis dicet, Fuit hæc formosa ; dolebis :
 Et speculum mendax esse querere tuum.
 Sunt tibi opes modicæ, cum sis dignissima magnis :
 Finge sed immensis censibus esse pares. 40
 Nempe dat id cuicumque libet Fortuna, rapitque :
 Irus et est subito, qui modo Cræsus erat.
 Singula quid referam ? nil non mortale tenemus,
 Pectoris exceptis ingenique bonis.
 En ego, cum patria caream, vobisque, domoque ;
 Raptaque sint, adimi quæ potui, e, mihi ;
 Ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque :
 Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.
 Quilibet hanc sævo vitam mihi finiat ense ;
 Me tamen extincto fama superstes erit. 50
 Dumque suis victrix omnem de montibus orbem
 Prospiciet domitum Martia Roma, legar.

Tu quoque, quam studii maneat felicior usus,
Effuge venturos, qua potes, usque rogos.

ELEGIA VIII.

Nunc ego Triptolemi cuperem conscendere currus,
Misit in ignotam qui rude semen humum:
Nunc ego Medææ vellem frænare dracones,
Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tua:
Nunc ego iactandas optarem sumere pennas, 5
Sive tuas, Perseu; Dædale, sive tuas:
Ut, tenera nostris cedente volatibus aura,
Adspicerem patriæ dulce repente solum:
Desertæque domus vultum, memoresque sodales, 10
Charaque præcipue conjugis ora mihi.
Stulte, quid o frustra votis puerilibus optas,
Quæ non ulla tulit, fertque, feretque, dies?
Si semel optandum est; Augustum numen adora:
Et quem læsisti, rite precare, Deum,
Ille tibi pennasque potest currusque volucres 15
Tradere: det redditum; protinus ales eris.
Si præcer hæc, (neque enim possim majora precari)
Ne mea sint timeo vota modesta parum.
Forsthan hoc olim, cum se satiaverit ira,
Tum quoque sollicita mente rogandus erit. 20
Quod minus interea est, instar mihi muneris ampli,
Ex his me jubeat quolibet ire locis.
Nec coelum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ;
Et mihi perpetuus corpora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis; 25
Sive mei causa est in regione mali:
Ut tetigi Pontum, vexant insomnia; vixque
Ossa tegit macies; nec juvat ora cibus.
Quique per autumnum percussis frigore primo
Est color in foliis, quæ nova læsit hiems; 30
Is mea membra tenet: nec viribus adlevor ullis;
Et nunquam queruli causa doloris adest.
Nec melius valeo, quam corpore, mente; sed ægra est
Utraque pars æque, binaque damna fero.

Hæret, et ante oculos, veluti spectabile corpus, 35
 Adstat Fortunæ forma legenda meæ.
 Cumque locum, moreisque hominum, cultusque sonum-
 que,
 Cernimus; et quid sim, quid fuerimque subit;
 Tantus amor necis est, querar ut cum Cæsaris ira,
 Quod non offensas vindicet ense suas. 40
 At quoniam semel est odio civiliter usus,
 Mutato levior sit fuga nostra loco.

ELEGIA IX.

Hic quoque sunt igitur Grajæ (quis crederet?) urbes,
 Inter inhumanæ nomina barbariæ.
 Huc quoque Mileto missi venere coloni,
 Inque Getis Grajas constituere domos.
 Sed vetus huic nomen, positaque antiquius urbe, 5
 Constat ab Absyrti cæde fuisse, loco.
 Nam rate, quæ cura pugnacis facta Minervæ,
 Per non tentatas prima cucurrit aquas;
 Impia desertum fugiens Medea parentem,
 Dicitur his remos adplicuisse vadis. 10
 Quem procul ut vidit tumulo speculator ab alto;
 Hospes, ait, nosco, Colchide, vela, venit.
 Dum trepidant Minyæ, dum solvitur aggere funis,
 Dum sequitur celeres anchora tracta manus;
 Conscia percussit meritorum pectora Colchis, 15
 Ausa atque ausura multa nefanda manu.
 Et, quanquam supereff ingens audacia menti,
 Pallor in attonito virginis ore sedet.
 Ergo ubi prospexit venientia vela; Tenemur,
 Et pater est aliqua fraude morandus, ait. 20
 Dum, quid agat, quærit, dum versat in omnia vultus;
 Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
 Cujus ut oblata est præsentia; Vincimus, inquit.
 Hic mihi morte sua causa salutis erit.
 Protinus ignari, nec quidquam tale timentis 25
 Innocuum rigido perforat ensis latus.

Atque ita divellit, divulsaque membra per agros
 Dissipat, in multis invenienda locis.
 Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto
 Pallentesque manus, sanguineumque caput.
 Ut genitor luctuque novo tardetur, et artus
 Dum legit extinctos, triste moretur iter.
 Inde Tomis dictus locus hic; quia fertur in illo
 Membra soror fratris consecuisse sui.

30

ELEGIA. X.

SI quis adhuc istic meminit Nasonis adepti,
 Et superet sine me nomen in Urbe meum;
 Suppositum stellis, nunquam tangentibus æquor,
 Me sciat in media vivere barbarie.
 Sauromatæ cingunt, fera gens, Bessique, Getæque: 5
 Quam non ingenio nomina digna meo!
 Dum tamen aura tepet, medio defendimur Istro,
 Ille suis liquidus bella repellit aquis.
 At cum tristis hiems squalentia protulit ora,
 Terraque marmoreo candida facta gelu est: 10
 Dum patet et Boreas et nix injecta sub Arcto;
 Tum liquet has gentes axe tremente premi.
 Nix jacet: et jactam nec Sol pluvizæve resolvunt:
 Indurat Boreas, perpetuamque facit.
 Ergo, ubi delcuit nondum prior, altera venit: 15
 Et solet in multis bima manere locis.
 Tantaque commoti vis est Aquilonis, ut altas
 Æquet humo turres, tectaque rapta ferat.
 Pellibus, et futeis arcent male frigora braccis;
 Oraque de toto corpore sola patent. 20
 Sæpe tonant moti glacie pendente capilli,
 Et nitet inducto candida barba gelu:
 Nudaque consistunt formam servantia testæ
 Vina: nec hausta meri, sed data frustra bibunt.
 Quid loquar, ut vincti concrecant frigore rivi, 25
 Deque lacu fragiles effodiantur aquæ?
 Ipse, papyrisero qui non angustior amne,
 Miscetur vasto multa per ora flecto,

Cæruleos ventis latices durantibus, Ister Congelat, et testis in mare serpit aquis.	30
Quaque rates ierant, pedibus nunc itur : et undas Frigore concretas ungula pulsât equi.	
Perque novos pontes subter labentibus undis Ducunt Sarmatici barbara plaustra boves.	
Vix equidem credar : sed cum sint præmia falsâ Nulla, ratam testis debet habere fidem.	35
Vidimus ingentem glacie consistere pontum, Lubricaque immotas testa premebat aquas.	
Nec vidisse sat est : durum calcavimus æquor : Undaque non udo sub pede summa fuit.	40
Si tibi tale fretum quondam, Leandre, fuisset ; Non foret angustæ mors tua crimen aquæ.	
Tum neque si pandi possunt delphines in auras Tollere : conantes dura coërcet hiems.	
Et quamvis Boreas jactatis insonet alis, Fluctus in obfesso gurgite nullus erit.	45
Inclusæque gelu stabunt, ut marmore, puppes : Nec poterit rigidas findere remus aquas.	
Vidimus in glacie pisces hædere ligatos : Et pars ex illis tum quoque viva fuit.	50
Sive igitur nimii Boreæ vis sæva marinas, Sive redundatas flumine cogit aquas ;	
Protinus, æquato ficcis Aquilonibus Istro, Invehitur celeri barbarus hostis equo :	
Hostis equo pollens, longeque volante sagitta, Vicinum late depopulatur humum.	55
Diffugiunt alii ; nullisque tuentibus agros, Incustoditæ diripiuntur opes.	
Ruris opes parvæ pecus, et stridentia plaustra ; Et quas divitias incola pauper habet.	60
Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis ; Respiciens frustra rura Laremque suum.	
Pars cadit hamatis misere confixa sagittis : Nam volucris ferro tinctile virus inest.	
Quæ nequeunt secum ferre aut abducere, perdunt : Et cremat insontes hostica flamma casas,	65

Tum quoque, cum pax est, trepidant formidine belli:
 Nec quisquam pressio vomere sulcat humum.
 Aut videt, aut metuit locus hic, quem non videt, hostem
 Cessat iners rigido terra relicta situ. 70
 Non hic pampinea dulcis latet uva sub umbra;
 Nec cumulant altos fervida musta lacus.
 Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo
 Scriberet hic dominæ verba legenda suæ.
 Adspiceres nudos sine fronde, sine arbore, campos. 75
 Heu loca felici non adeunda viro!
 Ergo, tam late pateat cum maximus orbis,
 Hæc est in pœnam terra reperta meam?

ELEGIA XI.

SI quis es, insultes qui casibus improbe nostris,
 Meque reum, dempto sine, cruentus agas;
 Natus es escopulis, nutritus lacte ferino;
 Et dicam filices pectus habere tuum.
 Quis gradus ulterior, quo se tua porrigat ira, 5
 Restat? quidve meis cernis abesse malis?
 Barbara me tellus, et inhospita littora Ponti,
 Cumque suo Borea Mænalis urfa videt.
 Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ:
 Omnia solliciti sunt loca plena metus. 10
 Utque fugax avidis cervus deprensus ab uris,
 Cinctave montanis ut pavet agna lupis;
 Sic ego belligeris a gentibus undique septus
 Terreor, hoste meum pene premente latus.
 Utque sit exiguum pœnæ, quod conjuge chara, 15
 Quod patria careo, pignoribusque meis;
 Ut mala nulla feram, nisi nudam Cæsaris iram;
 Nuda parum nobis Cæsaris ira mali est?
 Et tamen est aliquis, qui vulnera cruda retractet;
 Solvat et in mores ora diserta meos. 20
 In causa facili cuivis licet esse deserto:
 Et minimæ vires frangere quassa valent.
 Subruere est arces et stantia mœnia virtus:
 Quamlibet ignavi præcipitata ruunt.

- Non sum ego, quod fueram: quid inanem proteris umbram
 Quid cinerem saxi, bustaque nostra, premis? (25
 Hæstor erat tunc cum bello certabat; at idem
 Vincit ad Hæmonios non erat Hæstor equos.
 Me quoque, quem noras olim, non esse memento:
 Ex illo superant hæc simulacra viro. 30
 Quid simulacra, ferox, dictis incessis amaris;
 Parce, precor, manes sollicitare meos,
 Omnia vera puta mea crimina: nil sit in illis,
 Quod magis errorem, quam scelus, esse putes.
 Pendimus en profugi (stata tua pectora) poenas, 35
 Exilioque graves, exillique loco.
 Carnifici Fortuna potest mea fienda videri:
 Te tamen est uno iudice mœsta parum.
 Sævior es tristi Busrîde: sævior illo,
 Qui falsum lento torruit igne bovem. 40
 Quique bovem Siculo fertur donasse tyranno,
 Et dictis artes conciliasse suas.
 Munere in hoc, Rex, est usus, sed imagine maior:
 Nec sola est operis forma probanda mei.
 Adspicis a dextra latus hoc adaptile tauri? 45
 Huc tibi, quem perdes, conjiciendus erit.
 Protinus inclusum lentis carbonibus ure.
 Mugiet, et vera vox erit illa bovis.
 Pro quibus inventis, ut munus munere penſes,
 Da, precor, ingenio præmia digna meo. 50
 Dixerat. at Phalaris, Poenæ mirande repertor,
 Ipse tuum præſens imbue, dixit, opus.
 Nec mora; monstratis crudeliter ignibus ustus
 Exhibuit querulos ore tremante sonos.
 Quid mihi cum Siculis inter Scythiamque Getasque? 55
 Ad te. quisquis is es, nostra querela redit.
 Utque sitim nostro possis explere cruore;
 Quantaque vis, avido gaudia corde feras;
 Tot mala sum fugiens tellure, tot æquore passus,
 Te quoque ut auditis posse dolere putem. 60
 Crede mihi, si sit nobis collatus Ulyſſes,
 Neptuni minor est, quam Jovis ira fuit.

Ergo quicumque es, rescindere vulnere noli ;
 Deque gravi duras ulcere tolle manus :
 Utque meæ famam tenuent oblivia culpæ,
 Fata cicatricem ducere nostra sine. 65
 Humanæque memor sortis, quæ tollit eosdem,
 Et premit ; incertas ipse verere vices.
 Et quoniam, fieri quod nunquam posse putavi,
 Est tibi de rebus maxima cura meis ; 70
 Non est quod timeas : Fortuna miserrima nostra est.
 Omne trahit secum Cæsaris ira malum.
 Quod magis ut liqueat, neve hoc tibi fingere credar ;
 Ipse velim pœnas experiare meas.

ELEGIA XII.

FRigora jam Zephyri minuunt : annoque peracto
 Longior antiquis visa Mæotis hiems :
 Impositamque sibi qui non bene pertulit Hellen
 Tempora nocturnis æqua diurna facit.
 Jam violam puerique legunt hilaresque puellæ ; 5
 Rustica quam nullo terra ferente gerit.
 Prataque pubescunt variorum flore colorum,
 Indocilique loquax gutture vernat avis.
 Utque malæ crimen matris deponat hirundo,
 Sub trabibus cunas parvaque tecta facit. 10
 Herbaque, quæ latuit Cerealibus obruta sulcis,
 Exerit e tepida molle cacumen humo.
 Quoque loco est vitis, de palmite gemma movetur :
 Nam procul a Getico littore vitis abest.
 Quoque loco est arbor, turgescit in arbore ramus : 15
 Nam procul a Geticis finibus arbor abest.
 Otia nunc istic : junctisque ex ordine ludis
 Cedunt verbosi garrula bella fori.
 Usus equi nunc est, levibus nunc luditur armis :
 Nunc pila, nunc celeri volvitur orbe trochus. 20
 Nunc, ubi perfusa est oleo labente juvenus,
 Defessos artus Virgine tingit aqua.
 Scena viget, studiisque favor distantibus ardet :
 Proque tribus resonant terna Theatra Foris.

O quater, et quoties non est numerare, beatum, 25
 Non interdicta cui licet Urbe frui!
 At mihi sentitur nix verno sole soluta,
 Quæque lacu duro vix fodiantur aquæ.
 Nec mare concrevit glacie: nec, ut ante, per Istrum
 Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit. 30
 Incipient aliquæ tamen huc adnare carinæ,
 Hospitaque in Ponti littore puppis erit,
 Sedulus occurram nautæ: dictaque salute,
 Quid veniat, quæram, quisve, quibusve locis.
 Ille quidem mirum, ni de regione propinqua 35
 Non nisi vicinas cautus ararit aquas.
 Rarus ab Italia tantum mare navita transit:
 Littora rarus in hæc portubus orba venit.
 Sive tamen Graja scierit, sive ille Latina
 Voce loqui; certe gratior hujus erit. 40
 Fas quoque ab ore freti longæque Propontidos undis
 Huc aliquem certo vela dedisse Noto.
 Quisquis is est, memori rumorem voce referre,
 Et fieri famæ parsque gradusque potest.
 Is precor auditos possit narrare triumphos 45
 Cæsaris, et Latio reddita vota Jovi:
 Teque rebellatrix tandem, Germania, magni
 Triste caput pedibus supposuisse Ducis.
 Hæc mihi qui referet, quæ non vidisse dolebo,
 Ille meæ domui protinus hospes erit. 50
 Hei mihi! jamne domus Scythico Nasonis in orbe?
 Jamque suum mihi dat pro Lare poena locum?
 Di faciant, Cæsar non hic penetrale domumque,
 Hospitium poenæ sed velit esse meæ.

ELEGIA XIII.

ECCĒ supervacuus (quid enim fuit utile gigni?)
 Ad sua natalis tempora noster adest.
 Dure, quid ad miseros veniebas exulis annos?
 Debueras illis imposuisse modum.
 Si tibi cura mei, vel si pudor ullus inesset;
 Non ultra patriam me sequerere meam. 5
 V O L. III. G

Quoque loco primum tibi sum male cognitus infans,
 Illo tentasses ultimus esse mihi.
 Jamque relinquenda (quod idem fecere sodales)
 Tu quoque dixisses tristis in Urbe, Vale. 10
 Quid tibi cum Ponto? num te quoque Cæsaris ira
 Extremam gelidi misit in orbis humum?
 Scilicet expectes soliti tibi moris honorem,
 Pendeat ex humeris vestis ut alba meis?
 Fumida cingatur florentibus ara coronis; 15
 Micaque sollenni thuris in igne sonet?
 Libaque dem pro me, genitale notantia tempus
 Concipiamque bonas ore favente preces?
 Non ita sum positus: nec sunt ea tempora nobis,
 Adventu possim lætus ut esse tuo. 20
 Funeris ara mihi, ferali cincta cupresso,
 Convenit, et structis flamma parata rogis.
 Nec dare thura libet, nihil exorantia Divos:
 In tantis subeunt nec bona verba malis.
 Si tamen est aliquid nobis hac luce petendum; 25
 In loca ne redeas amplius ista, precor:
 Dum me, terrarum pars pene novissima, Pontus,
 Euxini falso nomine dictus, habet.

ELEGIA XIV.

Cultor et antistes doctorum sancte virorum,
 Qui facis ingenio semper amice meo:
 Ecquid, ut incolumem quondam celebrare solebas,
 Nunc quoque, ne videar totus abesse, caves?
 Colligis exceptis ecquid mea carmina solis 5
 Artibus, artifici quæ nocuere suo?
 Immo ita fac, vatum, quæso, studiose novorum:
 Quaque potes, retine corpus in Urbe meum.
 Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,
 Qui domini pœnam non meruere sui. 10
 Sæpe per extremas profugus pater exulat oras;
 Urbe tamen natis exulis esse licet.
 Palladis exemplo, de me sine matre creata
 Carmina sunt: stirps hæc progeniesque mea est.

Hanc tibi commendo : quæ quo magis orba parente, 15
 Hoc tibi tutori sarcina major erit.
 Tres mihi sunt nati contagia nostra secuti :
 Cetera fac curæ sit tibi turba palam.
 Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ,
 Carmina de domini funere rapta sui. 20
 Illud opus potuit, si non prius ipse perissem,
 Certius a summa nomen habere manu.
 Nunc incorrectum populi pervenit in ora :
 In populi quidquam si tamen ore mei est.
 Hoc quoque nescio quid nostris adpone libellis, 25
 Diverso missum quod tibi ab orbe venit.
 Quod quicumque leget, (si quis leget) æstimet ante,
 Compositum quo sit tempore, quoque loco.
 Æquus erit scriptis ; quorum cognoverit esse
 Exilium tempus, barbariemque locum. 30
 Inque tot adversis carmen mirabitur ullum
 Ducere me tristi sustinuisse manu.
 Ingenium fregere meum mala : cujus et ante
 Fons infœcundus, parvaque vena fuit.
 Sed quæcunque fuit, nullo exercente refugit, 35
 Et longo periit arida facta situ.
 Non hic librorum, per quos inviter alarque,
 Copia : pro libris arcus et arma sonant.
 Nullus in hac terra, recitem si carmina, cujus
 Intellecturis auribus utar, adest. 40
 Nec, quo secedam, locus est : custodia muri
 Submovet infestos, clausaque porta, Getas,
 Sæpe aliquod verbum quæro, nomenque, locumque :
 Nec quisquam est, a quo certior esse queam.
 Dicere sæpe aliquid conanti (turpe fateri) 45
 Verba mihi defunt ; dedidicique loqui.
 Threicio Scythicoque fere circumsonor ore :
 Et videor Geticis scribere posse modis.
 Crede mihi ; timeo ne sint immixta Latinis,
 Inque meis scriptis Pontica verba legas 50
 Qualemunque igitur venia dignare libellum :
 Sortis et excusa conditione meæ.

P. OVIDII NASONIS
TRISTIUM
LIBER IV.

ELEGIA I.

SI qua meis fuerint, ut erunt, vitiosa libellis ;
Excusata suo tempore, lector, habe.
Exul eram ; requiesque mihi, non fama petita est :
Mens intenta suis ne foret usque malis.
Hoc est, cur cantet vincus quoque compede fossor, 5
Indocili numero cum grave mollit opus :
Cantet et, innitens limosæ pronus arenæ,
Adverso tardam qui trahit amne ratem.
Quique ferens pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulsa brachia versat aqua. 10
Fessus ut incubuit baculo, saxove refedit
Pastor ; arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
Fallitur ancillæ decipiturque labor.
Pertur et abducta Lyrnesside tristis Achilles 15
Hæmonia curas attenuasse lyra.
Cum traheret silvas Orpheus et dura canendo
Saxa ; bis amissa conjuge mæstus erat.
Me quoque Musa levat Ponti loca iussa petentem.
Sola comes nostræ perstitit illa fugæ. 20
Sola nec insidias, Threci nec militis ensen,
Nec mare, nec ventos, barbariemque timet,
Scit quoque, cum perii, quis me deceiverit error :
Et culpam in facto, non scelus, esse meo.

Scilicet hoc ipso nunc æqua, quod obfuit ante,
 Cum mecum juncti criminis acta rea est. 25
 Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
 Piëridum sacris imposuisse manum.
 Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipsa Sororum:
 Et carmen demens carmine læsus amo. 30
 Sic nova Dulichio lotos gustata palato,
 Illo, quo nocuit, grata sapore fuit.
 Sentit amans sua damna fere; tamen hæret in illis:
 Materiam culpæ persequiturque fux.
 Nos quoque delectant, quamvis nocuere, libelli: 35
 Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
 Forsitan hoc studium possit furor esse videri:
 Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
 Semper in obtutu mentem vetat esse malorum;
 Præsentis casus immemoremque facit. 40
 Utque suum Bacchis non sentit faucia vulnus,
 Dum stupet Edonis exululata jugis;
 Sic, ubi mota calent viridi mea pectora thyrsos,
 Altior humano spiritus ille malo est.
 Ille nec exilium, Scythici nec littora ponti, 45
 Ille nec iratos sentit adesse Deos.
 Utque soporiferæ biberem si pocula Lethes,
 Temporis adversi sic mihi sensus hebet.
 Jure Deas igitur veneror mala nostra levantes;
 Sollicitæ comites ex Helicone fugæ: 50
 Et partim pelago, partim vestigia terra,
 Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi.
 Sint precor hæc saltem faciles mihi: nam jure Deorum
 Cetera cum magno Cæsare turba facit.
 Meque tot adversis cumulant, quot litus arenas, 55
 Quotque fretum pisces, ovaque piscis habet.
 Vere prius flores, æstu numerabis aristas,
 Poma per autumnum, frigoribusque nives;
 Quam mala, quæ toto patior jactatus in orbe,
 Dum miser Euxini littora læva peto. 60
 Nec tamen, ut veni, levior fortuna malorum est:
 Huc quoque sunt nostras fata secuta vias.

Hic quoque cognosco natalis stamina nostri;
 Stamina de nigro vellere facta mihi.
 Utque nec insidias, capitisque pericula narrem, 65
 Vera quidem, vera sed graviora fide;
 Vivere quam miserum est inter Bessosque Getasque
 Illi, qui populi semper ia ore fuit!
 Quam miserum, porta vitam muroque tueri,
 Vixque sui tutum viribus esse loci! 70
 Aspera militiæ juvenis certamina fugi,
 Nec nisi lusura movimus arma manu.
 Nunc senior gladioque latus, scutoque sinistram,
 Caniæ galeæ subjicioque meam.
 Nam dedit e specula custos ubi signa tumultus;
 75 Induimur trepida protinus arma manu.
 Hostis, habens arcus, imbutaque tela veneno,
 Sævus anhelanti mœnia lustrat equo.
 Utque rapax pecudem, quæ se non texit ovili,
 Per fata, per silvas, fertque trahitque lupus, 80
 Sic, si quem nondum portarum sepe receptum
 Barbarus in campis repperit hostis, agit.
 Aut sequitur captus, conjestaque vincula collo
 Accipit, aut telo virus habente cadit.
 Hic ego sollicitæ jaceo novus incola sedis. 85
 Heu nimium fati tempora longa mei!
 Et tamen ad numeros antiquaque sacra reverti
 Sustinet in tantis hospita Musa malis.
 Sed neque cui recitem quisquam est mea carmina; nec qui
 Auribus accipiat verba Latina suis. 90
 Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboque legoque:
 Tutaque judicio littera nostra suo est.
 Sæpe tamen dixi, Cui nunc hæc cura laborat?
 An mea Sauromatæ scripta Getæque legent?
 Sæpe etiam lacrymæ me sunt scribente profusæ, 95
 Humidaque est fletu littera facta meo.
 Corque vetusta meum, tanquam nova, vulnera sentit;
 Inque sinum mœstæ labitur imber aquæ.
 Cum vice mutata quid sim fuerimque recordor,
 Et tulerit quo me casus, et unde, subit; 100

Sæpe manus demens, studiis irata malignis,
 Mihi in arsfuros carmina nostra focos.
 Atque ita de multis, quoniam non multa supersunt,
 Cum venia facito, quisquis es, ista legas.
 Tu quoque non melius, quam sunt mea tempora, carmen
 Interdicta mihi consule Roma boni. (105

ELEGIA II.

JAM fera Cæsaribus Germania, totus ut orbis,
 Victa potes flexo succubuisse genu:
 Altaque velentur fortasse Palatia fertis;
 Thuraque in igne sonent, inficiantque diem;
 Candidaque adducta collum percussa securi 5
 Victima purpureo sanguine tingat humum?
 Donaque, amicorum templis promissa Deorum,
 Reddere victores Cæsar uterque parent:
 Et qui Cæsareo juvenes sub nomine crescunt,
 Perpetuo terras ut domus ista regat: 10
 Cumque bonis nuribus pro sospite Livia nato
 Munera det meritis, sæpe datura, Deis:
 Et pariter matres, et quæ sine crimine castos
 Perpetua servant virginitate focos.
 Plebs pia, cumque pia lætentur Plebe Senatus; 15
 Parvaque cujus eram pars ego nuper, Eques.
 Nos procul expulsos communia gaudia fallunt:
 Famaque tam longe non nisi parva venit.
 Ergo omnis poterit populus spectare triumphos;
 Cumque ducum titulis oppida capta leget: 20
 Vinclaque captiva Reges cervice gerentes
 Ante coronatos ire videbit equos:
 Et cernet vultus aliis pro tempore versos,
 Terribiles aliis, immemoresque sui.
 Quorum pars causas, et res, et nomina quæret: 25
 Pars referet, quamvis noverit ipsa parum:
 Is, qui Sidonio fulget sublimis in ostro,
 Dux fuerat belli: Proximus ille duci.
 Hic, qui nunc in humo lumen miserabile figit,
 Non isto vultu, cum tulit arma, fuit. 30

Ille ferox, oculis et adhuc hostilibus ardens,
 Hortator pugnae consiliumque fuit.
 Perfidus hic nostros includit fraude locorum,
 Squalida promissis qui tegit ora comis.
 Illo, qui sequitur, dicunt inactata ministro 35
 Saepe recusanti corpora capta Deo.
 Hic lacus, hi montes, haec tot castella, tot amnes,
 Plena feræ cædis, plena cruoris erant.
 Drusus in his quondam meruit cognomina terris,
 Quæ bona progenies digna parente fuit, 40
 Cornibus hic fractis viridi male testus ab ulva,
 Decolor ipse suo sanguine, Rhenus erit.
 Crinibus en etiam feritur Germania passis,
 Et Ducis invicti sub pede mæsta sedet.
 Collaque Romanæ præbens animosa securi 45
 Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
 Hos super in curru, Cæsar, victore veheris
 Purpureus populi rite per ora tui :
 Quaque ibis. manibus circumplaudere tuorum ;
 Undique jactato flore tegente vias, 50
 Tempora Phœbea lauro cingetur, ioque,
 Miles, iō, magna voce, Triumphe, canet.
 Ipse sono plausuque simul fremituque canentum
 Quadrijugos cernes sæpe resistere equos.
 Inde petes arcem, delubra faventia votis. 55
 Et dabitur merito laurea vota Jovi.
 Hæc ego submotus, qua possum, mente videbo
 Erepti nobis jus habet illa loci.
 Illa per immensas spatietur libera terras :
 In cælum celeri pervenit illa fuga. 60
 Illa meos oculos mediam deducit in Urbem ;
 Immunes tanti nec finit esse boni.
 Invenietque viam, qua curius spectet eburnos.
 Sic certe in patria per breve tempus ero.
 Vera tamen populus capiet spectacula felix : 65
 Lætaque erit præsens cum Duce turba suo.
 At mihi fingenti tantum, longeque remoto,
 Auribus hic fructus percipiendus erit.

Atque procul Latio diverfum missus in orbem
 Qui narret cupido, vix erit, ista mihi. 70
 Is quoque jam seruni referet veteremque triumphum.
 Quo tamen audiero tempore, lætus ero.
 Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam;
 Causaque privata publica major erit.

ELEGIA III.

Magna minorque, feræ, quarum regis altera Grajas,
 Altera Sidonias, utraque sicca, rates:
 Omnia cum summo positæ videatis in axe,
 Et maris occiduas non subeatis aquas,
 Ætheramque suis cingens amplexibus arcem 5
 Vester ab intacta circulus exstet humo;
 Adspicite illa, precor, quæ non bene mœnia quondam
 Dicitur Iliades transluisse Remus.
 Inque meam nitidos dominam convertite vultus:
 Sitque memor nostri necne, referte mihi. 10
 Hei mihi! cur, nimium quæ sunt manifesta, requiro?
 Cur labat ambiguo spes mihi mixta metu?
 Crede quod est, quod vis; ac desine tuta vereri:
 Deque fide certa sit tibi certa fides.
 Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ, 15
 Non mentitura tu tibi voce refer:
 Esse tui memorem, de quo tibi maxima cura est;
 Quodque potest, secum nomen habere tuum.
 Vultibus illa tuis, tanquam præsentis, inhæret,
 Teque remota procul, si modo vivit, amat. 20
 Ecquid, ut incubuit iusto mens ægra dolori,
 Lenis ab admonito pectore somnus abiit?
 Tunc subeunt curæ, dum te lectusque locusque
 Tangit, et oblitam non finit esse mei.
 Et veniunt æstus, et nox immensa videtur; 25
 Fessaque jactati corporis ossa dolent.
 Non equidem dubito, quin hæc et cetera fiant;
 Detque tuus casti signa doloris amor:
 Nec cruciari minus, quam cum Thebana cruentum
 Hæctora Thessalico vidit ab axe rapi. 30

Quid tamen ipse precer, dubito : nec dicere possum,
Adfectum quem te mentis habere velim.

Tristis es ? indignor, quod sum tibi causa doloris :
Non es ? ut amisso conjuge digna fores.

Tu vero tua damna dole, mitissima conjux ;
Tempus et a nostris exige triste malis ? 35

Fleque meos casus : est quædam flere voluptas.
Expletur lacrymis egeriturque dolor.

Atque utinam lugenda tibi non vita, sed esset
Mors mea ; morte fores sola relicta mea ! 40

Spiritus hic per te patrias exisset in auras !
Sparfissent lacrymæ pectora nostra piæ ?

Supremoque die notum spectantia cælum
Texissent digiti lumina nostra tui !

Et cinis in tumulo positus jacuisset avito !
Tactaque nascenti corpus haberet humus ! 45

Denique et, ut vixi, sine crimine mortuus essem !
Nunc mea supplicio vita pudenda suo est.

Me miserum, si tu, cum diceris exulis uxor,
Avertis vultus, et subit ora rubor ! 50

Me miserum, si turpe putas mihi nupta videri !
Me miserum, si te jam pudet esse meam !

Tempus ubi est illud, quo te jactare solebas
Conjuge, nec nomen dissimulare viri ?

Tempus ubi est, quo te (nisi nonvis illa referre)
Et dici memini, juxit et esse meam ? 55

Utque proba dignum est, omni tibi dote placebam.
Addebat veris multa faventis amor.

Nec quem præferres, (ita res tibi magna videbar)
Quemve tuum malles esse, vir alter erat. 60

Nunc quoque ne pudeat, quod sis mihi nupta : tuusque
Non dolor hinc debet, debet abesse pudor.

Cum cecidit Capaneus subito temerarius ictu ;
Num legis Euadnen erubuisse viro ?

Nec, quia Rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse tuis, Phaëthon, inficiendus eras. 65

Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
Quod precibus periit ambitiosa suis.

Nec tibi, quod sævis ego sum Jovis ignibus ictus,
 Purpureus molli fiat in ore rubor : 70
 Sed magis in nostri curam consurge tuendi :
 Exemplumque mihi conjugis esto bonæ.
 Materiamque tuis tristem virtutibus imple :
 Ardua per præceps gloria vadat iter.
 Hæc tibi quis nosset, si felix Troja fuisset ? 75
 Publica Virtuti per mala facta via est.
 Ars tua, Tiphys, jacet, si non sit in æquore fluctus :
 Si valeant homines, ars tua, Phæbe, jacet.
 Quæ latet, inque bonis cessat non cognita rebus,
 Adparet virtus arguiturque malis. 80
 Dat tibi nostra locum tituli Fortuna ; caputque
 Conspicuum pietas qua tua tollat habet.
 Utere temporibus, quorum nunc munere freta es :
 En patet in laudes area lata tuas.

ELEGIA IV.

O Qui, nominibus cum sis generosus avitis,
 Exsuperas morum nobilitate genus :
 Cujus inest animo patrii candoris imago,
 Non careat nervis candor ut iste suis :
 Cujus in ingenio patriæ facundia linguæ est, 5
 Qua prior in Latio non fuit ulla Foro.
 Quod minime volui, positis pro nomine signis
 Dictus es : ignoscas laudibus ista tuis.
 Nil ego peccavi : tua te bona cognita produnt :
 Si, quod es, adpares, culpa soluta mea est. 10
 Nec tamen officium nostro tibi carmine factum,
 Principe tam justo, posse nocere puta.
 Ipse Pater Patriæ, (quid enim civillius illo ?)
 Sustinet in nostro carmine sæpe legi.
 Nec prohibere potest, quia res est publica Cæsar ; 15
 Et de communi pars quoque nostra bono est.
 Juppiter ingeniis præbet sua numina vatum ;
 Seque celebrari quolibet ore sinit.
 Causa tua exemplo Superorum tuta duorum est :
 Quorum hic conspicitur, creditur ille Deus. 20

Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen amabo :
 Non fuit arbitrii littera nostra tui.
 Nec nova, quod tecum loquor, est injuria nostra ;
 Incolumis cum quo sæpe locutus eram.
 Quo vereare minus, ne sim tibi crimen amicus ; 25
 Invidiam, si qua est, auctor habere potest.
 Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis
 (Hoc noli certe dissimulare) pater :
 Ingeniumque meum (potes hæc meminisse) probabat :
 Plus etiam, quam me iudice dignus eram. 30
 Deque meis illo referebat versibus ore,
 In quo pars altæ nobilitatis erat.
 Non igitur tibi nunc, quod me domus ista recepit,
 Sed prius auctori sunt data verba tuo.
 Nec data sunt, mihi crede, tamen : sed in omnibus actis,
 Ultima si demas, vita tuenda mea est. 35
 Hanc quoque, qua perii, culpam scelus esse negabis,
 Si tanti series sit tibi nota mali.
 Aut timor, aut error nobis, prius obfuit error.
 Ah sine me fati non meminisse mei ! 42
 Neve retractando nondum coeuntia rumpam
 Vulnera ; vix illis proderit ipsa quies.
 Ergo ut jure damus poenas ; sic abfuit omne
 Peccato facinus consiliumque meo.
 Idque Deus sentit : pro quo nec lumen ademptum est, 45
 Nec mihi detractas possidet alter opes.
 Forsitan hanc ipsam (vivat modo) finiet olim,
 Tempore cum fuerit lenior ira, fugam.
 Nunc precor hinc alio jubeat discedere ; si non
 Nostra verecundo vota pudore carent. 50
 Mitius exilium, pauloque propinquius, opto ;
 Quique sit a sævo longius hoste, locum.
 Quantaque in Augusto clementia ; si quis ab illo
 Hoc peteret pro me, forsitan ille daret.
 Frigida me cohibent Euxini littora Ponti : 55
 Dictis ab antiquis Axenus ille fuit.
 Nam neque jactantur moderatis æquora ventis :
 Nec placidos portus hospita navis adit.

Sunt circa gentes, quæ prædam sanguine quarant:
 Nec minus infida terra timetur aqua. 69
 Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
 Pene sub ejusdem fideris axe jacent.
 Nec procul a nobis locus est, ubi Taurica dira
 Cæde pharetratæ pascitur ara Deæ.
 Hæc prius, ut memorant, non invidiosa nefandis, 65
 Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
 Hic pro supposita virgo Pelopeia cerva
 Sacra Deæ coluit qualiacumque suæ.
 Quo postquam, dubium pius an sceleratus, Orestes
 Exactus furiis venerat ipse suis, 70
 Et comes exemplum veri Phoeus amoris;
 Qui duo corporibus, mentibus unus erant;
 Protinus evincti Triviæ ducuntur ad aram,
 Quæ stabat geminas ante cruenta fores.
 Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illum: 75
 Alter ob alterius funera mœstus erat.
 Et jam confiterat stricto mucrone sacerdos;
 Cinxerat et Grajas barbara vitta comas:
 Cum vice sermonis fratrem cognovit, et illi
 Pro nece complexus Iphigenia dedit. 80
 Læta Deæ signum, crudelia sacra perosa,
 Transtulit ex illis, in meliora, locis.
 Hæc igitur regio, magni penetralia mundi,
 Quam fugere homines Dique, propinqua mihi est.
 Atque meam terram prope sunt funebria sacra, 85
 Si modo Nafoni barbara terra sua est.
 O utinam venti, quibus est ablatas Orestes,
 Placato referant et mea vela Deo!

ELEGIA V.

O Mihi dilectos inter fors prima sodales,
 Unica fortunis ara reperta meis:
 Cujus ab adloquiis anima hæc moribunda revixit,
 Ut vigil infusa Pallade flamma solet:
 Qui veritus non es portus aperire fideles, 5
 Fulmine percussæ confugiumque rati:

Cujus eram censu non me sensurus egentem,
 Si Cæsar patrias eripuisset opes :
 Temporis oblitum dum me rapit impetus hujus,
 Excidit heu nomen quam mihi pene tuum ! 10
 Te tamen agnoscis : tractusque cupidine laudis,
 Ille ego sum, cuperes dicere posse palam.
 Certe ego, si sineres, titulum tibi reddere vellem,
 Et raram Famæ conciliare fidem.
 Ne noceam grato vereor tibi carmine ; neve 15
 Intempestivus nominis obstet honos.
 Quod licet, et tutum est, intra tua pectora gaude,
 Meque tui memorem, teque fuisse mei.
 Utque facis, remis ad opem luctare ferendam,
 Dum venit a placido mollior aura Deo : 20
 Et tutare caput nulli servabile ; si non
 Qui merfit Stygia, sublevet illud, aqua.
 Teque, quod est rarum, præsta constanter ad omne
 Indeclinatæ munus amicitia.
 Sic tua processus habeat Fortuna perennes : 25
 Sic ope non egeas ipse, juvesque tuos.
 Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni ;
 Incidat et vestro rara querela toro.
 Diligat et semper socius te sanguinis, illo,
 Quo pius, adfectu, Castora frater amat. 30
 Sic juvenis, similiq̃ue tibi sit natus, et illum
 Moribus agnoscat quilibet esse tuum.
 Sic focerum faciat tæda te nata jugali ;
 Nec tardum juveni det tibi nomen avi.

ELEGIA VI.

Tempore ruricolæ patiens fit taurus aratri,
 Præbet et incurvo colla premenda iugo.
 Tempore paret equus lentis animosus habenis,
 Et placido duros accipit ore lupos. 5
 Tempore Pœnorum compescitur ira leonum,
 Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.
 Quæque sui monitis obtemperat Inda magistri
 Bellua, servitium tempore victa subit.

Tempus, ut extentis tumeat facit uva racemis,
 Vixque merum capiant grana, quod intus habent. 10
 Tempus et in canas semen producit aristas ;
 Et ne sint tristi poma sapore facit.
 Hoc tenuat dentem terras renovantis aratri,
 Hoc rigidas filices, hoc adamanta terit.
 Hoc etiam sævas paulatim mitigat iras : 15
 Hoc minuit luctus, mœstaque corda levat.
 Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas
 Præterquam curas attenuare meas.
 Ut patria careo ; bis frugibus arca trita est :
 Dissiluit nudo pressa bis uva pede. 20
 Nec quæsitâ tamen spatio patientia longo est,
 Mensque mali sensum nostra recentis habet
 Scilicet et veteres fugiunt juga curva iuveni :
 Et domitus fræno sæpe repugnat equus.
 Tristior est etiam præsens ærumna priore : 25
 Ut sit enim sibi par, crevit, et aucta mora est :
 Nec tam nota mihi, quam sunt, mala nostra fuerunt :
 Sed magis hoc, quo sunt cognitiora, gravant.
 Est quoque non minimum, vires adferre recentes ;
 Nec præconsumptum temporis esse malis. 30
 Fortior in fulva novus est luctator arena,
 Quam cui sunt tarda brachia fessâ mora.
 Integer est nitidis melior gladiator in armis,
 Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
 Fert bene præcípites navis modo facta procellas : 35
 Quamlibet exiguo solvitur imbre vetus.
 Nos quoque, quæ ferimus, tulimus patientius ante ;
 Et mala sunt longo multiplicata die.
 Credite, deficio, nostroque a corpore quantum
 Auguror, accedunt tempora parva malis. 40
 Nam neque sunt vires, neque qui color esse solebat :
 Vixque habeo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.
 Corpore sed mens est ægro magis ægra, malique
 In circumspectu stat sine fine sui.
 Urbis abest facies, absunt, mea cura, sodales : 45
 Et, qua nulla mihi charior, uxor abest.

Vulgus adest Scythicum, braccataque turba Getarum.

Sic male quæ video, non videoque, nocent.

Una tamen spes est, quæ me soletur in istis;

Hæc fore morte mea non diuturna mala.

50

ELEGIA VII.

BIS me sol adiit gelidæ post frigora brumæ,
Bisque suum tacto Pisce peregit iter.

Tempore tam longo cur non tua dextera, versua

Quamlibet in paucos, officiosa fuit?

Cur tua cessavit pietas, scribentibus illis.

5

Exiguus nobis cum quibus usus erat?

Cur, quoties alicui chartæ sua vincula dempsi,

Illam speravi nomen habere tuum?

Dî faciant, ut sæpe tua sit epistola dextra

Scripta, sed e multis reddita nulla mihi!

10

Quod precor, esse liquet: credam prius ora Medusæ

Gorgonis anguineis cincta fuisse comis:

Esse canes utero sub virginis: esse Chimæram,

A truce quæ flammis separet angue leam:

Quadrupedesque hominum cum pectore pectora jun-
ctos:

15

Tergeminumque virum, tergeminumque canem:

Sphingaque, et Harpyias, serpentipedesque Gigantas:

Centimanumque Gygen, semibovemque virum.

Hæc ego cuncta prius, quam te, charissime, credam

Mutatum curam deposuisse mei.

20

Innumeri montes inter me teque, viæque,

Fluminaque, et campi, nec freta pauca, jacent.

Mille potest causis, a te quæ littera sæpe

Missa sit, in nostras nulla venire manus.

Mille tamen causas scribendo vince frequenter:

25

Excusem ne te semper, amice, mihi.

ELEGIA VIII.

JAM mea cygneas imitantur tempora plumas,
Inficit et nigras alba senecta comas:

Jam subeunt anni fragiles, et inertior ætas :
 Jamque parum firmo me mihi ferre grave est.
 Nunc erat, ut posito deberem fine laborum 5
 Vivere, me nullo sollicitante metu :
 Quæque meæ semper placuerunt otia menti,
 Carpere ; et in studiis molliter esse meis :
 Et parvam celebrare domum, veteresque Penates ;
 Et quæ nunc domino rura paterna carent : 10
 Inque sinu dominæ, charisque nepotibus, inque
 Securus patria consenuisse mea.
 Hæc mea sic quondam peragi speraverat ætas :
 Hos ego sic annos ponere dignus eram.
 Non ita Dis visum : qui me terraque marique 15
 Actum Sarmaticis exposuere locis.
 In cava ducuntur quassæ navalia puppes,
 Ne temere in mediis dissolliantur aquis.
 Ne cadat, et multas palmas inhonestet adeptas,
 Languidus in pratis gramina carpit equus. 20
 Miles, ut emeritis non est fatis utilis annis,
 Ponit ad antiquos, quæ tulit arma, Lares.
 Sic igitur, tarda vires minuente senecta,
 Me quoque donari jam rude, tempus erat.
 Tempus erat, nec me peregrinum ducere cælum, 25
 Nec siccam Getico fonte levare sitim :
 Sed modo, quos habui, vacuum secedere in hortos :
 Nunc hominum visu rursus et Urbe frui.
 Sic animo quondam non divinante futura
 Optabam placide vivere posse senex. 30
 Fata repugnarunt : quæ, cum mihi tempora prima
 Mollia præbuerint, posteriora gravant.
 Jamque, decem lustris omni sine labe peractis,
 Parte premor vitæ deteriore meæ.
 Nec procul a metis, quas pene tenere videbar, 35
 Curriculo gravis est facta ruina meo.
 Ergo illum demens in me sævire cōgi,
 Mitius immensus quo nihil orbis habet ?
 Ipsaque delictis victa est clementia nostris :
 Nec tamen errori vita negata meo ? 40

Vita procul patria peragenda sub axe Boreo,
 Qua maris Euxini terra sinistra jacet.
 Hoc mihi si Delphi, Dodænaque diceret ipsa ;
 Esse viderentur vanus uterque locus. 45
 Nil adeo validum est, adamas licet adliget illud,
 Ut maneat rapido firmitus igne Jovis.
 Nil ita sublime est, supraque pericula tendit,
 Non sit ut inferius suppositumque Deo.
 Nam quanquam vitio pars est contracta malcrum,
 Plus tamen exitii numinis ira dedit. 50
 At vos admoniti nostris quoque casibus este,
 Æquantem Superos emeruisse virum.

E L E G I A IX.

Silicet, et pateris, nomen facinusque tacebo,
 Et tua Lethæis acta dabuntur aquis :
 Nostraque vincetur lacrymis clementia feris.
 Fac modo te pateat poenituisse tui. 5
 Fac modo te damnes, cupiasque eradere vitæ
 Tempora, si possis, Tisiphonæa tuæ.
 Sin minus, et flagrant odio tua pectora nostro ;
 Induct infelix arma coacta dolor.
 Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem ;
 Nostra suas istuc porriget ira manus. 10
 Omnia, si nescis, Cæsar mihi jura reliquit :
 Et sola est patria poena carere mea.
 Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo :
 Sæpe Jovis telo quercus adusta viret.
 Denique vindictæ si sit mihi nulla facultas ; 15
 Piærides vires et sua tela dabunt.
 Ut Scythicis habitem longe submotus in oris,
 Siccaque sint oculis proxima signa meis :
 Nostra per immensas ibunt præconia gentes ;
 Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit. 20
 Ibit ad occasum ; quidquid dicemus, ab ortu :
 Testis et Hesperia vocis Eöus erit.
 Trans ego tellurem, trans latas audiar undas :
 Et gemitus vox est magna futura mei.

Nec tua te fontem tantummodo sæcula norint : 25
 Perpetuæ crimen posteritatis eris.
 Jam feror in pugnas. et nondum cornua sumpsi.
 Nec, mihi sumendi causa sit ulla, velim.
 Circus adhuc cessat: spargit tamen acer arenam
 Taurus, et infesto jam pede pulsat humum. 30
 Hoc quoque, quam volui, plus est: cane, Musa, receptus;
 Dum licet huic nomen dissimulare suum.

ELEGIA. X.

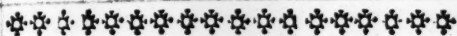
Ille ego, qui fuerim, tenerorum lusor amorum,
 Quem legis, ut noris, accipe, Posteritas.
 Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimus undis,
 Millia qui novies distat ab Urbe decem.
 Editus hic ego sum: necnon, ut tempora noris, 5
 Cum cecidit fato Consul uterque pari.
 Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis hæres;
 Non modo Fortunæ munere factus eques.
 Nec stirps prima fui; genito jam fratre creatus;
 Qui tribus ante quater mensibus ortus erat. 10
 Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
 Una celebrata est per duo liba dies.
 Hæc est armiferæ festis de quinque Minervæ,
 Quæ fieri pugna prima cruenta solet.
 Protinus excolimur teneri, curaque parentis 15
 Imus ad insignes Urbis ab arte viros.
 Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo,
 Fortia verbosi natus ad arma Fori.
 At mihi jam puero coelestia sacra placebant;
 Inque suum furtim Musa trahebat opus. 20
 Sæpe pater dixit, Studium quid inutile tentas?
 Mæonides nullas ipse reliquit opes.
 Motus eram dictis: totoque Helieone relicto,
 Scribere conabar verba soluta modis.
 Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos: 25
 Et, quod tentabam dicere, versus erat.
 Interea, tacito passu labentibus annis,
 Liberior fratri sumpta, mihiq;e, toga est:

Indulturque humeros cum lato purpura clavo :
 Et studium nobis, quod fuit ante, manet. 30
 Jamque decem vitæ frater geminaverat annos,
 Cum perit ; et cœpi parte carere mei.
 Cepimus et teneræ primos ætatis honores ;
 Eque viris quondam pars tribus una fui.
 Curia restabat : clavi mensura coacta est. 35
 Majus erat nostris viribus illud onus.
 Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
 Sollicitæque fugax ambitionis eram :
 Et petere Aoniæ suadebant tuta sorores
 Otia, judicio semper amata meo. 40
 Temporis illius colui fovique poëtas ;
 Quotque aderant vates, rebar adesse Deos.
 Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo,
 Quæque necet serpens, quæ juvet herba, Macer.
 Sæpe suos solitus recitare Propertius ignes ; 45
 Jure sodalitiî qui mihi junctus erat.
 Ponticus Heroo, Bassus quoque clarus lāmbo
 Dulcia convictus membra fuere mei.
 Et tenuit nostras numerosus Horatius aures ;
 Dum ferit Ausonia carmina culta lyra. 50
 Virgilium vidi tantum : nec amara Tibullo
 Tempus amicitiae fata dedere meæ.
 Successor fuit hic tibi, Galle ; Propertius illi.
 Quartus ab his serie temporis ipse fui.
 Utque ego majores, sic me coluere minores : 55
 Notaque non tarde facta Thalia mea est.
 Carmina cum primum populo juvenilia legi ;
 Barba resecta mihi bisve semelve fuit.
 Moverat ingenium, totam cantata per Urbem,
 Nomine non vero dicta Corinna mihi. 60
 Multa quidem scripsi : sed quæ vitiosa putavi,
 Emendaturis ignibus ipse dedi.
 Tum quoque, cum fugerem, quædam placitura cremavi,
 Iratus studio carminibusque meis.
 Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis 65
 Cor mihi, quodque levis causa moveret, erzt.

Cum tamen hoc effem, minimoque accenderer igni;
 Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
 Pene mihi puero nec digna, nec utilis, uxor
 Est data: quæ tempus perbreve nupta fuit. 70
 Illi successit, quamvis sine crimine, conjux;
 Non tamen in nostro firma futura toro.
 Ultima, quæ mecum seros permanfit in annos,
 Sustinuit conjux exulis esse viri.
 Filia bis prima mea me fecunda juventa, 75
 Sed non ex uno conjuge, fecit avum.
 Et jam complerat genitor sua fata; novemque
 Addiderat lustris altera lustra novem.
 Non aliter flevi, quam me fleturus ademptum
 Ille fuit: matri proxima iusta tuli. 80
 Felices ambo, tempestiveque sepulti,
 Ante Diem poenæ quod periere meæ!
 Me quoque felicem, quod non viventibus illis
 Sum miser; et de me quod doluere nihil!
 Si tamen extinctis aliquid, nisi nomina, restat, 85
 Et gracilis structos effugit umbra rogos;
 Fama, parentales, si vos mea contigit umbræ,
 Et sunt in Stygio crimina nostra foro;
 Scite, precor, causam (nec vos mihi fallere fas est)
 Errorem iustæ, non scelus, esse fugæ. 90
 Manibus id latis est: ad vos studiosa revertor
 Pectora, qui vitæ quæritis acta meæ.
 Jam mihi canities, pulsus melioribus annis,
 Venerat; antiquas miscueratque comas:
 Postque meos ortus Pisæâ vinctus olivâ 95
 Abstulerat decies præmia victor eques;
 Cum maris Euxini positos ad læva Tomitas
 Quærere me læsi Principis ira jubet.
 Causa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ
 Indicio non est testificanda meo. 100
 Quid referam comitumque nefas, famulosque nocentes
 Ipsa multa tuli non leviora fuga.
 Indignata malis mens est succumbere; seque
 Præstitit invictam viribus usa suis:

Oblitusque togæ, ductæque per otia vitæ, 105
 Infolita cepi temporis arma manu.
 Totque tuli terra casus pelagoque; quot inter
 Occultum stellæ conspicuumque polum.
 Tacta mihi tandem longis erroribus acto,
 Juncta pharetratis Sarmatis ora Getis. 110
 Hic ego, finitimis quamvis circumsonet armis,
 Tristia, quo possum, carmine fata levo.
 Quod, quamvis nemo est, cujus referatur ad aures;
 Sic tamen absumo decipioque diem.
 Ergo, quæd vivo, durisque laboribus obsto, 115
 Nec me sollicitæ tædia lucis habent,
 Gratia, Musa, tibi: nam tu solatia præbes;
 Tu curæ requies, tu medicina mali:
 Tu dux, tu comes es: tu nos abducis ab litro;
 In medioque mihi das Helicone locum. 120
 Tu mihi (quod rarum) vivo sublime dedisti
 Nomen; ab exsequiis quod dare fama solet.
 Nec, qui detrestat præsentia, Livor iniquo
 Ullum de nostris dente momordit opus,
 Nam tulerint magnos cum sæcula nostra poëtas; 125
 Non fuit ingenio Fama maligna meo.
 Cumque ego præponam multos mihi; non minor illis
 Dicor: et in toto plurimus orbe legor.
 Si quid habent igitur vatum præfagia veri;
 Protinus ut moriar, non ero, terra, tuus. 130
 Sive favore tuli, sive hanc ego carmine famam,
 Jure tibi grates, candide lector, ago.

P. OVIDII NASONIS
TRISTIU M
LIBER V.
ELEGIA I.

HUNC quoque de Getico, nostri studiose, libellum
Littore, præmissis quatuor adde meis.
Hic quoque talis erit, qualis Fortuna poetæ :
Invenies toto carmina dulce nihil.
Flebilis ut noster status est, ita flebile carmen; 5
Materiæ scripto conveniente suæ.
Integer et lætus læta et juvenilia lusi :
Illa tamen nunc me composuisse piget.
Ut cecidi, subiti perago præconia casus ;
Sumque argumenti conditor ipse mei. 10
Utque jacens ripa deslere Caystrius ales
Dicitur ore suam deficiente necem :
Sic ego, Sarmaticas longe projectus in oras,
Efficio, tacitum ne mihi funus eat.
Delicias si quis lascivaque carmina quærit ; 15
[Præmoneo nunquam scripta quod ista legat.]
Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris,
Aptior, ingenium come, Tibullus erit.
Atque utinam numero ne nos effemus in isto !
Hei mihi ! cur unquam Musa jocata mea est ? 20
Sed dedimus pœnas : Scythicique in finibus Istri
Ille pharetrati lusor Amoris abest.
Quod superest animos ad publica carmina flexi ;
Et memores jussi nominis esse sui.

Si tamen e vobis aliquis, tam multa, requirer, 25
 Unde dolenda canam? multa dolenda tuli.
 Non hæc ingenio, non hæc componimus arte.
 Materia est propriis ingeniosa malis.
 Et quota Fortunæ pars est in carmine nostræ?
 Felix, qui patitur, quæ numerare valet! 30
 Quot frutices silvæ, quot flavas Tibris arenas,
 Mollia quot Martis gramina campus habet;
 Tot mala pertulimus: quorum medicina quiesque
 Nulla, nisi in studio, Piëridumque mora est.
 Quis tibi, Naso, modus lacrymosi carminis? inquis: 35
 Idem, Fortunæ qui modus hujus, crit.
 Quod querar, illa mihi pleno de fonte ministrat:
 Nec mea sunt, fati verba sed ista mei.
 At mihi si chara patriam cum conjuge reddas:
 Sint vultus hilares, sumque quod ante fui.
 Lenior invicti si sit mihi Cæsaris ira;
 Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.
 Nec tamen ut lusit, rursus mea littera ludet:
 Sit semel illa joco luxuriata suo.
 Quod probet ipse, canam: pœnæ modo parte levata 45
 Barbariem, rigidos effugiamque Getas.
 Interea nostri quid agant, nisi tritte, libelli?
 Tibia funeribus convenit ista meis.
 At poteras, inquis, melius mala ferre silendo;
 Et tacitus casus dissimulare tuos. 50
 Exigis, ut nulli gemitus tormenta sequantur;
 Accepto que gravi vulnere flere vetas.
 Ipse Perileo Phalaris permisit in ære
 Edere mugitus, et bovis ore queri.
 Cum Priami lacrymis offensus non sit Achilles; 55
 Tu fletus inhibes, durior hoste, meos.
 Cum faceret Nioben orbam Latöia proles,
 Non tamen et siccas jussit habere genas.
 Est aliquid, fatale malum per verba levare:
 Hoc querulam Prognen Halcyonenque facit. 60
 Hoc erat, in gelido quare Pæantius antro
 Voce fatigaret Lemnia saxa sua.

Strangulat inclusus dolor, atque exæstuat intus :

Cogitur et vires multiplicare suas.

Da veniam potius ; vel totos tolle libellos ;

65

Hoc, mihi quod prodest, si tibi, lector, obest.

Sed neque obesse potest : ulli nec scripta fuerunt

Nostra, nisi auctori perniciofa suo.

At mala sunt fateor : quis te mala sumere cogit ?

Aut quis deceptum ponere sumpta vetat ?

70

Ipse nec emendo : sed ut hic deducta legantur :

Non sunt illa suo barbariora loco.

Nec me Roma suis debet conferre poetis :

Inter Sauromatas ingeniosus ero.

Denique nulla mihi captatur gloria, quæque

75

Ingenio stimulos subdere Fama solet.

Nolumus adsiduis animum tabescere curis :

Quæ tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt.

Cur scribam docui : cur mittam, quæritis, istos ?

Vobiscum cupiam quolibet esse modo.

80

ELEGIA II.

ECquid, ut e Ponto nova venit epistola, palles ;

Et tibi sollicita solvitur illa manu ;

Pone metum ; valeo, corpusque, quod ante laborum

Impatiens nobis invalidumque fuit,

Sufficit, atque ipso vexatum induruit usu :

5

An magis infirmo non vacat esse mihi ?

Mens tamen ægra jacet, nec tempore robora sumpsit :

Adfectusque animi, qui fuit ante, manet.

Quæque mora spatioque suo cœtura putavi

Vulnera ; non aliter, quam modo facta, dolent.

10

Scilicet exiguis prodest annosa vetustas,

Grandibus accedunt tempore damna malis.

Pene decem totis aluit Pæantius annis

Pestiferum tumido vulnus ab angue datum.

Telephus æterna consumptus tabe perisset,

15

Si non, quæ nocuit, dextra tulisset opem.

Et mea, si facinus nullum commisimus, opto

Vulnera qui fecit, facta levare velit.

Contentusque mei jam tandem parte laboris,
 Exiguum pleno de mare demat aquæ. 20
 Detrahat ut multum, multum restabit acerbi:
 Parsque meæ poenæ totius instar erit.
 Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
 Quotve soporiferum grana papaver habet;
 Silva feras quot alit, quot piscibus unda natatur; 25
 Quot tenerum pennis aëra pulsat avis:
 Tot premor adversis: quæ si comprehendere coner,
 Icariae numerum dicere coner aquæ.
 Utque viæ casus, ut amara pericula ponti,
 Ut taceam strictas in mea fata manus; 30
 Barbara me tellus, orbisque novissima magni
 Sustinet, et sævo cinctus ab hoste locus.
 Hinc ego trajicerer, (neque enim mea culpa cruenta est)
 Effet, quæ debet, si tibi cura mei.
 Ille Deus, bene quo Romana potentia nixa est, 35
 Sæpe suo victor lenis in hoste fuit.
 Quid dubitas? quid tuta times? accede, rogaque:
 Cæsare nil ingens mitius orbis habet.
 Me miserum! quid agam, si proxima quæque relinquunt?
 Subtrahis effracto tu quoque colla jugo? 40
 Quo ferar; unde petam lapsis solatia rebus?
 Anchora jam nostram non tenet ulla ratem.
 Viderit: ipse sacram, quamvis invisus, ad aram
 Confugiam: nullas submovet ara manus.
 Adloquor en absens præsentia numina supplex: 45
 Si fas est homini cum Jove posse loqui.
 Arbiter imperii, quo certum est sospite cunctos
 Ausoniae curam gentis habere Deos:
 O decus, ô patriæ per te florentis imago;
 O vir non ipso, quem regis, orbe minor; 50
 Sic habites terras, et te desideret æther!
 Sic ad pacta tibi sidera tardus eas!
 Parce, precor: minimamque tuo de fulmine partem
 Deme: satis poenæ, quod superabit, erit.
 Ira quidem moderata tua est: vitamque dedisti: 55
 Nec mihi ius civis, nec mihi nomen abest.

Nec mea concessa est aliis Fortuna : nec exul
 Edicti verbis nominor ipse tui.
 Omniaque hæc timui, quia me meruisse videbam :
 Sed tua peccato lenior ira meo est. 60
 Arva relegatum iussisti visere Ponti,
 Et Scythicum profuga findere puppe fretum.
 Iussus ad Euxini deformia littora veni
 Æquoris hæc gelido terra sub axe jacet.
 Nec me tam cruciat nunquam sine frigore cœlum, 65
 Glebaque canenti semper obusta gelu ;
 Nesciaque est vocis quod barbara lingua Latinæ ;
 Grajaque quod Getico victa loquela sono :
 Quam quod finitimo cinctus premor undique Marte ;
 Vixque brevis tutum murus ab hoste facit. 70
 Pax tamen interdum, pacis fiducia nunquam est.
 Sic hic nunc patitur, nunc timet arma, locus.
 Hinc ego dum muter, vel me Zanc læa Charybdis
 Devoret, atque suis ad Styga mittat aquis :
 Vel rapidæ flammis urar patienter in Ætnæ : 75
 Vel freta Leucadii mittar in alta Dei.
 Quod petitur, pœna est : neque enim miser esse recuso ;
 Sed precor, ut possim tutius esse miser.

ELEGIA III.

ILLA dies hæc est, qua te celebrare poëtæ,
 (Si modo non fallunt tempora) Bacche, solent :
 Festaque odoratis innectunt tempora fertis,
 Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
 Inter quos memini, dum me mea fata sinebant, 5
 Non invisa tibi pars ego sæpe fui.
 Quem nunc suppositum stellis Cynosuridos Uræ
 Juncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
 Quique prius mollem, vacuumque laboribus, egi
 In studiis vitam, Piëridumque choro ; 10
 Nunc procul a patria Geticis circumsonor armis,
 Multa prius pelago, multaque passus humo.
 ve mihi casus, five hoc dedit ira Deorum ;
 Nubila nascenti seu mihi Parca fuit ;

Tu tamen e sacris hederæ cultoribus unum 13
 Numine debueras sustinuisse tuo.
 An, dominæ fati, quidquid cecinere Sorores,
 Omne sub arbitrio definit esse Deum?
 Ipse quoque æthereas meritis investus es arces;
 Qua non exiguo facta labore via est. 20
 Nec patria est habitata tibi: sed ad usque nivosum
 Strymona venisti, Marticolamque Geten:
 Perfidaque, et lato spatiantem flumine Gangen,
 Et quascunque bibit decolor Indus aquas.
 Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ 25
 Stamina bis genito bis cecinere tibi.
 Me quoque, si fas est exemplis ire Deorum,
 Ferrea fors vitæ difficilisque premit.
 Illo nec levius cecidi; quem magna locutum
 Reppulit a Thebis Juppiter igne suo. 30
 Ut tamen audistis percussum fulmine vatem,
 Admonitu matris condoluisse potes.
 Et potes, adspiciens circum tua sacra poetæ,
 Nescio quis nostri, dicere, cultor abest.
 Fer, bone Liber, opem: sic altam degravet ulmum 35
 Vitis, et incluso plena sit uva mero.
 Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava juvenus
 Adsit, et attonito non taceare sono.
 Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi:
 Impia nec poena Pentheos umbra vacet. 40
 Sic micet æternum, vicinaque sidera vincat,
 Conjugis in cœlo Cressa Corona tuæ.
 Huc ades, et casus releves, pulcherrime, nostros,
 Unum de numero me memor esse tuo.
 Sunt D's inter se commercia: flectere tenta 45
 Cæsareum numen numine, Bacche, tuo.
 Vos quoque, consortes studii, pia turba, poetæ,
 Hæc eadem sumpto quisque rogare mero
 Atque aliquis vestrum, Nasonis nomine dicto,
 Deponat lacrymis pocula mixta suis: 50
 Admonitusque mei, cum circumspexerit omnes,
 Dicat, Ubi est nostri pars modo Naso chori?

Idque ita ; si vestrum merui candore favorem :

Nullaque iudicio littera læsa meo est.

Si, veterum digne veneror cum scripta virorum.

Proxima non illis esse minora reor.

Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen :

Quod licet, inter vos nomen habete meum.

ELEGIA IV.

Littore ab Euxino Nafonis epistola veni,
Lassaque facta mari, lassaque facta via.

Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, adspice Romam :

Heu quanto melior fors tua sorte mea !

Flens quoque me scripsit : nec qua signabar, ad os est

Ante, sed ad madidas gemma relata genas.

Tristitiæ causam si quis cognoscere quærit ;

Ostendi solem postulat ille sibi.

Nec frondem in silvis, nec aperto mollia prato

Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.

Quid Priamus doleat, mirabitur, Hectore rapto ;

Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.

Dî facerent utinam, talis status esset in illo,

Ut non tristitiæ causa dolenda foret.

Fert tamen, ut debet, casus patienter amarus :

More nec indomiti freno recusat equi.

Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,

Conscius in culpa non scelus esse sua.

Sæpe refert, sit quanta Dei clementia : cuius

Se quoque in exemplis adnumerare solet.

Nam quod opes teneat patrias, quod nomina civis,

Denique quod vivat, munus habere Dei.

Te tamen, o, si quid credis mihi charior, ille,

Omnibus, in toto pectore semper habet.

Teque Menœtiaden, te qui comitavit Oresten,

Te vocat Ægiden, Euryalumque suum.

Nec patriam magis ille suam desiderat, et quæ

Plurima cum patria sentit abesse sua ;

Quam vultus, oculosque tuos : o dulcior illo

Melle, quod in ceris Attica ponit apis !

Sæpe etiam mœrens tempus reminiscitur illud,
 Quod non præventum morte fuisse dolet.
 Cumque alii fugerent subitæ contagia cladis,
 Nec vellent istæ limen adire domus ;
 Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem : 35
 Si paucos aliquis tresve duosve vccet.
 Quamvis attonitus, sensit tamen omnia : nec te
 Se minus adversis indoluisset suis.
 Verba solet, vultumque tuum, gemitusque referre :
 Et te flente suos immaduisset sinus. 40
 Quam sibi præstiteris, qua consolatus amicum
 Sis ope ; solandus cum simul ipse fores.
 Pro quibus adfirmat fore se memoremque piumque ;
 Sive diem videat, sive tegatur humo.
 Per caput ipse suum solitus jurare tuumque, 45
 Quod scio non illi vilius esse suo.
 Plena tot ac tantis referatur gratia factis :
 Nec finet ille tuos littus arare boves.
 Fac modo constanter profugum tuare. quod ille,
 Qui bene te novit, non rogat ; ipsa rogo. 50

ELEGIA V.

A Nnuus adfuetum Dominæ natalis honorem
 Exigit. ite manus ad pia sacra meæ.
 Sic quondam festum Lærtius egerit heros
 Forsan in extremo conjugis orbe diem.
 Lingua favens adsit, longorum oblita malorum :
 Quæ (puto) dedidicit jam bona verba loqui,
 Quæque semel toto vestis mihi sumitur anno,
 Sumatur fatis discolor alba meis.
 Araque gramineo viridis de cespite fiat ;
 Et velet tepidos nexa corona focos. 10
 Da mihi thura. puer, pingues facientia flammæ,
 Quodque pio fufum stridat in igne merum.
 Optime natalis, quamvis procul absumus, opto
 Candidus huc venias, dissimilisque meo.
 Sique quod instabat dominæ miserabile vulnus,
 Sit perfuncta meis tempus in omne malis. 15

Quæque gravi nuper plus quam quassata procella est,
Quod superest, tutum per mare navis eat.
Illa domo, nataque sua, patriaque fruatur :
Erepta hæc uni sit satis esse mihi. 20
Quatenus et non est in charo conjuge felix,
Pars vitæ tristi cætera nube vacet.
Vivat, ametque virum, quoniam sic cogitur, absens :
Consummetque annos, sed diuturna, suos.
Adjicerem et nostros : sed ne contagia fati 25
Corrumpant timeo, quos agit ipsa, mei.
Nil homini certum est, fieri quis posse putaret,
Ut facerem in mediis hæc ego sacra Getis ?
Adspice ut aura tamen fumos e thure coortos
In partes Italas, et loca dextra, ferat. 30
Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis :
Consilium fugiunt cætera pene meum.
Consilio commune sacrum cum fiat in ara
Fratribus, alterna qui periere manu,
Ipsa sibi discors, tanquam mandetur ab illis, 35
Scinditur in partes atra favilla duas.
Hoc (memini) quondam fieri non posse loquebar :
Et me Battiades iudice falsus erat.
Omnia nunc credo : cum tu non stultus ab Arcto
Terga vapor dederis, Ausoniamque petas. 40
Hæc igitur lux est : quæ si non orta fuisset,
Nulla fuit misero festa videnda mihi.
Edidit hæc mores illis heroïsin æquos,
Quis erat Eëtion Icariusque pater.
Nata pudicitia est, mores, probitasque, fidesque : 45
At non sunt ista gaudia nata die.
Sed labor, et curæ, fortunaque moribus impar :
Iustaque de viduo pene querela toro.
Scilicet adversus probitas exercita rebus
Tristi materiam tempore laudis habet. 50
Si nihil infetti durus vidisset Ulysses ;
Penelope felix, sed sine laude, foret.
Victor Echionias si vir penetrasset in arces,
Forſitan Evadnen vix sua noſſet humus.

Cum Pelia tot sint genitæ ; cur nobilis una est ? 55
 Nupta fuit misero nempe quod una viro.
 Effice, ut Iliacas tangat prior alter arenas ;
 Laodamia nihil cur referatur erit.
 Et tua, quod mallet, pietas ignota maneret,
 Implessent venti si mea vela sui. 60
 Dî tamen, et Cæsar Dîs accessure, sed olim,
 Æquarint Pylios cum tua fata dies ;
 Non mihi, qui pœnam fateor meruisse, sed illi
 Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

ELEGIA VI.

TU quoque nostrarum quondam fiducia rerum,
 Qui mihi confugium, qui mihi portus eras ;
 Tu modo suscepti causam dimittis amici,
 Officii que pium tam cito ponis onus ?
 Sarcina sum, fateor ; quam si tu tempore duro 5
 Depositurus eras, non subeunda fuit.
 Fluctibus in mediis navem, Pallinure, relinquis ?
 Ne fuge ; neve tua sit minor arte fides.
 Numquid Achilleos inter fera prœlia fidi
 Deferuit levitas Automedontis equos ? 10
 Quem semel excepit, numquid Podalirius ægro
 Promissam medicæ non tulit artis opem ?
 Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes,
 Quæ patuit, dextræ firma sit ara meæ.
 Nil, nisi me solum, primo tutatus es : at nunc 15
 Me pariter serva, iudiciumque tuum.
 Si modo non aliqua est in me nova culpa : tuamque
 Mutarunt subito crimina nostra fidem.
 Spiritus hic, Scythica quem non bene ducimus aura,
 Quod cupio, membris exeat ante meis ; 20
 Quam tua delicto stringantur pectora nostro ;
 Et videar merito vilior esse tibi.
 Non adeo toti fati urgemur iniquis,
 Ut mea sit longis mens quoque mota malis.
 Finge tamen motam : quoties Agamemnone natum 25
 Dixisse in Pyladen verba proterva putas ?

Nec procul a vero est, quod vel pulsarit amicum :

Manfit in officiis non minus ille suis.

Hoc est cum miseris solum commune beatis,

Ambobus tribui quod solet obsequium.

30

Ceditur et cæcis, et quos prætexta verendos,

Virgaque cum verbis imperiosa, facit.

Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes,

Non habet in nobis ullius ira locum.

Elige nostrorum minimum de parte laborum :

35

Isto, quo reris, grandius illud erit.

Quam multa madidæ celebrantur arundine fossæ,

Florida quam multas Hybla tuetur apes ;

Quam multæ gracili terrena sub horrea ferre

Limite formicæ grana reperta solent ;

40

Tam me circumstant denforum turba malorum

Crede mihi ; vero est nostra querela minor.

His qui contentus non est ; in littus arenas,

In segetem spicas, in mare fundat aquas.

Intempestivos igitur compesce timores,

45

Vela nec in medio deferere nostra mari.

ELEGIA VII.

QUAM legis, ex illa tibi venit epistola terra,

Latus ubi æquoreis additur Ister aquis.

Si tibi contingit cum dulci vita salute ;

Candida Fortunæ pars manet una meæ.

Scilicet, ut semper, quid agam, charissime, quæris :

5

Quamvis hoc vel me scire tacente potes.

Sum miser : hæc brevis est nostrorum summa malorum :

Quisquis et offenso Cæsare vivet, erit.

Turba Tomitanæ quæ sit regionis, et inter

Quos habitem mores ; discere cura tibi est ?

10

Mixta sit hæc quamvis inter Grajosque Getasque ;

A male pacatis plus trahit ora Getis.

Sarmaticæ major Geticæque frequentia gentis

Per medias in equis itque reditque vias.

In quibus est nemo, qui non coryton, et arcum,

15

Telaque vipereo lurida felle gerat.

Vox fera, trux vultus, verissima Martis imago :
 Non coma, non ulla barba resecta manu.
 Dexterâ non segnis fixo dare vulnere cultro,
 Quem victum lateri barbarus omnis habet. 20
 Vivit in his chu ! tenerorum oblitus amorum ;
 Hos videt, hos vates audit, amice, tuus.
 Atque utinam vivat, sed non moriatur in illis !
 Absit ab invisis et tamen umbra locis !
 Carmina quod pleno saltari nostra Theatro, 25
 Versibus et plaudi scribis, amice, meis :
 Nil equidem feci (tu scis hoc ipse) theatris :
 Musa nec in plausus ambitiosa mea est.
 Nec tam ingratum est, quodcunque oblivâ nostri
 Impedit, et profugi nomen in ora refert. 30
 Quamvis interdum, quæ me læsisse recordor,
 Carmina devoveo, Piëridasque meas :
 Cum bene devovi ; nequeo tamen esse sine illis :
 Vulneribusque meis tela cruenta sequor.
 Quæque modo Euboicis lacerata est fluctibus, audet 35
 Graja Caphaream currere puppis aquam.
 Nec tamen ut laudem vigilo, curamque futuri
 Nominis, utilius quod latuisset, ago,
 Detineo studiis animum, falloque dolores :
 Exuperis curis et dare verba meis. 40
 Quid potius faciam desertis solus in oris,
 Quamve malis aliam quærere conor opem !
 Sive locum spectro ; locus est inamabilis, et quo
 Esse nihil toto tristius orbe potest.
 Sive homines ; vix sunt homines hoc nomine digni ; 45
 Quamque lupi, sævæ plus feritatis habent.
 Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum ;
 Victaque pugnaci jura sub ense jacent.
 Pellibus et laxis arcent male frigora braccis ;
 Oraque sunt longis horrida testa comis. 50
 In paucis remanent Grajæ vestigia linguæ :
 Hæc quoque jam Getico barbara facta sono.
 Nullus in hoc vix est populo, qui forte Latine
 Quælibet e medio reddere verba queat.

Ille ego Romanus vates (ignoscite Musæ)
 Sarmatico cogor plurima more loqui. 55
 En pudet, et fateor; jam defuetudine longa
 Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
 Nec dubito, quin sint et in hoc non pauca libello
 Barbara: non hominis culpa, sed ista loci. 60
 Ne tamen Ausoniæ perdam commercia linguæ,
 Et fiat patrio vox mea muta sono;
 Ipse loquor mecum, defuetaque verba retracto;
 Et studii repeto signa sinistra mei.
 Sic animum tempusque traho: meque ipse reduco. 65
 A contemplatu, submoveoque, mali.
 Carminibus quæro miserarum obliviam rerum:
 Præmia si studio consequor ista, sat est.

ELEGIA VIII.

NON adeo cecidi, quamvis dejectus, ut infra
 Te quoque sim: inferius quo nihil esse potest.
 Quæ tibi res animos in me facit, improbe? curve
 Casibus insultas, quos potes ipse pati?
 Nec mala te reddunt mitem placidumve jacenti 5
 Nostra, quibus possint illacrymare feræ?
 Nec metuis dubio Fortunæ stantis in orbe
 Numen, et exosæ verba superba Deæ?
 Exiget ah dignas ultrix Rhamnusia pœnas!
 Imposito calcas quid mea fata pede? 10
 Vidi ego, navifragum qui riserat, æquore mergi:
 Et, Nunquam, dixi, justior unda fuit.
 Vilia qui quondam miseris alimenta negarat,
 Nunc mendicato pascitur ipse cibo.
 Passibus ambiguis Fortuna volubilis errat, 15
 Et manet in nullo certa, tenaxque, loco.
 Sed modo læta favet, vultus modo sumit acerbos;
 Et tantum constans in levitate sua est.
 Nos quoque floruimus, sed flos erat ille caducus;
 Flammaque de stipula nostra brevisque fuit 20

Neve tamen tota capias fera gaudia mente ;
 Non est placandi spes mihi nulla Dei.
 Vel quia peccavi citra scelus ; utque pudore
 Non caret, invidia sic mea culpa caret : 25
 Vel quia nil ingens ad finem Solis ab ortu,
 Illo, cui paret, mitius orbis habet.
 Scilicet ut non est per vim superabilis ulli,
 Molle cor ad timidus sic habet ille preces.
 Exemploque Deum, quibus accessurus et ipse est,
 Cum poenæ venia plura roganda petam. 30
 Si numeres anno Soles et nubila toto,
 Invenies nitidum sæpius ipse diem.
 Ergo, ne nostra nimium lætere ruina,
 Restitui quondam me quoque posse puta.
 Posse puta fieri, lenito Principe, vultus 35
 Ut videas media tristis in Urbe meos :
 Utque ego te videam causa graviore fugatum.
 Hæc sunt a primis proxima vota mihi.

ELEGIA IX.

O Tua si fineres in nostris nomina poni
 Carminibus ; positus quam mihi sæpe fores !
 Te solum meriti canerem memor ; inque libellis
 Crevisset sine te pagina nulla meis.
 Quid tibi deberem tota sciretur in Urbe : 5
 Exul in amissa si tamen Urbe legor.
 Te præfens mitem, te nosset serior ætas :
 Scripta vetustatem si modo nostra ferent.
 Nec tibi cessaret doctus bene dicere lector :
 Hic tibi servato vate maneret honor. 10
 Cæsaris est primum munus, quod ducimus auras :
 Gratia post magnos est tibi habenda Deos.
 Ille dedit vitam ; tu, quam dedit ille, tueris :
 Et facis accepto munere posse frui.
 Cumque perhorruerit casus pars maxima nostros ; 15
 Pars etiam credi pertimuisse velit,

Naufragumque meum tumulo spectarit ab alto,
 Nec dederit nanti per freta sæva manum ;
 Seminecem Stygia revocasti solus ab unda :
 Hoc quoque quod memores possumus esse, tuum est 20
 Di tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos :
 Non potuit votum plenius esse meum.
 Hæc meus argutis, si tu paterere, libellis
 Poneret in multa luce videnda labor.
 Se quoque nunc, quamvis est iussa quiescere, quin te 25
 Nominet invitum, vix mea Musa tenet.
 Utque canem pavidæ nactum vestigia cervæ
 Luctantem frustra copula dura tenet.
 Utque fores nondum reſerati carceris acer
 Nunc pede, nunc ipsa fronte, laceſſit equus ; 30
 Sic mea, lege data vineta atque inclusa, Thalia
 Per titulum vetiti nominis ire cupit.
 Ne tamen officio memoris lædaris amici,
 Parebo jussis (parce timere) tuis.
 At non parerem, nisi si meminisse putares. 35
 Hoc quod non prohibet vox tua ; gratus ero.
 Dumque (quod ô breve sit!) lumen solare videbo ;
 Serviet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA X.

UT sumus in Ponto, ter frigore constitit Iſter:
 Facta est Euxini dura ter unda maris.
 At mihi jam videor patria procul esse tot annis,
 Dardana quot Grajo Troja sub hoste fuit.
 Stare putes ; adeo procedunt tempora tarde : 5
 Et peragit lentis passibus annus iter.
 Nec mihi solstitium quidquam de noctibus aufert :
 Efficit angustos nec mihi bruma dies.
 Scilicet in nobis rerum natura novata est ;
 Cumque meis curis omnia longa facit. 10
 Num peragunt solitos communia tempora motus,
 Suntque magis vitæ tempora dura mea ?

Quem tenet Euxini mendax cognomine litus,
Et Scythici vere terra sinistra freti.

Innumeræ circa gentes fera bella minantur ;

Quæ sibi non raptò vivere turpe putant.

Nil extra tutum est : tumulus defenditur ægre
Moenibus exiguis, ingenioque loci.

Cum minime credas : ut aves, densissimus hostis
Advolat, et prædam vix bene visus agit.

Sæpe intra muros clausis venientia portis
Per medias legimus noxia tela vias.

Est igitur rarus, qui rus colere audeat : isque
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.

Sub galea pastor junctis pice cantat avenis ;
Proque lupo pavidæ bella verentur oves.

Vix ope castelli defendimur : et tamen intus
Mixta facit Grajis barbara turba metum.

Quippe simul nobis habitat discrimine nullo
Barbarus : et tecti plus quoque parte tenet.

Quos ut non timeas, possis odisse, videndo
Pellibus et longa tempora tecta coma.

Hos quoque, qui geniti Graja creduntur ab urbe,
Pro patrio cultu Persica bracca tegit.

Exercent illi sociæ commercia linguæ :
Per gestum res est significanda mihi.

Barbarus hic ego sum ; quia non intelligor ulli :
Et rident stolidi verba Latina Getæ.

Meque palam de me tuto male sæpe loquuntur :
Forſitan obſciant exiliumque mihi.

Utque fit, in me aliquid, si quid dicentibus illis
Abnuerim quoties adnuerimque, putant.

Adde, quod injustum rigido jus dicitur ense :
Dantur et in medio vulnera sæpe foro.

O duram Lachesin, quæ tam grave fidus habenti
Fila dedit vitæ non breviora meæ !

Quod patriæ vultu, vestroque caremus, amici ;

Quodque hic in Scythicis finibus esse queror ;

Utraque pœna gravis : merui tamen Urbe carere ;
Non merui tali forſitan eſſe loco.

Quid loquor ah demens? ipsam quoque perdere v' tam
Cæsaris offenso numine dignus eram.

ELEGIA XI.

QUOD te nescio quis per jurgia dixerit esse
Exulis uxorem, littera quæstæ tua est.
Indolui; non tam mea quod fortuna male audit,
Qui jam consuevi fortiter esse miser:
Quam quia, cui minime vellem, sim causa pudoris;
Teque rear nostris erubuisse malis.
Perfer, et obdura: multo graviora tulisti,
Cum me surripuit Principis ira tibi.
Fallitur iste tamen, quo iudice nominor exul:
Mollior est culpam pœna secuta meam.
Maxima pœna mihi est, ipsum offendisse: priusque
Venisset mallet funeris hora mihi.
Quassæ tamen nostra est, non fracta, nec obruta puppis:
Utque caret portu: sic tamen exstat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis ademit;
Quæ merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit illi,
Nil nisi me patriis iussit abesse focis.
Utque aliis, numerum quorum comprehendere non est,
Cæsareum numen, sic mihi, mite fuit.
Ipse relegati, non exulis, utitur in me
Nomine: tuta suo iudice causa mea est.
Jure igitur laudes, Cæsar, pro parte virili
Carmina nostra tuas qualiacumque canunt.
Jure Deos, ut adhuc cœli tibi limina claudant,
Teque velint sine se, comprecor, esse Deum.
Optat idem populus: sed ut in mare flumina vastum,
Sic solet exiguæ currere rivus aquæ.
At tu fortunam, cujus vocor exul ab ore,
Nomine mendaci parce gravare meam.

ELEGIA XII.

Scribis, ut oblectem studio lacrymabile tempus,
 Ne pereant turpi pectora nostra situ.
 Difficile est, quod, amice, mones : quia carmina lætum
 Sunt opus, et pacem mentis habere volunt.
 Nostra per adversas agitur Fortuna procellas : 5
 Sorte nec ulla mea tristior esse potest.
 Exigis, ut Priamus natorum funere ludat,
 Et Niobe festos ducat ut orba choros.
 Luctibus, an studio videor debere teneri,
 Solus in extremos jussus abire Getas ? 10
 Des licet hic valido pactus mihi robore fultum,
 Fama refert Anyti quale fuisse reo ;
 Fracta cader tantæ sapientia mole ruinæ.
 Plus valet humanis viribus ira Dei.
 Ille senex dictus sapiens ab Appolline, nullum 15
 Scribere in hoc casu sustinisset opus.
 Ut patriæ veniant, veniant obliviam vestri ;
 Omnis ut admitti sensus abesse queat ;
 At timor officio fungi vetat ipse quieto :
 Cinctus ab innumero me tenet hoste locus. 20
 Adde, quod ingenium longa rubigine læsum
 Torpet : et est multo, quam fuit ante, minus.
 Fertilis, assiduo si non renovetur aratro,
 Nil, nisi cum spinis gramen, habebit ager.
 Tempore qui longo steterit, male curret, et inter 25
 Carceribus missos ultimus ibit equos.
 Vertitur in teneram cariam, rimisque dehiscit,
 Si qua diu solitis cymba vacaret aquis.
 Me quoque despero, fuerim cum parvus et ante,
 Illi, qui fueram, posse redire parem. 30
 Contudit ingenium patientia longa laborum :
 Et pars antiqui magna vigoris abest.
 Sæpe tamen nobis, ut nunc quoque, sumpta tabella est ;
 Inque suos volui cogere verba pedes :

Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis, 35
 Digna sui domini tempore, digna loco
 Denique non parvas animo dat gloria vires ;
 Et fecunda facit pectora laudis amor.
 Nominis et famæ quondam fulgore trahebar,
 Dum tulit antennis aura secunda meas. 40
 Non adeo est bene nunc, ut sit mihi gloria curæ :
 Si liceat, nulli cognitus esse velim.
 An, quia cesserunt primo bene carmina, suades
 Scribere, successus ut sequar ipse meos ?
 Pace, novem, vestra liceat dixisse Sorores, 45
 Vos estis nostræ maxima causa fugæ.
 Uque dedit iustas tauri fabricator æni,
 Sic ego do pœnas artibus ipse meis.
 Nil mihi debuerat cum versibus amplius esse ;
 Sed fugerem merito naufragus omne fretum. 50
 At puto, si demens studium fatale retentem,
 Hic mihi præbebit carminis arma locus.
 Non liber hîc ullus, non qui mihi commodet aurem,
 Verbaque significant quid mea norit, adest.
 Omnia barbariæ loca sunt, vocisque ferinæ, 55
 Omnia sunt Getici plena timore soni.
 Ipse mihi videor jam dedidicisse Latine :
 Jam didici Getice Sarmaticeque loqui.
 Nec tamen, ut verum fatear tibi, nostra teneri
 A componendo carmine Musa potest. 60
 scribimus, et scriptos absumimus igne libellos.
 Exitus est studii parva favilla mei.
 Nec possum, et cupio non ullos ducere versus :
 Pontitur idcirco noster in igne labor.
 Nec nisi pars casu flammis erepta, dolove, 65
 Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
 Sic utinam, quæ nil metuentem tale magistrum
 Perdidit, in cineres Ars mea versa foret.

ELEGIA XIII.

HANC tuus e Getico mittit tibi Naso salutem :
Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest.

Eger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi ne qua vacet.

Perque dies multos lateris cruciatibus uror,
Sed quod non modico frigore læsit hiems.

Si tamen ipse vales, aliqua nos parte valemus:

Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.

Qui mihi cum dederis ingentia pignora, cumque

Per numeros omnes hoc tuare caput ;

Quod tua me raro solatur epistola, peccas :

Remque piam præstas, ni mihi verba neges.

Hoc precor emenda : quod si correxeris unum,

Nullus in egregio corpore nævus erit.

Pluribus accusem ; fieri nisi possit, ut ad me

Littera non veniat, missa sit illa tamen.

Dî faciant, ut sit temeraria nostra querela ;

Teque putem falso non meminisse mei.

Quod precor, esse liquet. neque enim mutabile robur

Credere me fas est pectoris esse tui.

Cana prius gelido desint abinthia Ponto :

Et careat dulci Trinacris Hybla thymo ;

Im ne morem quam te quicquam convincat aperi :

Non ita sunt fati stammina nigra mei.

Tu tamen, ut falsæ possis quoque bellere culpas

Crimina ; quod non es, ne videre, cave :

Utque solebamus consumere longa loquendo

Tempora, sermonem deficiente die ;

Sic ferat ac referat tacitas nunc littera voces :

Et peragant linguæ chartæ manusque vices :

Quod fore ne nimium videar dissidere, sit que

Versibus hîc paucis admonuisse satis ;

Accipe, quo semper sistitur epistola verbo,

Atque meis dissent ut tua fata ; Vale.

ELEGIA XIV.

Quanta tibi dederint nostri monumenta libelli,
O mihi me conjux charior, ipsa vides.
Detrahat auctori multum Fortuna, licebit;
Tu tamen ingenio clara ferere meo.
Dumque legar, mecum pariter tua fama legetur: 5
Nec potes in mœstos omnis abire rogos.
Cumque viri casu possis miseranda videri;
Invenies aliquas, quæ, quod es, esse velint;
Quæ te, nostrorum cum sis in parte malorum;
Felicem dicant, invidiantque tibi. 10
Non ego divitias dando tibi plura dedissem.
Nil feret ad manes divitis umbra suos.
Perpetui fructum donavi nominis: idque
Quo dare nil potui munere majus, habes.
Adde, quod, ut rerum sola es tutela mearum, 15
Ad te non parvi venit honoris onus.
Quod nunquam vox est de te mea muta, tuique
Judiciis debes esse superba viri.
Quæ ne quis possit temeraria dicere, præsta:
Et pariter serva meque piamque fidem. 20
Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mansit,
Et laudem probitas irreprehensa tulit.
Par eadem nostra nunc est sibi facta ruina:
Conspicuum virtus hic tua ponat opus.
Esse bonam facile est, ubi, quod vetet esse, remotum est;
Et nihil officio nupta quod obstat habet. (25
Cum Deus intonuit, non se subducere nimbo,
Id demum pietas, id socialis amor.
Rara quidem virtus, quam non Fortuna gubernet;
Quæ maneat stabili, cum fugit illa, pede: 30
Si qua tamen pretii sibi merces ipsa petiti,
Inque parum lætis ardua rebus adest;
Ut tempus numeres, per sæcula nulla tacetur,
Et loca mirantur, qua patet orbis iter.

Adspicis, ut longo maneat laudabilis ævo 35
 Nomen inextinctum, Penelopea fides ;
 Cernis, ut Admeti cantetur, ut Hectoris uxor,
 Ausaque in accensos Iphias ire rogos ;
 Ut vivat fama conjux Phylacæia, cujus
 Iliacam celeri vir pede preffit humum. 40
 Nil opus est letho pro me, sed amore fideque.
 Non ex difficili fama petenda tibi est.
 Nec te credideris, quia non facis, ista moneri ;
 Vela damus, quamvis remige puppis eat.
 Qui monet, ut facias, quod jam facis, ille monendo 45
 Laudat, et hortatu comprobat acta suo.

TRISTIUM FINIS.

P. OVIDII NASONIS
EPISTOLARUM
EX P O N T O.

LIBER I.

EPISTOLA I.

BRUTO.

NASO, Tomitanæ jam non novus incola terræ,
Hoc tibi de Getico littore mittit opus.

Si vacat, hospitio peregrinos, Brute, libellos
Excipe, dumque aliquo, quolibet abde loco.

Publica non audent inter monumenta venire,
Ne sius hoc illis clauferit auctor iter.

Ah quoties dixi, Certe nil turpe docetis!

Ite : patet castis versibus ille locus.

Non tamen accedunt : sed, ut adspicis ipse, latere
Sub Lare privato tutius esse putant.

Quæris, ubi hos possis nullo componere læso ?

Qua steterant Artes, pars vacat illa tibi.

Quid veniant, novitate roges fortasse sub ipsa :

Accipe, quodcunque est, dummodo non sit amor.

Invenies, quamvis non est miserabilis index,

Non minus hoc illo triste, quod ante dedi.

Rebus idem, titulo differt : et epistola cui sit

Non occultato nomine missa docet.

Nec vos hoc vultis, sed nec prohibere potestis :

Mulæque ad invitos officiosa venit.

V O L. III.

L

Quidquid id est, adijunge meis : nihil impedit ortos
 Exule, servatis legibus, Urbe frui.
 Quod metuas non est ; Antoni scripta leguntur :
 Doctus et in promptu scrinia Brutus habet.
 Nec me nominibus furiosus conifero tantis : 25
 Sæva Deos contra non tamen arma tuli.
 Denique Cæsareo, quod non desiderat ipse,
 Non caret e nostris ullus honore liber.
 Si dubitas de me ; laudes admitte Deorum :
 Et carmen dempto nomine fume meum. 30
 Adjuvat in bello pacatæ ramus olivæ :
 Proderit Auctorem Pacis habere nihil ?
 Cum foret Æneæ cervix subiecta parenti,
 Dicitur ipsa viro flamma dedisse viam.
 Fert liber Æneaden : et non iter omne patebit ? 35
 At patriæ pater hic ; ipsius ille fuit.
 Ecquis ita est audax, ut limine cogat abire
 Jactantem Pharia tinnula sistra manu ?
 Ante Deum Matrem cornu tibicen adunco
 Cum canit ; exiguæ quis stipis æra neget ? 40
 Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ :
 Unde tamen vivat vaticinator habet.
 Ipsa movent animos Superiorum numina nostros ;
 Turpe nec est tali credulitate capi.
 En ego, pro sistro, Phrygiique foramine buxi, 45
 Gentis liuleæ nomina sancta fero.
 Vaticinor, moneoque ; locum date sacra ferenti :
 Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.
 Nec, quia vel merui, vel sensi Principis iram,
 A nobis ipsum nolle putate coli. 50
 Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem
 Isidis, Isiacos ante sedere focos.
 Alter, ob huic similem privatus lumine culpam,
 Clamabat media, se meruisse, via.
 Talia cœlestes fieri præconia gaudent ; 55
 Ut, sua quid valeant numina, teste probent.
 Sæpe levant pœnas, ereptaque lumina reddunt ;
 Cum bene peccati pœnituisse vident.

EPISTOLA EX PONTO. LIB. I. 2. 165

Pœnitet ô, (si quid miserorum creditur ulli)
 Pœnitet, et factò torqueor ipse meo ! 60
 Cumque sit exilium, magis est mihi culpa dolori :
 Estque pati pœnas, quam meruisse, minus.
 Ut mihi Dî faveant, quibus est manifestior ipse ;
 Pœna potest demi, culpa perennis erit.
 Mors faciet certe, ne sim, cum venerit, exul : 65
 [Ne non peccarim, mors quoque non faciet.]
 Nil igitur mirum, si mens mihi tabida facta
 De nive manantis more liquefcit aquæ.
 Estur ut occulta vitiata teredine navis :
 Æquorei scopulos ut cavat unda salis : 70
 Roditur ut scabra positum rubigine ferrum :
 Conditus ut tînæ carpitur ore liber.
 Sic mea perpetuos curarum pectora morsus,
 Fine quibus nullo conficiantur, habent.
 Nec prius hi mentem stimuli, quam vita, relinquent : 75
 Quique dolet citius, quam dolor, ipse cadet.
 Hoc mihi si Superi, quorum sumus omnia, credent ;
 Forsitan exigua dignus habebor ope.
 Inque locum Scythico vacuum mutabor ab arcu :
 Plus isto, duri, si precer, oris ero. 80

EPISTOLA II.

MAXIMO.

Maxime, qui tanti mensuram nominis imple,
 Et geminas animi nobilitate genus ;
 Qui nasci ut posses, quamvis cecidere trecenti,
 Non omnes Fabios abstulit una dies :
 Forsitan, hæc a quo mittatur epistola, quæras ; 5
 Quique loquar tecum, certior esse velis.
 Hei mihi ! quid faciam ? vereor, ne nomine lecto,
 Durus et averfa cætera mente legas.
 Viderit hæc si quis ; tibi me scripsisse fateri
 Audebo, et propriis ingemuisse malis. 10

Viderit; audebo tibi me scripsisse fateri,
 Atque modum culpæ notificare meæ.
 Qui, cum me pœna dignum graviore fuisse
 Confitear; possum vix graviora pati.
 Hostibus in mediis interque pericula verfor: 15
 Tanquam cum patria pax sit adempta mihi.
 Qui, mortis sævo gement ut vulnere causas,
 Omnia vipereo spicula felle linunt.
 Illis eques instructus perterrita mœnia lustrat,
 More lupi clausas circueuntis oves. 20
 At semel intentus nervo levis arcus equino,
 Vincula semper habens irrefoluta manet.
 Testa rigent fixis veluti vallata sagittis,
 Portaque vix firma submovet arma fera.
 Adde loci faciem, nec fronde, nec arbore læti; 25
 Et quod iners hiemi continuatur hiems.
 Hic me pugnans cum frigore, cumque sagittis,
 Cumque meo fato, quarta fatigat hiems.
 Fine carent lacrymæ, nisi cum stupor obstitit illis:
 Et similis morti pectora torpor habet. 30
 Felicem Nioben, quamvis tot funera vidit,
 Quæ posuit sensum saxeæ facta mali!
 Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
 Cortice velavit populus ora novo.
 Ille ego sum, lignum qui non admittar in ullum: 35
 Ille ego sum, frustra qui lapis esse velim.
 Ipsa Medusa oculis veniat licet obvia nostris,
 Amittat vires ipsa Medusa suas.
 Vivimus, ut sensu nunquam careamus amaro:
 Et gravior longa sit mea pœna mora. 40
 Sic inconsump tum Tityi semperque rerafcens
 Non perit, ut possit sæpe perire, jecur.
 At puto, cum requies, medicinaque publica curæ
 Somnus adest, solitis nox venit orba malis.
 Somnia me terrent veros imitantia casus: 45
 Et vigilant sensus in mea damna mei.
 Aut ego Sarmaticas videor vitare sagittas:
 Aut dare captivas ad fera vincla manus.

Aut, ubi decipior melioris imagine somni,
 Adspicio patriæ tecta relicta meæ. 50
 Et modo vobiscum, quos sum veneratus, amici,
 Et modo cum chara conjugē, multa loquor.
 Sic, ubi percepta est brevis et non vera voluptas,
 Pejor ab admonitu fit status iste boni.
 Sive dies igitur caput hoc miserabile cernit, 55
 Sive pruinosi Noctis aguntur equi :
 Sic mea perpetuis liquefiunt pectora curis,
 Ignibus admotis ut nova cera solet.
 Sæpe precor mortem ; mortem quoque deprecor idem :
 Ne mea Sarimaticum contegat ossa solum. 60
 Cum subit, Augusti quæ sit clementia ; credo
 Mollia naufragiis littora posse dari.
 Cum video quam sint mea fata tenacia, frangor ;
 Spesque levis magno victa timore cadit.
 Nec tamen ulterius quidquam sperove precorve, 65
 Quam male mutato posse carere loco.
 Aut hoc, aut nihil est, pro me tentare modeste
 Gratia quod salvo vestra pudore queat.
 Suscipe, Romanæ facundia, Maxime, linguæ,
 Difficilis causæ mite patrocinium. 70
 Est mala confiteor ; sed te bona fiet agente :
 Lenia pro misera fac modo verba fuga.
 Nescit enim Cæsar, quamvis Deus omnia norit,
 Ultimus hîc qua sit conditione locus.
 Magna tenent illud rerum molimina numen : 75
 Hæc est cœlesti pectore cura minor.
 Nec vacat, in qua sint positi regione Tomitæ,
 Quærere, finitimo vix loca nota Getæ.
 Aut quid Sauromatæ faciant, quid Iazyges acres, 80
 Cultaque Oreitæ Taurica terra Deæ.
 Quæque aliæ gentes, ubi frigore constitit Ister,
 Dura meant celeri terga per amnis equo.
 Maxima pars hominum nec te, pulcherrima, curant,
 Roma ; nec Aufonii militis arma timent.
 Dant animos arcus illis plenæque pharetræ ; 85
 Quamque libet longis cursibus aptus equus :

Quodque sitim didicere diu tolerare famemque ;
 Quodque sequens nullas hostis habebit aquas.
 Ira Dei mitis non me misisset in istam,
 Si satis hæc illi nota fuisset, humum.
 Nec me, nec quenquam Romanum gaudet ab hoste,
 Meque minus, vitam cui dedit ipse, premi.
 Noluit, ut poterat, minimo me perdere nutu:
 Nil opus est ullis in mea fata Getis.
 Sed neque, cur morerer, quidquam mihi comperit actum :
 Nec minus infestus, quam fuit, esse potest. (95)
 Tum quoque nil fecit, nisi quod facere ipse coëgi,
 Pene etiam merito parcius ira meo.
 Di faciant igitur, quorum mitissimus ipse est,
 Alma nihil majus Cæsare terra ferat. 100
 Utque diu sub eo sit publica sarcina rerum ;
 Perque manus hujus tradita gentis erat.
 At tu tam placido, quam nos quoque sensimus illum,
 Judice pro lacrymis ora resolve meis.
 Non petito ut bene sit, sed uti male tutius ; utque 105
 Exilium sævo distet ab hoste meum.
 Quamque dedere mihi præsentia numina, vitam
 Non adimat stricto squallidus ense Getes.
 Denique, si moriar, subeant pacatius ævum
 Ossâ, nec a Scythica nostra premantur humo. 110
 Nec male compositos (ut scilicet exule dignum)
 Bistonii cineres ungula pulset equi.
 Et ne, si superest aliquis post funera sensus,
 Terreat hic manes Sarmatis umbra meos.
 Cæsaris hæc animum poterant audita movere, 115
 Maxime ; movissent si tamen ante tuum.
 Vox, precor, Augustas pro me tua molliat aures,
 Auxilio trepidis quæ solet esse reis :
 Adsuetaque tibi doctæ dulcedine linguæ
 Æquandi Superis pectora flecte viri. 120
 Non tibi Theromedon, crudusve rogabitur Atreus ;
 Quique suis homines pabula fecit equis :
 Sed piger ad peenas Princeps, ad præmia velox :
 Quique dolet, quoties cogitur esse ferrox.

EPISTOLA EXPONTO. LIB. I. 2. 127

Qui vicit semper, victis ut parcere possit ; 125
 Clausit et æterna civica bella fera.
 Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coërcet ;
 Et jacit invita fulmina rara manu.
 Ergo tam placidas orator missus ad aures,
 Ut propior patriæ sit fuga nostra, roga. 130
 Ille ego sum, qui te colui ; quem festa solebat
 Inter convivas mensa videre tuos.
 Ille ego, qui duxi vestros Hymenæon ad ignes ;
 Et cecini fausto carmina digna toro.
 Cujus te solitum memini laudare libellos,
 Exceptis, domino qui nocuere suo.
 Cui tua nonnunquam miranti scripta legebas :
 Ille ego, de vestra cui data nupta domo.
 Hanc probat, et primo dilectam semper ab ævo
 Est inter comites Marcia censa suas. 140
 Inque suis habuit matertera Cæsaris ante :
 Quarum iudicio si qua probata, proba est.
 Ipse tua melior fama, laudantibus istis,
 Claudia divina non eguisset ope.
 Nos quoque præteritos sine labe peregrinus annos : 145
 Proxima pars vitæ transfilienda meæ.
 Sed de me ut fileam, conjux mea sarcina vestra est :
 Non potes hanc salva dissimulare fide.
 Confugit hæc ad vos : vestras amplectitur aras ;
 [Jure venit cultos ad sibi quisque Deos.] 150
 Flensque rogat, precibus lenito Cæsare vestris,
 Busta sui fiant ut propiora viri.

EPISTOLA III.

RUFINO.

HANC tibi Naso tuus mittit, Rufine, salutem ;
 Qui miser est, ulli si suus esse potest.
 Reddita confusæ nuper solatia menti
 Auxilium nostris spemque tulere malis.

Utque Machaonii Præstius artibus heros 5
 Lenito medicam vulnere sensit opem :
 Sic ego mente jacens, et acerbo saucius ictu,
 Admonitu cœpi fortior esse tuo.
 Et jam deficiens sic ad tua verba revixi,
 Ut solet infuso vena redire mero. 10
 Non tamen exhibuit tantas facundia vires,
 Ut mea sint dictis pectora sana tuis.
 Ut multum nostræ demas de gurgite curæ ;
 Non minus exhausto, quod superabit, erit.
 Tempore ducetur longo fortasse cicatrix : 15
 Horrent admotas vulnere cruda manus.
 Non est in medico semper, relevetur ut æger :
 Interdum docta plus valet arte malum.
 Cernis, ut e molli sanguis pulmone remissus
 Ad Stygias certo limite ducat aquas. 20
 Adferat ipse licet sacras Epidaurius herbas ;
 Sanabit nulla vulnere cordis ope.
 Tollere nodosam nescit medicina podagram,
 Nec formidatis auxiliatur aquis.
 Cura quoque interdum nulla medicabilis arte ; 25
 Aut, ut sit, longa est extenuanda mora.
 Cum bene firmarunt animum præcepta jacentem,
 Sumptaque sunt nobis pectoris arma tui ;
 Rursus amor patriæ, ratione valentior omni,
 Quod tua texuerunt scripta, retexit opus. 30
 Sive pium vis hoc, sive hoc muliebri vocari ;
 Confiteor misero molle cor esse mihi.
 Non dubia est Ithaci prudentia : sed tamen optat
 Fumum de patriis posse videre focis.
 Nescio qua natale solum dulcedine captos 35
 Ducit, et immemores non finit esse sui.
 Quid melius Roma ? Scythico quid frigore pejus ?
 Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
 Cum bene sit clausæ cavea Pandione natæ ;
 Nititur in silvas illa redire suas. 40
 Adfuetos tauri saltus, adfuenta leones
 (Nec feritas illos impedit) antra petunt.

EPISTOLA EX PONTO, LIB. I. 3. 129

Tu tamen exilii morsus e pectore nostro
 Fomentis speras cedere posse tuis.
 Effice, vos ipsi ne tam mihi sitis amandi, 45
 Talibus ut levius sit caruisse malum.
 At, puto, qua fueram genitus, tellure carenti,
 In tamen humano contigit esse loco.
 Orbis in extremi jaceo desertus arenis?
 Fert ubi perpetuas obruta terra nives. 50
 Non ager hic pomum, non dulces educat uvas:
 Non salices ripa, robora monte virent.
 Neve fretum terra laudes magis; æquora semper
 Ventorum rabie, solibus orba, tument.
 Quocunque adspicias, campi cultore carentes, 55
 Vastaque, quæ nemo vindicet, arva jacent.
 Hostis adest, dextra lævaque a parte timendus;
 Vicinoque metu terret utrumque latus.
 Altera Bistonias pars est sensura farissas,
 Altera Sarmatica spicula missa manu. 60
 I nunc, et veterum nobis exempla virorum,
 Qui forti casum mente tulere, refer.
 Et grave magnanimi robur mirare Rutili,
 Non usi redivit conditione dati.
 Smyrna virum tenuit, non Pontus et hostica tellus; 65
 Pene minus nullo Smyrna petenda loco.
 Non doluit patria Cynicus procul esse Sinopeus:
 Legit enim sedes, Attica terra, tuas.
 Arma Neoclides qui Persica contudit armis,
 Argolica primam sensit in urbe fugam. 70
 Pulsus Aristides patria Lacedæmona fugit:
 Inter quas dubium, quæ prior esset, erat.
 Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit,
 Thessaliamque adiit, hospes Achilles, humum.
 Exul ab Hæmonia Pirenida cessit ad undam, 75
 Quo duce trabs Colchas sacra cucurrit aquas.
 Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus,
 Poneret ut muros in meliore loco.
 Venit ad Adrastum Tydeus, Calydone fugatus;
 Et Teucrum Veneri grata recepit humus. 80

Quid referam veteres Romanæ gentis, apud quos
Exulibus tellus ultima Tybur erat ?

Persequar ut cunctos ; nulli datus omnibus ævis

Tam procul a patria est, horridiorve locus,

Quo magis ignoscat sapientia vestra dolenti,

85

Qui facit ex dictis non ita multa tuis.

Nec tamen inficior, si possint nostra coïre

Vulnera ; præceptis posse coïre tuis.

Sed vereor, ne me frustra servare labores ;

Neu juver admota perditus æger ope.

90

Nec loquor hæc, quia sit major prudentia nobis ;

Sed sim, quam medico, notior ipse mihi.

Ut tamen hoc ita sit, munus tua grande voluntas

Ad me pervenit, consuliturque boni.

EPISTOLA IV.

UXORI.

JAM mihi deterior canis adspersitur ætas ;

Jamque meos vultus ruga senilis arat :

Jam vigor, et quassio languent in corpore vires ;

Nec, juveni lusus qui placuere, placent.

Nec si me subito videas, agnoscere possis :

5

Ætatis facta est tanta ruina meæ.

Confiteor facere hæc annos : sed et altera causa est,

Anxietas animi, continuusque labor.

Nam mea per longos si quis mala digerat annos,

(Crede mihi.) Pyllo Nestore major ero.

10

Cernis ut in duris (et quid bove firmius ?) arvis

Fortia taurorum corpora frangat opus.

Quæ nunquam vacuo solita est cessare novali,

Fructibus assiduus lassâ senescit humus.

Occidet, ad Circi si quis certamina semper,

15

Non intermissis cursibus, ibit equus.

Firma sit illa licet, solvetur in æquore navis,

Quæ nunquam liquidis sicca carebit aquis.

EPISTOLA EX PONTO. LIB. I. 4. III

Me quoque debilitat ferles imminētia malorum,
 Ante meum tempus cogit et esse senem. 20
 Otia corpus alunt; animus quoque pascitur illis:
 Immodicus contra carpit utrumque labor.
 Adspice, in has partes quod venerit Æsone natus,
 Quam laudem a fera posteritate ferat.
 At labor illius nostro leviorque minorque: 25
 Si modo non verum nomina magna premunt.
 Ille est in pontum, Pelia mittente, profectus,
 Qui vix Thesaliæ sine timendus erat.
 Cæsaris ira mihi nocuit; quem Solis ab ortu
 Solis ad occasus utraque terra tremit. 30
 Junctior Hæmonia est Ponto, quam Roma, sinistro:
 Et brevius, quam nos, ille peregit iter.
 Ille habuit comites, primos telluris Achivæ:
 At nostram cuncti destituere fugam.
 Nos fragili vastum ligno sulcavimus æquor: 35
 Quæ tulit Æsoniden, firma carina fuit.
 Nec Tiphys mihi rector erat: nec Agenore natus
 Quas sequerer, docuit, quas fugeremque vias.
 Illum tutata est cum Pallade regia Juno:
 Defendēre meum numina nulla caput. 40
 Illum furtivæ juvère Cupidinis artes;
 Quas a me vellem non didicisset Amor.
 Ille domum rediit: nos his moriemur in arvis,
 Perstiterit læsi si gravis ira Dei.
 Durius est igitur nostrum, fidissima conjux, 45
 Illo, quod subiit Æsone natus, onus.
 Te quoque, quam juvenem discedens Urbe reliqui,
 Credibile est nostris insenuisse malis.
 O ego, Di faciant, talem te cernere possim,
 Charaque mutatis oscula ferre genis; 50
 Amplectique meis corpus non pingue lacertis;
 Et, Gracile hoc fecit, dicere, cura mei:
 Et narrare meos flenti flens ipse labores;
 Sperato nunquam colloquioque frui:
 Thuraque Cæsaribus cum conjuge Cæsare digna, 55
 Dis veris, memori debita ferre manu.

Memnonis hanc utinam, lenito Principe, mater
Quam primum roseo provocet ore diem!

EPISTOLA V.

MAXIMO.

Ille tuos quondam non ultimus inter amicos,
Ut sua verba legas, Maxime, Naso rogat.
In quibus ingenium desiste requirere nostrum,
Nescius exilii ne videare mei.
Cernis, ut ignavum corrumpant otia corpus : 5
Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ.
Et mihi, si quis erat, ducendi carminis usus
Deficit ; estque minor factus inerte situ.
Hæc quoque, quæ legitis, (si quid mihi, Maxime, credis)
Scribimus invita, vixque coacta, manu. 10
Non libet in tales animum contendere curas ;
Nec venit ad duros Musa vocata Getas.
Ut tamen ipse vides, luctor deducere versum :
Sed non fit fato mollior ille meo.
Cum relego, scripsisse pudet : quia plurima cerno, 15
Me quoque, qui feci, iudice digna lini.
Nec tamen emendo : labor hic quam scribere major,
Mensque pati durum sustinet ægra nihil.
Scilicet incipiam lima mordacius uti,
Et sub iudicium singula verba vocem ? 20
Torquet enim Fortuna parum, nisi Nilus in Hebrum
Confluat ? et frondes Alpibus addat Athos ?
Parcendum est animo miserabile vulnus habenti :
Subducant oneri colla perusta boves.
At, puto, fructus adest, justissima causa laborum : 25
Et fata cum multo scenore reddit ager.
Tempus ad hoc nobis (repetas licet omnia) nullum
Profuit (atque utinam non nocuisset !) opus.
Cur igitur scribam miraris ? miror et ipse :
Et mecum quæro sæpe, quid inde feram. 30

An populus vere sanos negat esse poëtas,
 Sumque fides hujus maxima vocis ego ?
 Qui sterili toties cum sim deceptus ab arvo,
 Damnosa persto condere semen humo.
 Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum ; 35
 Tempus et adsueta ponere in arte juvat.
 Saucius ejurat pugnam gladiator, et idem
 Immemor antiqui vulneris arma capit.
 Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus undis ;
 Mox ducit remos, qua modo navit, aqua. 40
 Sic ego constanter studium non utile carpo ;
 Et repeto, nollem quas coluisse, Deas.
 Quid potius faciam ? non sum, qui segnia ducam
 Otia: mors nobis tempus habetur iners.
 Nec juvat in lucem nimio marcescere vino : 45
 Nec tenet incertas alea blanda manus.
 Cum dedimus somno, quas corpus postulat, horas,
 Quo ponam vigilans tempora longa modo ?
 Moris an oblitus patrii contendere discam
 Sarmaticos arcus ; et trahar arte loci ? 50
 Hoc quoque me studium prohibent adsumere vires ;
 Mensque magis gracili corpore nostra valet.
 Cum bene quæsieris, quid agam ; magis utile nil est
 Artibus his, quæ nil utilitatis habent.
 Consequor ex illis casus obliviam nostri : 55
 Hanc satis est messem si mea reddit humus.
 Gloria vos acuat : vos ut recitata probentur
 Carmina, Piëriis invigilate choris.
 Quod venit ex facili, satis est componere nobis :
 Et nimis intenti causa laboris adest. 60
 Cur ego sollicita poliam mea carmina cura ?
 An verear, ne non approbet illa Getes ?
 Forsitan audacter faciam, sed glorior, Istrum
 Ingenio nullum majus habere meo.
 Hoc (ubi vivendum) satis est si consequor arvo, 65
 Inter inhumanos esse poëta Getas.
 Quo mihi diversum fama contendere in orbem ?
 Quem Fortuna dedit, Roma sit ille locus.

Hoc mea contenta est infelix Musa theatro :
 Sic merui ; magni sic voluere Dei. 70
 Nec reor hinc istuc nostris iter esse libellis,
 Quo Boreas penna deficiente venit.
 Dividimur cœlo ; quæque est procul urbe Quirini,
 Adspicit hirsutos cominus Urbs Getas.
 Per tantum terræ, tot aquas vix credere possim. 75
 Indicium studii transiluisse mei.
 Finge legi, quodque est mirabile, finge placere :
 Auctorem certe res juvet ista nihil.
 Quo tibi, si calida positus laudare Syene ;
 Aut ubi Taprobanen Indica cingit aqua ? 80
 Altius ire libet ? si te distantia longe
 Pleiadam laudent signa, quid inde feras ?
 Sed neque pervenio scriptis mediocribus istuc ;
 Famaque cum domino fugit ab Urbe suo.
 Vosque, quibus perii, tunc cum mea fama sepulta est, 85
 Nunc quoque de nostra morte tacere reor.

EPISTOLA VI.

GRÆCINO.

ECquid ut audisti (nam te diversa tenebat
 Terra) meos casus, cor tibi triste fuit ?
 Dissimules, mutuasque licet, Græcine, fateri ;
 Si bene te novi, triste fuisse liquet. 5
 Non cadit in mores feritas inamabilis istos ;
 Nec minus a studiis diffidet illa tuis.
 Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
 Pectora mollescent, asperitasque fugit.
 Nec quisquam meliore fide complectitur illas,
 Qua finit officium, militiæque labor. 10
 Certe ego, cum primum potui sentire quid essem,
 (Nam fuit attonito mens mihi nulla diu)
 Hoc quoque Fortunæ sensi, quod amicus abesses :
 Qui mihi præsidium grande futurus eras.

Tecum tunc aberant ægræ solatia mentis, 15
 Magnaque pars animæ, consiliique mei.
 At nunc, quod superest, ser opem, precor, eminus unam
 Adloquioque juva pectora nostra tuo.
 Quæ (non mendaci si quidquam credis amico)
 Stulta magis dici, quam scelerata, decet. 20
 Nec leve, nec tutum, peccati quæ sit origo,
 Scribere: tractari vulnera nostra timent.
 Qualicunque modo mihi sint ea facta, rogare
 Define: non agites, si qua coïre velis,
 Quidquid id est, ut non facinus, sic culpa vocandum: 25
 Omnis an in magnos culpa Deos, scelus est?
 Spes igitur menti pœnæ, Græcine, levandæ
 Non est ex toto nulla relicta meæ.
 Hæc Dea, cum fugerent sceleratas numina terras,
 In Dis invisa sola remansit humo. 30
 Hæc facit, ut vivat vinctus quoque compede fossor;
 Liberaque a ferro crura futura putet.
 Hæc facit, ut, videat cum terras undique nullas,
 Naufragus in mediis brachia jactet aquis.
 Sæpe aliquem solers medicorum cura reliquit; 35
 Nec spes huic vena deficiente cadit.
 Carcere dicuntur clausi sperare salutem:
 Atque aliquis pendens in cruce vota facit.
 Hæc Dea quam multos laqueo sua colla ligantes
 Non est proposita passa perire nece! 40
 Me quoque conantem gladio finire dolorem
 Arcuit, injecta continuitque manu.
 Quidque facis? lacrymis opus est, non sanguine, dixit:
 Sæpe per has flecti Principis ira solet.
 Quamvis est igitur meritis indebita nostris, 45
 Magna tamen spes est in bonitate Dei.
 Qui ne difficilis mihi sit, Græcine, precare:
 Confer et in votum tu quoque verba meum.
 Inque Tomitana jaceam tumultus arena,
 Si te non nobis ista vovere liquet. 50
 Nam prius incipiant turres vitare columbæ,
 Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas;

Quam male se præstet veteri Græcinus amico :
Non ita sunt fatis omnia versa meis.

EPISTOLA VII.

MESSALLINO.

Littera pro verbis tibi, Messalline, salutem,
Quam legis, a sævis attulit usque Getis.
Indicat auctorem locus ? an, nisi nomine lecto,
Hæc me Nasonem scribere verba latet ?
Ecquis in extremo positus jacet orbe tuorum, 5
Me tamen excepto, qui precor esse tuus ?
Dî procul a cunctis, qui te venerantur amantque,
Hujus notitiam gentis abesse velint.
Nos fatis est inter glaciem Scythicasque sagittas
Vivere : si vita est mortis habenda genus. 10
Nos premar aut bello tellus, aut frigore cælum :
Truxque Getes armis, grandine pulset hiems :
Nos habeat regio, nec pomo fœta, nec uvis ;
Et cujus nullum cesset ab hoste latus.
Cætera sit sospes cultorum turba tuorum ; 15
In quibus, ut populo, pars ego parva fui.
Me miserum, si tu verbis offenderis istis :
Nosque negas ulla parte fuisse tuos !
Idque sit ut verum, mentito ignoscere debes :
Nil demit laudi gloria nostra tuæ. 20
Quis se Cæsaribus notis non fingit amicum ?
Da veniam fasso ; tu mihi Cæsar eris.
Nec tamen irrumpo, quo non licet ire : satisque est,
Atria si nobis non patuisse negas.
Utque tibi fuerit mecum nihil amplius ; uno 25
Nempe salutaris, quam prius, ore minus.
Nec tuus est genitor nos inficiatus amicos,
Hortator studii causaque faxque mei.
Cui nos et lacrymas, supremum in funere munus,
Et dedimus medio scripta canenda foro. 30

Adde quod est frater tanto tibi junctus amore,
 Quantus in Atridis Tyndaridisque fuit.
 Is me nec comitem, nec dedignatus amicum est :
 Si tamen, hæc illi non nocitura putas.
 Si minus, hac quoque me mendacem parte fatebor : 35
 Clausa mihi potius tota sit ista domus.
 Sed neque claudenda est ; et nulla potentia vires
 Præstandi, ne quid peccet amicus, habet.
 Et tamen ut cuperem, culpam quoque posse negari ;
 Sic facinus nemo nescit abesse mihi. 40
 Quod nisi delicti pars excusabilis esset ;
 Parva relegari poena futura fuit.
 Ipse sed hoc vidit, qui pervidet omnia, Cæsar ;
 Stultitiam dici crimina posse mea.
 Quaque ego permisi, quaque est res passa, pepercit : 45
 Usus et est modice fulminis igne sui.
 Nec vitam, nec opus, nec ademit posse reverti :
 Si sua per vestras victa sit ira preces.
 At graviter cecidi : quid enim mirabile, si quis
 A Jove percussus non leve vulnus habet ? 50
 Ipse suas ut jam vires inhiheret Achilles,
 Missa graves ictus Pelias hasta tulit.
 Judicium nobis igitur cum vindicis adsit,
 Non est cur tua me janua nosse neget.
 Culpa quidem (fateor) citra, quam debuit, illa : 55
 Sed fuit in fati hoc quoque, credo, meis.
 Nec tamen officium sensit magis altera nostrum :
 Hic, illic, vestro sub Lare semper eram.
 Quæque tua est pietas ; ut te non excolat ipsum,
 Jus aliquod tecum fratris amicus habet. 60
 Quid, quod, ut emeritis referenda est gratia semper,
 Sic est fortunæ promeruisse tuæ ?
 Quod si permittis nobis suadere, quid optes :
 Ut des, quam reddas, plura, precare Deos.
 Idque facis, quantumque licet meminisse, volebas 65
 Officii causam pluribus esse datam.
 Quo libet in numero me, Messalline, reponere :
 Sim modo pars vestræ, non aliena, domus.

Et mala Nasonem (quoniam meruisse videtur)
Si non ferre doles, at meruisse dole.

EPISTOLA VIII.

SEVERO.

A Tibi dilecto missam Nasone salutem
Accipe, pars animæ magna, Severe, meæ.
Neve roga. quid agam : si persequar omnia, flebis :
Summa satis nostri si tibi nota mali.
Vivimus adûduis expertes pacis in armis, 5
Dira pharetrato bella movente Geta.
Deque tot expulsis sum miles in exule solus :
Tuta (nec invideo) cætera turba jacet.
Quoque magis nostros venia dignere libellos,
Hæc in procinctu carmina facta leges. 10
Stat vet' surbs, ripæ vicina binominis Istrî,
Mœnibus et positu vix adeunda loci.
Caspîus Ægyptus (de se si credimus ipsi)
Condidit : et proprio nomine dixit opus.
Hanc ferus Odrysiis inopino Marte peremptis 15
Cepit, et in Regem sustulit arma Getes.
Ille memor magni generis, virtute quod auget,
Procius innumero milite cinctus adest.
Nec prius abscessit, menta quam cæde nocentum
Se nimis ulciscens, extitit ipse nocens. 20
At tibi, Rex ævo, detur, fortissime nostro,
Semper honorata sceptrâ tenere manu.
Teque, quod et præstat, (quid enim tibi plenius optem ?)
Martia cum magno Cæsare Roma probet.
Sed memor unde abii, queror, ô jucunde sodalis, 25
Accedant nostris sæva quod arma malis.
Ut careo vobis Stygias detrusus in oras,
Quattuor autumnos Pleiâs orta facit.
Nec tu credideris urbanæ commoda vitæ
Quærere Nasonem : quærît et illa tamen. 30

Nam modo vos animo dulces reminiscor, amici;
 Nunc mihi cum chara conjuge nata subit.
 Eque domo rursus pulchræ loca vertor ad Urbis,
 Cunctaque mens oculis pervidet illa tuis.
 Nunc fora, nunc ædes, nunc marmore testæ theatra, 35
 Nunc subit æquata porticus omnis humo.
 Gramina nunc Campi pulchros spectantis in hortos,
 Stagnaue et Euripi, Virgineusque liquor.
 At, puto, sic Urbis misero est crepta voluptas,
 Quolibet ut saltem rure frui liceat. 40
 Non meus amissos animus desiderat agros,
 Ruraque Peligno conspicienda solo:
 Nec quos piniferis positos in collibus hortos
 Spectat Flaminiæ Clodia iuncta viæ.
 Quas ego nescio cui colui, quibus ipse solebam 45
 Ad sacra fontanas (nec pudet) addere aquas.
 Sunt ibi, si vivunt, nostra quoque confita quondam,
 Sed non et nostra poma legenda manu.
 Pro quibus amens utinam contingere possit
 Hic saltem prologo gleba colenda mihi. 50
 Ipse ego pendentes (liceat modo) rupe capellas,
 Ipse velim baculo pascere nixus oves.
 Ipse ego, ne solitis instant pectora curis,
 Ducam ruricolæ sub juga panda boves.
 Et discam Getici quæ norint verba iuveni: 55
 Aduetas illis adjuciamque minas.
 Ipse manu capulum prensi moderatus aratri
 Experiar mota spargere semen humo.
 Nec dubitem longis purgare ligonibus arva:
 Et dare, quas sitiens combibat hortus, aquas. 60
 Unde sed hoc nobis, minimum quos inter et hostem
 Discrimen murus clausaque porta facit?
 At tibi nascenti (quod toto pectore lætor)
 Nêrunt fatales fortia fila Deæ.
 Te modo campus habet, densa modo porticus umbra: 65
 Nunc, in quo ponis tempora rara, Forum.
 Umbria nunc revocat: nec non Albana petentem
 Appia ferventi ducit in arva rota.

Forſitan hic optes, ut juſtam ſupprimat iram
 Cæſar ; et hoſpitium ſit tua villa meum. 70
 Ah nimium eſt, quod, amice, petis! moderatius opta:
 Et voti, quæſo, contrahe vela tui.
 Terra velim propior, nullique obnoxia bello
 Detur : erit noſtris pars bona dempta malis.

EPISTOLA IX.

MAXIMO.

QUÆ mihi de raptō tua venit epiſtola Celſo,
 Protinus eſt lacrymis humida facta meis.
 Quodque nefas dictu, fieri nec poſſe putavi,
 Invitis oculis littera leſta tua eſt.
 Nec quidquam ad noſtras pervenit acerbius aures 5
 Ut ſumus in Ponto ; perveniatque, precor.
 Ante meos oculos tanquam præſentis imago
 Hæret, et extinctum vivere fingit amor.
 Sæpe refert animus luſus gravitate carentes :
 Særa cum liquida sæpe peracta fide. 10
 Nulla tamen ſubeunt mihi tempora denſius illis,
 Quæ vellem vitæ ſumma fuiſſe meæ.
 Cum domus ingenti ſubito mea lapſa ruina
 Concidit, in domini procubuitque caput.
 Adſuit ille mihi, cum pars me magna reliquit, 15
 Maxime ; Fortunæ nec fuit ipſe comes.
 Illum ego non aliter ſlentem mea funera vidi,
 Ponendus quam ſi frater in igne foret.
 Hæſit in amplexu, conſolatusque jacentem eſt :
 Cumque meis lacrymis miſcuit uſque ſuas. 20
 O quoties vitæ cuſtos inviſus amaræ
 Continuit promptas in mea fata manus !
 O quoties dixit, Placabilis ira Deorum eſt :
 Vive, nec ignoſci tu tibi poſſe nega.
 Vox tamen illa fuit celeberrima, Reſpice quantum 25
 Debeat auxilii Maximus eſſe tibi.

EPISTOLA EX PONTO. LIB. I. 9. 121

Maximus incumbet; quaque est pietate, rogabit,
 Ne sit ad extremum Cæsaris ira tenax.
 Cumque suis fratris vires adhibebit, et omnem,
 Quo levius doleas, experietur opem. 30
 Hæc mihi verba malæ minuerunt tædia vitæ:
 Quæ tu, ne fuerint, Maxime, vana, cave.
 Huc quoque venturum mihi se jurare solebat;
 Non nisi te longæ jus sibi dante viæ.
 Nam tua non alio coluit penetralia ritu, 35
 Terrarum dominos quam colis ipse Deos.
 Crede mihi: multos habeas cum dignus amicos,
 Non fuit e multis quolibet ille minor.
 Si modo nec census, nec clarum nomen avorum,
 Sed probitas magnos, ingeniumque, facit. 40
 Jure igitur lacrymas Celso libamus adempto;
 Cum fugerem, vivo quas dedit ille mihi.
 Carmina jure damus raros testantia mores;
 Ut tua venturi nomina, Celse, legant.
 Hoc est, quod possum Geticis tibi mittere ab arvis: 45
 Hoc solum est istic, quod liquet esse meum.
 Funera nec potui comitare, nec ungere corpus:
 Aque tuis toto dividor orbe rogis.
 Qui potuit, quem tu pro numine vivus habebas,
 Præstitit officium Maximus omne tibi. 50
 Ille tibi exequias, et magni funus honoris
 Fecit; et in gelidos versit amoma sinus.
 Diluit et lacrymis mœrens unguenta profusis;
 Ossaque vicina condita textit humo.
 Qui quoniam extinctis, quæ debet, præstat amicis, 55
 Et nos extinctis adnumerare potest.

EPISTOLA X.

FLACCO.

NA S O suo profugus mittit tibi, Flacce, salutem :
 Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest.
 Longus enim curis vitiatum corpus amaris
 Non patitur vires languor habere suas.
 Nec dolor ullus adest, nec febribus uror anhelis ; 5
 Et peragit soliti vena tenoris iter.
 Os hebes est, positæque movent fastidia mensæ :
 Et queror, invisum cum venit hora cibi.
 Quod mare, quod tellus, adpone, quod educat aër ; 10
 Nil ibi, quod nobis esuriatur, erit.
 Nectar et ambrosiam, latices epulasque Deorum,
 Det mihi formosa nava Juventa manu,
 Non tamen exacuet torpens sapor ille palatnm :
 Stabit et in stomacho pondus inerte diu.
 Hæc ego non ausum, cum sint verissima, cuivis 15
 Scribere ; delicias ne mala nostra vocent.
 Scilicet is status est, ea rerum forma mearum,
 Deliciis etiam possit ut esse locus.
 Delicias illi precor has contingere, si quis,
 Ne mihi sit levior Cæsaris ira, timet. 20
 Is quoque, qui gracili cibus est in corpore, somnus,
 Non alit officio corpus inane suo.
 Sed vigilo, vigilantque mei sine fine dolores ;
 Quorum materiam dat locus ipse mihi.
 Vix igitur possis visos agnoscere vultus : 25
 Quoque iterit, quæras, qui fuit ante, color.
 Parvus in exiles succus mihi pervenit artus :
 Membraque sunt cera pallidiora nova.
 Non hæc immodico contraxi damna Lyæo :
 Scis mihi quam solæ pene bibantur aquæ. 30
 Non epulis oneror : quarum si tangar amore,
 Est tamen in Geticis copia nulla locis.

Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas.

Non solet in mœstos illa venire toros.

Unda locusque nocent : et causa valentior istis,

35

Anxietas animi, quæ mihi semper adest.

Hanc nisi tu pariter simili cum fratre levares,

Vix mens tristicæ mœsta tulisset onus.

Vos estis fragili tellus non dura phaselo:

Quamque negant multi, vos mihi fertis opem.

40

Ferte, precor, semper, quia semper egebimus illa;

Cæsaris offensum dum mihi numen erit.

Qui meritam nobis minuat, non finiat iram,

Suppliciter vestros quisque rogate Deos.

P. OVIDII NASONIS
EPISTOLARUM
EX P O N T O.

LIBER II.

EPISTOLA I.

GERMANICO CÆSARI.

HUC quoque Cæsarei pervenit fama triumphī,
Languida quo fessi vix venit aura Noti.
Nil fore dulce mihi Scythica regione putavi.
Jam minus hic odio est, quam fuit ante, locus.
Tandem aliquid pulsa curarum nube serenum
Vidi; Fortunæ verba dedique meæ.
Nolit ut ulla mihi contingere gaudia Cæsar,
Velle potest cuivis hæc tamen una dari.
Dī quoque, ut a cunctis hilari pietate colantur,
Tristitiam poni per sua festa jubent.
Denique, quod certus furor est audere fateri,
Hac ego lætitia, si vetet ipse, fruar.
Juppiter utilibus quoties juvat imbribus agros,
Mixta tenax segeti crescere lappa solet.
Nos quoque frugiferum sentimus inutilis herba.
Numen; et invita sæpe juvamus ope.
Gaudia Cæsareæ mentis pro parte virili
Sunt mea: privati nil habet illa domus.

5.

10

15

EPISTOLA EX PONTO. LIB. II. I. 125

Gratia, Fama, tibi: per quam spectata triumphi
 Incluso mediis est mihi pompa Getis. 20
 Indice te didici, nuper visenda coisse
 Innumeras gentes ad Ducis ora sui.
 Quæque capit vastis immensum mœnibus orbem,
 Hospitiis Romam vix habuisse locum.
 Tu mihi narrâsti, cum multis lucibus ante 25
 Fuderit adfidas nubilus Auster aquas;
 Lumine cœlesti Solem fulsisse serenum;
 Cum populi vultu conveniente die.
 Atque ita victorem, cum magno vocis honore,
 Bellica laudatis dona dedisse viris: 30
 Claraque sumpturum pictas insignia vestes,
 Thura prius sanctis imposuisse focis:
 Iustitiamque sui caste placasse Parentis;
 Illo quæ templum pectore semper habet.
 Quaque ferit, felix adjectum plausibus omen; 35
 Saxaque roratis erubuisse rosis.
 Protinus argento versos imitantia muros,
 Barbara cum victis oppida lata viris.
 Fluminaque, et montes, et in altis pascua silvis;
 Armaque cum telis in strue mixta suis. 40
 Deque triumphato, quod Sol incenderit, auro
 Aurea Romani tecta fuisse fori.
 Totque tulisse duces captivis addita collis
 Vincula, pene hostes quot satis esse fuit.
 Maxima pars horum vitam veniamque tulerunt: 45
 In quibus et belli summa caputque Bato.
 Cur ego posse negem minui mihi Numinis iram,
 Cum videam mites hostibus esse Deos?
 Pertulit hic idem nobis, Germanice, rumor,
 Oppida sub titulo nominis isse tui. 50
 Atque ea te contra, nec muri mole, nec armis,
 Nec satis ingenio tuta fuisse loci.
 Di tibi dent annos! a te nam cætera fumes;
 Sint modo virtuti tempora longa tuæ.
 Quod precor eveniet; sunt quiddam oracula vatum. 55
 Nam Deus optanti prospera signa dedit.

Te quoque victorem Tarpeias scandere in arces
 Læta coronatis Roma videbit equis.
 Maturosque Pater nati spectabit honores,
 Gaudia percipiens, quæ dedit ipse suis. 60
 Jam nunc hæc a me ; juvenum belloque togæque
 Maxime, dicta tibi vaticinante nota.
 Hunc quoque carminibus referam fortasse triumphum :
 Sufficiet nostris si modo vita malis.
 Imbuero Scythicas si non prius ipse sagittas : 65
 Abstuleritque ferox hoc caput ense Getes.
 Quod si, me salvo, dabitur tibi laurea templis ;
 Omina bis dices vera fuisse mea.

EPISTOLA II.

MESSALLINO

ILLE domus vestræ primis venerator ab annis
 Palsus ad Euxini Næsi sinistra freti ;
 Mittit ab indomitis hanc, Messalline, salutem,
 Quam solitus præsens est tibi ferre, Getis.
 Hei mihi, si lecto vultus tibi nomine non est, 5
 Qui fuit, et dubitas cætera perlegere !
 Perlege, nec mecum pariter mea verba relega :
 Urbe licet vestra versibus esse meis.
 Non ego concepi, si Pelion Ossâ tulisset,
 Clara mea tangi sidera posse manu. 10
 Nec nos, Enceladi dementia castra secuti,
 In rerum dominos movimus arma Deos.
 Nec, quod Tydidæ temeraria dextera fecit,
 Numina sunt telis ulla petita meis.
 Est mea culpa gravis, sed quæ me perdere solum 15
 Ausa sit, et nullum majus adorta nefas.
 Nil, nisi non sapiens possum, timidusque, vocari :
 Hæc duo sunt animi nomina vera mei.
 Esse quidem fateor, meritam post Cæsaris iram,
 Difficilem precibus te quoque jure meis. 20

EPISTOLA EX PONTO. LIB II. 2. 127

Quæque tua est pietas in totum nomen Iuli,
 Te lædi, cum quis læditur inde, putas.
 Sed licet arma ferās, et vulnere sæva mineris;
 Non tamen efficies, ut timeare mihi.
 Puppis Achæmeniden Grajum Trojana recepit : 25
 Profuit et Myso Pelias hasta duci.
 Confugit interdum templi violator ad aram,
 Nec petere offensi numinis horret opem.
 Dixerit hoc aliquis tutum non esse; fatemur :
 Sed non per placidas it mea puppis aquas. 30
 Tuta petant alii; Fortuna miserrima tuta est :
 Nam timor eventus deterioris adest.
 Qui rapitur fati, quid præter fata requirat ?
 Sæpe creat moiles aspera spina rosas.
 Qui rapitur spumante salo, sua brachia cauti 35
 Porrigit, et spinas duraque saxa capit.
 Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales
 Audet ad humanos fessa venire sinus.
 Nec se vicino dubitat committere testæ,
 Quæ fugit infestas territa cerva canes. 40
 Da, precor, accessum lacrymis, mitissime, nostris :
 Nec rigidam timidis vocibus obde forem.
 Verbaque nostra favens Romana ad Numina perfer,
 Non tibi Tarpejo culta tonante minus.
 Mandatique mei legatus fuscipe causam : 45
 Nulla meo quamvis nomine causa bona est.
 Jam prope depositus, certe jam frigidus, ægre
 Servatus per te, si modo servet, ero.
 Nunc tua pro lapsis nitatur gratia rebus;
 Principis æterni quam tibi præstat amor. 50
 Nunc tibi et eloquii nitor ille domesticus adsit,
 Quo poteras trepidis utilis esse reis.
 Vivit enim in vobis facundi lingua parentis;
 Et res hæredem repperit illa suum.
 Hanc ego non, ut me defendere tentet, adoro 55
 Non est confessi causa tuenda rei.
 Num tamen excuses erroris imagine factum,
 An nihil expediat tale movere, vide.

- Vulneris id genus est, quod cum sanabile non sit,
Non contrectari tutius esse putem. 60
- Lingua, file: non est ultra narrabile quidquam:
Posse velim cineres obruere ipse meos.
- Sic igitur, quasi me nullus deceperit error,
Verba face, ut vita, quam dedit ipse, fruatur.
- Cumque serenus erit, vultusque remiserit illos, 65
Qui secum terras imperiumque movent;
Exiguam ne me prædam sinat esse Getarum,
Detque solum miseræ mite, precare, fugæ.
- Tempus adest aptum precibus: valet ipse, videtque
Quas fecit vires, Roma, valere tuas. 70
- Incolumis conjux sua pulvinaria servat:
Promovet Aufonium filius imperium.
- Præterit ipse suos animo Germanicus annos,
Nec vigor est Drusi nobilitate minor.
- Adde nurus, neptesque pias, natosque nepotum, 75
Ceteraque Augustæ membra valere domus:
Adde triumphatos modo Pæonas, adde quieti
Subdita montanæ brachia Dalmatiæ.
- Nec dedignata est abjectis Illyris armis
Cæsareum famulo vertice ferre pedem. 80
- Ipse super currum placido spectabilis ore
Tempora Phœbea virgine nexa tulit.
- Quem pia vobiscum proles comitavit euntem,
Digna parente suo, nominibusque datis.
- Fratribus adfamilis, quos proxima templa tenentes 85
Divus ab excelsa Julius æde videt.
- His Messallinus, quibus omnia cedere debent,
Primum lætitiæ non negat esse locum.
- Quidquid ab his superest, venit in certamen amoris:
Hac hominum nulli parte secundus eris. 90
- Hunc colis, ante diem per quem decreta merenti
Venit honoratis laurea digna comis.
- Felices, quibus hos licuit spectare triumphos,
Et Ducis ore Deos æquiparante frui.
- At mihi Sauromatæ pro Cæsaris ore videndi, 95
Terraque pacis inops, undaque vincula gelu.

Si tamen hæc audis, et vox mea pervenit istuc ;
 Sit tua mutando gratia blanda loco.
 Hoc pater ille tuus, primo mihi cultus ab ævo,
 Si quid habet sensûs umbra diserta, petit. 110
 Hec petit et frater : quamvis fortasse veretur,
 Servandi noceat ne tibi cura mei.
 Tota domus petit hoc : nec tu potes ipse negare,
 Et nos in turbæ parte fuisse tuæ.
 Ingenii certe, quo nos male sensimus ufos, 115
 Artibus exceptis, sæpe probator eras.
 Nec mea, si tantum peccata novissima demas,
 Esse potest domui vita pudenda tuæ.
 Sic igitur vestræ vigeant penetralia gentis ;
 Curaque sit Superis Cæsaribusque tui : 120
 Mite, sed iratum merito mihi Numen, adora ;
 Eximat ut Scythici me fertitate loci.
 Difficile est, fateor, sed tendit in ardua virtus :
 Et talis meriti gratia major erit.
 Nec tamen Ætnæus vasto Polyphemus in antro 125
 Accipiet voces, Antiphatesve, tuas :
 Sed placidus facilisque Parens, veniæque paratus ;
 Et qui fulmineo sæpe sine igne tonant.
 Qui, cum triste aliquid statuit, sit tristis et ipse :
 Cuique fere pœnam sumere pœna sua est. 130
 Victa tamen vitio est hujus clementia nostro :
 Venit et ad vires ira coacta suas.
 Qui quoniam patria toto sumus orbe remoti ;
 Nec licet ante ipsos procubuisse Deos ;
 Quos colis, ad Superos hæc fer mandata sacerdos : 135
 Adde sed et proprias in mea verba preces.
 Sic tamen hæc tenta, si non nocitura putabis ;
 Ignoscas : timeo naufragus omne fretum.

EPISTOLA III.

MAXIMO.

MAxime, qui claris nomen virtutibus æquas,
 Nec finis ingenium nobilitate premi;
 Culte mihi (quid enim status hic a funere differt?)
 Supremum vitæ tempus adusque meæ +
 Rem facis, adnictum non adversatus amicum, 5
 Qua non est ævo rarior ulla tuo.
 Turpe quidem dictu, sed si modo vera fatemur)
 Vulgus amicitias utilitate probat
 Cura quid expediat prius est, quam quid sit honestum:
 Et cum Fortuna statque caditque fides. 10
 Nec facile invenias multis e millibus unum,
 Virtutem pretium qui putet esse sui.
 Ipse decor, recte facti si præmia desint,
 Non movet, et gratis pœnitet esse probum.
 Nisi, nisi quod prodest, charum est. i. detrahe menti 15
 Spem fructus avidæ, nemo petendus erit.
 At redius jam quisque suos amat, et sibi quid sit
 Utile, sollicitus supputat articulis.
 Illud Amicitiae quondam venerabile numen
 Prostat, et in quæstu pro meretrice sedet. 20
 Quo magis admiror, non, ut torrentibus undis,
 Communis vitii te quoque labe trahi.
 Diligitur nemo, nisi cui Fortuna secunda est:
 Quæ, simul intonuit, proxima quæque fugat.
 En ego, non paucis quondam munus amicis, 25
 Dum flavit velis aura secunda meis;
 Ut fera nimbofo tumuerunt æquora vento,
 In mediis lacera puppe relinquo aquis.
 Cumque alii nolint etiam me nôsse videri,
 Vix duo projecto tresve tulistis opem. 30
 Quorum tu princeps; nec enim comes esse, sed auctor;
 Nec petere exemplum, sed dare dignus eras,

- Te nihil, ex facto nisi, nos peccasse fatentem,
Sponte sua probitas officiumque juvant.
- Judice te mercede, caret, per seque petenda est 35
Externis virtus incommutata bonis.
- Turpe putas abigi, quia sit miserandus, amicum ;
Quedque sit infelix, definere esse tuum.
- Mitius est lasso digitum supponere mento ;
Mergere quam liquidis ora natantis aquis, 40
Cerne, quid Æacides post mortem præstet amico :
Instar et hanc vitam mortis habere puta.
- Pirithoum Theseus Stygias comitavit ad undas :
A Stygiis quantum fors mea distat aquis !
- Adfuit insano juvenis Phoeus Orestæ ! 45
Et mea non minimum culpa furoris habet.
- Tu quoque magnorum laudes admitte virorum ;
(Utque facis) lapsa, quam potes, adfer opem.
Si bene te novi ; si, quod prius esse solebas,
Nunc quoque es, atque animi non cecidere tui. 50
- Quo Fortuna magis sævit, magis ipse resistis :
Utque decet ; ne te vicerit illa, caves.
- Et bene uti pugnes, bene pugnans efficit hostis ;
Sic eadem prodest causa, nocetque mihi.
- Scilicet indignum, juvenis rarissime, ducis 55
Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.
- Firmus es ; et, quoniam non sunt ea, qualia velles,
Vela regis quassæ qualiacunque ratis.
- Quæque ita concussa est, ut jam casura putetur,
Restat adhuc humeris fulta ruina tuis. 60
- Ira quidem primo fuerat tua justa, nec ipso
Lenior, offensus qui mihi jure fuit.
- Quique dolor pectus tetigisset Cæsaris alti,
illum jurabas protinus esse tuum :
- Ut tamen audita est nostræ tibi cladis origo ; 65
Diceris erratis ingemuisse meis.
- Tum tua me primum solari littera cœpit ;
Et læsum flecti spem dare posse Deum.
- Movit amicitia tum te constantia longæ ;
Ante tuos ortus quæ mihi cœpta fuit. 70

Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus :
 Quodque tibi in cunis oscula prima dedi.
 Quod, cum vestra domus teneris mihi semper ab annis
 Culta sit, esse vetus nunc tibi cogor onus.
 Me tuus ille pater, Latiae facundia linguae, 75
 Quae non inferior nobilitate fuit,
 Primus, ut auderem committere carmina Famæ,
 Impulit : ingenii dux fuit ille mei.
 Nec, quo sit primum nobis a tempore cultus,
 Contendo fratrem posse referre tuum. 80
 Te tamen ante omnes ita sum complexus, ut unus
 Quolibet in casu gratia nostra fores.
 Ultima me tecum vidit, moestisque cadentes
 Excepit lacrymas Æthalis Ilva genis.
 Cum tibi quærenti, num verus nuntius esset, 85
 Attulerat culpæ quem mala fama meæ ;
 Inter confessum dubie, dubieque negantem,
 Hærebam, pavidas dante timore notas :
 Exemploque nivis quam solvit aquaticus Auster,
 Gutta per attonitas ibat oborta genas. 90
 Hæc igitur referens : et quod mea crimina primi
 Erroris venia posse latere vides ;
 Respicias antiquum lapsis in rebus amicum ;
 Fomentisque juvas vulnera nostra tuis.
 Pro quibus optandi si nobis copia fiat, 95
 Tam bene promerito commoda mille precor.
 Sed si sola mihi dentur tua vota ; precabor,
 Ut tibi sit, salvo Cæsare, salva parens.
 Hæc ego, cum faceres altaria pinguis thure,
 Te solitum memini prima rogare Deos. 100

EPISTOLA IV.

ATTICO.

A Ceipe colloquium gelido Nasonis ab Istro,
 Attice, iudicio non dubitante meo.

Ecquid adhuc remanes memor infelicis amici?
 Deferit an partes languida cura suas?
 Non ita Dî tristes mihi sunt, ut credere possim, 5
 Falsque putem jam te non meminisse mei.
 Ante meos oculos tua stat, tua semper imago est:
 Et videor vultus mente videre tuos.
 Seria multa mihi tecum collata recordor:
 Nec data jucundis tempora pauca jocis. 10
 Sæpe citæ longis visæ sermonibus horæ:
 Sæpe fuit brevior, quam mea verba, dies.
 Sæpe tuas factum venit modo carmen ad aures;
 Et nova iudicio, subdita Musa tuo est.
 Quod tu laudaras, populo placuisse putabam 15
 Hoc pretium curæ dulcæ recentis erat.
 Utque meus lima rarus liber esset amici,
 Non semel admonitu facta litura tuo est.
 Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
 Nos via, nos junctis curva theatra locis. 20
 Denique tantus amor nobis, charissime, semper,
 Quantus in Æacide Nestorideque fuit.
 Non ego, si biberes securæ pocula Lethes,
 Excidere hæc credam pectore posse tuo.
 Longa dies citius brumali fidere, noxque 25
 Tardior hiberna solstitialis erit.
 Nec Babylon æstus, nec frigora Pontus habebit,
 Calthaque Pæstanas vincet odore rosas:
 Quam tibi nostrarum veniant oblivia rerum:
 Non ita pars fati candida nulla mei. 30
 Ne tamen hæc dici possit fiducia mendax,
 Stultaque credulitas nostra fuisse, cave:
 Constantique fide veterem tutare sodalem,
 Qua licet, et quantum non onerosus ero.

EPISTOLA V.

SALANO.

Condita disparibus numeris ego Naso Salano
 Præposita mihi verba salute meo.
 Quæ rata sit cupio, rebusque ut comprobet omen,
 Te precor a salvo possit, amice, legi.
 Candor, in hoc ævo res intermortua pene, 5
 Exigit, ut faciam talia vota, tuus.
 Nam fuerim quamvis modico tibi cognitus usu,
 Diceris exiliis ingenuisse meis.
 Missaque ab extremo legeres cum carmina Ponto ;
 Illa tuus iuvit qualiacunque favor. 10
 Optastique brevem salvi mihi Cæsaris iram ;
 Quod tamen optari, si sciat, ipse sinat.
 Moribus ista tuis tam mitia vota dedisti :
 Nec minus idcirco sunt ea grata mihi.
 Quoque magis moveare malis, doctissime, nostris, 15
 Credibile est fieri conditione loci.
 Vix hac invenias totum (mihi crede) per orbem
 Quæ minus Augusta Pace fruatur, humum.
 Tu tamen hic structos inter fera proelia versus
 Et legis, et lectos ore favente probas. 20
 Ingenioque meo, vena quod paupere manat,
 Plaudis ; et e rivo flumina magna facis
 Grata quidem sunt hæc animo suffragia nostro ;
 Vix sibi cum miseros posse placere putes.
 Dum tamen in rebus tentamus carmina parvis ; 25
 Materiæ gracili sufficit ingenium.
 Nuper ut huc magni pervênit Fama triumphî ;
 Ausus sum tantæ sumere molis opus.
 Obruit audentem rerum gravitasque nitorque :
 Nec potui cœpti pondera ferre mei. 30
 Illic quam laudes, erit officiosa voluntas :
 Cætera materia debilitata jacent.

EPISTOLA EX PONTO LIB. II. 5. 135

Quod si forte liber vestras pervenit ad aures ;
 Tutelam, mando, sentiat ille tuam.
 Hoc tibi facturo, vel si non ipse rogarem, 35
 Accedat cumulus gratia nostra lev's.
 Non ego laudandus, sed sunt tua pectora, lacte,
 Et non calcata candidiora nive.
 Mirarisque alios, cum sis mirabilis ipse ;
 Nec lateant artes, eloquiumque tuum. 40
 Te juvenum Princeps, cui dat Germania nomen,
 Perticipem studii Cæsar habere solet.
 Tu comes antiquus, tu primis junctus ab annis,
 Ingenio mores æquiparante, places.
 Te dicente prius fit protinus impetus illi : 45
 Teque habet, elicias qui sua verba tuis.
 Cum tu desisti, mortaliaque ora quiêrunt,
 Clausaque non longa conticuere mora ;
 Surgit Iulæo juvenis cognomine dignus,
 Qualis ab Eöis Lucifer exit aquis. 50
 Dumque silens adstat, status est vultusque disertus,
 Spemque decens doctæ vocis amictus habet.
 Mox, ubi pulsa mora est, atque os cœlestis solutum ;
 Hoc Superos jures more solere loqui.
 Atque, Hæc est, dicas, facundia Principe digna : 55
 Eloquio tantum nobilitatis inest.
 Huic tu cum placeas, et vertice sidera tanges,
 Scripta tamen profugi vatis habenda putas.
 Scilicet ingeniis aliqua est concordia junctis,
 Et servat studii fœdera quisque sui. 60
 Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
 Rectorem dubiæ navita puppis amat.
 Tu quoque Piëridum studio, studiose, teneris ;
 Ingenioque faves, ingeniose, meo.
 Distat opus nostrum ; sed fontibus exit ab isdem : 65
 Artis et ingenuæ cultor uterque sumus.
 Thyrsis enim vobis, gestata est laurea nobis ;
 Sed tamen ambobus debet inesse calor.
 Utque meis numeris tua dat facundia nervos ;
 Sic venit a nobis in tua verba nitor. 70

Jure igitur studio confinia carmina vestro,
 Et commilitii sacra tuenda putas.
 Pro quibus ut maneat, de quo censeris, amicus,
 Comprecor ad vitæ tempora summa tuæ.
 Succedatque tuis orbis moderator habenis :
 Quod mecum populi vota precantur idem.

EPISTOLA VI.

GRÆCINO.

CArmine Græcinum, qui præsens voce solebat,
 Tristis ab Euxinis Naso salutatur aquis.
 Exulis hæc vox est ; præstat mihi littera linguam :
 Et, si non liceat scribere, mutus ero.
 Corripis, ut debes, stulti peccata sodalis :
 Et mala me meritis ferre minora doces.
 Vera facis, sed sera meæ convicia culpæ:
 Aspera confesso verba remitte reo.
 Cum poteram recto transire Ceraunia velo,
 Ut fera vitarem faxa, monendus eram.
 Nunc mihi naufragio quid prodest discere factò,
 Quam mea debuerit currere cymba viam ?
 Brachia da lassò potius prendenda natanti :
 Nec pigeat mento supposuisse manum.
 Idque facis, faciasque precor : sic mater et uxor,
 Sic tibi sint fratres, totaque salva domus.
 Quodque soles animo, quod semper voce precari,
 Omnia Cæsaribus sic tua facta probes.
 Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico
 Auxilium nulla parte tulisse tuum.
 Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci :
 Turpe laborantem deseruisse ratem.
 Turpe sequi casum, et fortunæ cedere, amicum
 Et, nisi sit felix, esse negare suum.
 Non ita vixerunt Strophio atque Agamemnone nati :
 Non hæc Ægidæ Pirithoi que fides.

Quos prior est mirata, sequens mirabitur ætas :

In quorum plausus tota theatra sonant.

Tu quoque, per durum servato tempus amico,

Dignus es in tantis nomen habere viris.

30

Dignus es : et quoniam laudem pietate mereris,

Non erit officii gratia furda tui.

Crede mihi, (nostrum si non mortale futurum

Carmen) in ore frequens posteritatis eris.

Fac modo perman eas lapso, Græcine, fidelis ;

35

Duret et in longas impetus iste moras.

Quæ tu cum præstes, remo tamen utor in aura :

Nil nocet admissio subdere calcar equo.

EPISTOLA VII.

ATTICO.

ESSE salutatum vult te mea littera primum

A male pacatis, Attice, missa Getis.

Proxima subsequitur, quid agas, audire voluptas :

Et si, quidquid agas, sit tibi cura mei.

Nec dubito quin sit : sed me timor ipse malorum

5

Sæpe supervacuus cogit habere metus.

Da veniam, quæso, nimioque ignosce timori :

Tranquillas etiam naufragus horret aquas.

Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,

Omnibus unca cibis æra subesse putat.

10

Sæpe canem longe visum fugit agna, lupumque

Credit ; et ipsa suam nescia vitat opem.

Membra reformidant mollem quoque saucia tactum :

Vanaque sollicitis incutit umbra metum.

Sic ego Fortunæ telis confixus iniquis,

15

Pectore concipio nil, nisi triste, meo.

Jam mihi fata liquet cæptos servantia cursus

Per sibi consuetas semper itura vias.

Observare Deos, ne quid mihi cedat amicè ;

Verbaque Fortunæ vix puto posse dari.

20

Est illi curæ me perdere, quæque solebat
 Esse levis, constans et bene certa nocet.
 Crede mihi, si sum veri tibi cognitus oris,
 Nec fraus in nostris casibus esse potest.
 Cinyphiæ segetis citius numerabis aristas, 25
 Altaque quam multis floreat Hybla thymis :
 Et quot aves motis nitantur in æra pennis ;
 Quotque natent pisces æquore, certus eris :
 Quam tibi nostrorum statuatur summa laborum,
 Quos ego sum terra, quos ego passus aqua. 30
 Nulla Getis toto mens truculentior orbe :
 Sed tamen hi nostris ingemuere malis.
 Quæ tibi si memori coner perscribere versu,
 Ilias est fatis longa futura meis.
 Non igitur vereor, quod te rear esse verendum, 35
 Cujus amor nobis pignora mille dedit :
 Sed quia res timida est omnis miser ; et quia longo
 Tempore lætitiæ janua clausa meæ est.
 Jam dolor in morem venit meus : utque caducis
 Percussu crebro saxa cavantur aquis ; 40
 Sic ego continuo Fortunæ vulneror ictu :
 Vixque habet in nobis jam nova plaga locum.
 Nec magis assiduo vomer tenuatur ab usu,
 Nec magis est curvis Appia trita rotis ;
 Peñora quam mea sunt serie cæcata laborum : 45
 Et nihil inveni, quod mihi ferret opem.
 Artibus ingenuis quæsitæ est gloria multis :
 Infelix perii dotibus ipse meis.
 Vita prior vitio caret, et sine labe peracta :
 Auxilii misero nil tulit illa mihi. 50
 Culpa gravis precibus donatur sæpe suorum :
 Omnis pro nobis gratia muta fuit.
 Aduvat in duris alios præsentia rebus
 Obruit hoc absens vasta procella caput.
 Quæ non horruerint tacitam quoque Cæsaris iram 55
 Addita sunt pœnis aspera verba meis.
 Fit fuga temporibus levior : projectus in æquor
 Arcturum subii Pleiadamque minas.

EPISTOLA EX PONTO LIB. II. 8. 139

Sæpe solent hiemem placidam sentire carinæ :
 Non Ithacæ puppi sævior unda fuit. 60
 Recta fides comitum poterat mala nostra levare :
 Ditata est spoliis perfida turba meis.
 Mitius exilium faciunt loca : tristior ista 25
 Terra sub ambobus non jacet ulla polis.
 Est aliquid patriis vicinum finibus esse : 65
 Ultima me tellus, ultimus orbis habet.
 Præstat et exulibus pacem tua laurea, Cæsar :
 Pontica finitimo terra sub hoste jacet. 30
 Tempus in agrorum cultu consumere dulce est :
 Non patitur verti barbarus hostis humum. 70
 Temperie cœli corpusque animusque juvantur :
 Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
 Est in aqua dulci non invidiosa voluptas : 35
 Æquoreo bibitur cum sale mixta palus.
 Omnia deficiunt : animus tamen omnia vincit : 75
 Ille etiam vires corpus habere facit.
 Sustineas ut onus, nitendum vertice pleno est ;
 At flecti nervos si patiare, cadet. 40
 Spes quoque, posse mora mitescere Principis iram,
 Vivere ne nolim, deficiamque, cavet. 80
 Nec vos parva datis pauci solatia nobis,
 Quorum spectata est per mala nostra fides.
 Cœpta tene, quæso ; nec in æquore deferre navem : 45
 Meque simul serva, judiciumque tuum.

EPISTOLA VIII.

MAXIMO COTTÆ.

R Edditus est nobis Cæsar cum Cæsare nuper,
 Quos mihi misisti, Maxime Cotta, Deos. 50
 Utque tuum munus numerum, quem debet, haberet,
 Est ibi Cæsaribus Livia juncta suis.
 Argentum felix, omnique beatius auro, 5
 Quod, fuerat pretium cum rude, numen erit.

Non mihi divitias dando majora dedisses,
 Cœlitibus missis nostra sub ora tribus.
 Est aliquid spectare Deos, et adesse putare;
 Et quasi cum vero numine posse loqui. 10
 Præmia quanta, Dei! nec me tenet ultima tellus:
 Utque prius, media sospes in Urbe moror.
 Cæsareos video vultus, velut ante videbam:
 Vix hujus voti spes fuit ulla mihi.
 Utque salutabam, nomen cœleste saluto: 15
 Quod reduci tribuas, nil (puto) majus habes.
 Quid nostris oculis, nisi sola Palatia desunt?
 Qui locus, ablato Cæsare, vilis erit.
 Hunc ego cum spectem, videor mihi cernere Romam:
 Nam patriæ faciem sustinet ille suæ. 20
 Fallor? an irati mihi sunt in imagine vultus;
 Torvaque nescio quid forma minantis habet?
 Parce, vir immenso major virtutibus orbe,
 Justaque vindictæ supprime lora tuæ.
 Parce, precor, sæcli decus indelebile nostri; 25
 Terrarum dominum quem sua cura facit.
 Per patriæ nomen, quæ te tibi charior ipso est;
 Per nunquam surdos in tua vota Deos;
 Perque tori sociam, quæ par tibi sola reperta est,
 Et cui majestas non onerosa tua est; 30
 Perque tibi similem virtutis imagine natum,
 Moribus agnosci qui tuus esse potest;
 Perque tuos vel avo vel dignos patre nepotes,
 Qui veniunt magno per tua vota gradu;
 Parte leva minima nostras et contrahe pœnas; 35
 Daque, procul Scythico qui sit ab hoste, locum.
 Et tua, (si fas est) a Cæsare proxime Cæsar,
 Numina sint precibus non inimica meis.
 Sic fera quamprimum pavido Germania vultu
 Ante triumphantes serva feratur equos. 40
 Sic pater in Pylios, Cumæos mater in annos
 Vivant; et possis filius esse diu,
 Tu quoque, conveniens ingenti nupta marito,
 Accipe non dura supplicis aure preces.

EPISTOLA EX PONTO. LIB. II. 8. 141

Sic tibi vir sospes, sic sint cum prole nepotes, 45
 Cumque bonis nuribus quas peperere nurus.
 Sic, quem dira tibi rapuit Germania, Drusus
 Pars fuerit partus sola caduca tui.
 Sic, tibi Marte suo fraterni funeris ultor,
 Purpureus niveis filius instet equis. 50
 Adnuite o timidis mitissima numina votis :
 Præsentem aliquid profit habere Deos.
 Cæsaris adventu tota gladiator arena
 Exit ; et auxilium non leve vultus habet.
 Nos quoque vestra juvet quod, qua licet, ora videmus :
 Intrata est Superis quod domus una tribus. (55
 Felices illi, qui non simulacra, sed ipsos,
 Quique Deum coram corpora vera vident.
 Quod quoniam nobis invidit inutile fatum ;
 Quos dedit ars votis, effigiemque colo. 60
 Sic homines novere Deos, quos arduus æther
 Occulit : et colitur pro Jove forma Jovis.
 Denique, quæ mecum est, et erit sine fine, cavete,
 Ne sit in invisio vestra figura loco.
 Nam caput e nostra citius cervice recedet, 65
 Et patiar fossis lumen abire genis :
 Quam caream raptis, o publica numina, vobis,
 Vos eritis nostræ portus et ara fugæ.
 Vos ego complectar, Geticis si cingar ab armis :
 Vosque meas Aquilas, vos mea signa sequar. 70
 Aut ego me fallo, nimiaque cupidine ludor :
 Aut spes exilii commodioris adest.
 Nam minus et minus est facies in imagine tristis ;
 Vifaque sunt dictis adnuere ora meis.
 Vera, precor, fiant timidæ præfagia mentis : 75
 Justaque quamvis est, sit minor ira Dei.

EPISTOLA IX.

COTYI REGI.

Regia progenies, cui nobilitatis origo
 Nomen in Eumolpi pervenit usque, Coty ;
 Fama loquax vestras si jam pervenit ad aures,
 Me tibi finitimi parte jacere soli ;
 Supplicis exaudi, juvenum mitissime, vocem : 5
 Quamque potes profugo (nam potes) adfer opem.
 Me Fortuna tibi (de qua ne conquerar, hoc est)
 Tradidit ; hoc uno non inimica mihi.
 Excipe naufragium non duro littore nostrum,
 Ne fuerit terra tutior unda tua. 10
 Regia (crede mihi) res est, succurrere lapsis :
 Convenit et tanto, quantus es ipse, viro.
 Fortunam decet hoc istam : quæ maxima cum sit,
 Esse potest animo vix tamen æqua tuo.
 Conspicitur nunquam meliore potentia causa, 15
 Quam quoties vanas non finit esse preces.
 Hoc nitor ille tui generis desiderat : hoc est
 A Superis ortæ nobilitatis opus.
 Hoc tibi et Eumolpus, generis clarissimus auctor,
 Et prior Eumolpo suadet Erichthonius. 20
 Hoc tecum commune Deo : quod uterque rogati
 Supplicibus vestris ferre soletis opem.
 Numquid erit, quare solito dignemur honore
 Numina, si demas velle juvare Deos ?
 Juppiter oranti furdas si præbeat aures ; 25
 Victima pro templo cur cadat ista Jovis ?
 Si pacem nullam Pontus mihi præstet eunti,
 Irrita Neptuno cur ego thura feram ?
 Vana laborantis si fallat vota coloni,
 Accipiat gravidæ cur suis exta Ceres ? 30
 Nec dabit intonso jugulum caper hostia Baccho,
 Musta sub adducto si pede nulla fluunt.

Cæsar ut imperii moderetur frœna precamur,

Tam bene quo patriæ consulit ille suæ.

Utilitas igitur magnos hominesque Deosque 35

Efficit ; auxiliis quoque favente suis.

Tu quoque fac pro sis intra tua castra jacenti,

O Coty, progenies digna parente tuo.

Conveniens homini est, hominem servare, voluptas :

Et melius nulla quæritur arte favor. 40

Quis non Antiphaten Læstrygona devovet ? aut quis

Munifici mores improbat Alcinoi ?

Non tibi Cassandreu s pater est, gentisve Pherææ ;

Quive repertorem torruit arte sua :

Sed quam Marte ferox, et vinci nescius armis, 45

Tam nunquam facta pace cruoris amans.

Adde, quod ingenuas didicisse fideliter artes,

Emollit mores, nec finit esse feros.

Nec Regum quisquam magis est instructus ab illis,

Mitibus aut studiis tempora plura dedit. 50

Carmina testantur ; quæ, si tua nomina demas,

Threïcium juvenem composuisse negem.

Neve sub hoc tractu vates foret unicus Orpheus ;

Bistonis ingenio terra superba tuo est.

Utque tibi est animus, cum res ita postulat, arma 55

Sumere, et hostili tingere cæde manum ;

Atque, ut es, excusso jaculum torquere lacerto,

Collaque velocis flectere doctus equi ;

Tempora sic data sunt studiis ubi justa paternis,

Utque suis humeris forte quievit opus ; 60

Ne tua marcescant per inertes otia somnos,

Lucida Piëria tendis in astra via.

Hæc quoque res aliquid tecum mihi fœderis adfert :

Ejusdem sacri cultor uterque sumus.

Ad vatem vates orantia brachia tendo, 65

Terra sit exiliis ut tua fida meis.

Non ego cæde nocens in Pontica littora veni ;

Mixtave sunt nostra dira venena manu :

Nec mea subjecta convicta est gemma tabella

Mendacem linis imposuisse notam, 70

Nec quidquam, quod lege veter committere, feci :
 Et tamen his gravior noxa fatenda mihi est.
 Neve roges quæ sit ; stultam conscripsimus Artem :
 Innocuas nobis hæc vetat esse manus.
 Ecquid præterea peccarim, quærere noli :
 Ut pateat sola culpa sub Arte mea.
 Quidquid id est, habui moderatam vindicis iram :
 Qui, nisi natalem, nil mihi dempsit, humum.
 Hac quoniam careo ; tua nunc vicinia præstet,
 Inviso possim tutus ut esse loco.

75

80

EPISTOLA. X.

MACRO.

ECquid ab impressæ cognoscis imagine ceræ
 Hæc tibi Nasonem scribere verba, Macer ?
 Auctorisque sui si non est annulus index,
 Cognitane est nostra littera facta manu ?
 An tibi notitiam mora temporis eripit horum ?
 Nec repetunt oculi signa verusta tui ?
 Sis licet oblitus pariter gemmæque manusque,
 Exciderit tantum ne tibi cura mei.
 Quam tu vel longi debes convictibus ævi,
 Vel mea quod conjux non aliena tibi :
 Vel studiis, quibus es quam nos, sapientius usus ;
 Utque decet, nulla factus es Arte nocens.
 Tu canis æterno quidquid restabat Homero,
 Ne careant summa Troïca bella manu.
 Naso parum prudens, Artem dum tradit amandi,
 Doctrinæ pretium triste Magister habet.
 Sunt tamen inter se communia sacra poëtis ;
 Diversum quamvis quisque sequamur iter.
 Quorum te memorem (quanquam procul absumus) esse
 Suspicio ; et casus velle levare meos.
 Te duce, magnificas Asiæ perspeximus urbes :
 Trinacris est oculis, te duce, nota meis.

5

10

15

20

EPISTOLA EX PONTO. LIB. II. I. 145

Vidimus Ætnæa cœlum splendescere flamma ;
 Suppositus monti quam vomit ore gigas :
 Hennæosque lacus, et olentia stagna Palici, 25
 Quaque suis Cyanen miscet Anapus aquis.
 Nec procul hinc Nymphæ, quæ, dum fugit Elidis amnem,
 Testa sub æquorea nunc quoque currit aqua.
 Hic mihi labentis pars anni magna peracta est :
 Eheu, quam dispar est locus ille Getis ! 30
 Et quota pars hæc sunt rerum, quas vidimus ambo,
 Te mihi jucundas efficiente vias !
 Seu rate cœruleas picta fulcavimus undas :
 Effeda nos agili sive tulere rota.
 Sæpe brevis nobis vicibus via visâ loquendi ; 35
 Pluraque, si numeres, verba fuere gradu.
 Sæpe dies fermone minor fuit ; inque loquendum
 Tarda per æstivos defuit hora dies.
 Est aliquid, casus pariter timuisse marinos ;
 Junctaque ad æquoreos vota tulisse Deos : 40
 Et modo res egisse simul ; modo rursus ab illis,
 Quorum non pudeat, posse referre jocos.
 Hæc tibi si subeant, (absim licet) omnibus horis
 Ante tuos oculos, ut modo visus, ero.
 Ipse quidem extremi cum sim sub cardine mundi, 45
 Qui semper liquidis altior extat aquis ;
 Te tamen intueor, quo solo pectore possum :
 Et tecum gelido sæpe sub axe loquor.
 Hic es, et ignoras : et ades celeberrimus absens :
 Inque Getas media visus ab Urbe venis. 50
 Redde vicem : et, quoniam regio felicior ista est,
 Illic me memori pectore semper habe.

EPISTOLA XI.

R U F O.

HOC tibi, Rufe, brevi properatum tempore mittit
 Naso, parum faustæ conditor Artis, opus :

Ut, quanquam longe toto sumus orbe remoti,
 Scire tamen possis nos meminisse tui.
 Nominis ante mei veniant oblivia nobis, 5
 Pectore quam pietas sit tua pulsa meo.
 Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
 Quam fiat meriti gratia vana tui.
 Grande voco lacrymas meritum, quibus ora rigabas,
 Cum mea concreto sicca dolore forent. 10
 Grande voco meritum, mœstæ solatia mentis ;
 Cum pariter nobis illa tibi que dares.
 Sponte quidem, per seque mea est laudabilis uxor ;
 Admonitu melior sit tamen illa tuo.
 Namque quod Hermiones Castor fuit, Hector Iuli, 15
 Hoc ego te lætor conjugis esse meæ.
 Quæ, ne dissimilis tibi sit probitate, laborat ;
 Seque tui vita sanguinis esse probat.
 Ergo, quod fuerat stimulis factura sine ullis,
 Plenius auctorem te quoque nacta facit. 20
 Acer, et ad palmæ per se cursus honores,
 Si tamen hortaris, fortius ibit equus.
 Adde, quod absentis cura mandata fideli
 Perficis, et nullum ferre gravaris onus.
 O referant grates, quoniam non possumus ipsi, 25
 Dî tibi : qui referent, si pia facta vident.
 Sufficiatque diu corpus quoque moribus istis,
 Maxima Fundani gloria, Ruse, soli.

P. OVIDII NASONIS
EPISTOLARUM
EX PONTO.
LIBER III.

EPISTOLA I.

UXORI.

Æ Quor Iäsonio pulsatum remige primum,
Quæque nec hoste fero, nec nive terra cares;
Ecquod erit tempus, quo vos ego Naso relinquam,
In minus hostilem iussus abire locum?
An mihi Barbaria vivendum semper in ista?
Inque Tomitana condar oportet humo?
Pace tua; si pax ulla est tibi, Pontica tellus,
Finitimus rapido quam terit hostis equo;
Pace tua dixisse velim; tu pessima duro
Pars es in exilio, tu mala nostra gravas.
Tu neque ver sentis, cinctum florente corona:
Tu neque messorum corpora nuda vides.
Nec tibi pampineas autumnus porrigit uvas:
Cuncta sed immodicum tempora frigus habent,
Tu glacie freta vincta tenes: et in æquore piscis
Inclusus tecta sæpe natavit aqua.
Nec tibi sunt fontes, laticis nisi pene marini:
Qui potus dubium sistat alatne sitim.
Rara, neque hæc felix, in apertis eminet arvis
Arbor; et in terra est altera forma maris.

Non avis obloquitur : silvis nisi si qua remotis
 Æquoreas rauco gutture potat aquas.
 Tristia per vacuos horrent absinthia campos,
 Conveniensque suo messis amara loco.
 Adde metus, et quod murus pulsatur ab hoste ; 25
 Tinctaque mortifera tæbe sagitta madet.
 Quod procul hæc regio est, et ab omni devia cursu :
 Nec pede quo quisquam, nec rate, tutus eat.
 Non igitur mirum, finem quærentibus horum
 Altera si nobis usque rogatur humus. 30
 Te magis est mirum non hoc evincere, conjux ;
 Inque meis lacrymas posse tenere malis.
 Quid facias, quæris ? quæras hoc scilicet ipsum ;
 Invenies, vere si reperire voles.
 Velle parum est : cupias, ut te potiaris, oportet : 35
 Et faciat somnos hæc tibi cura breves.
 Velle reor multos : quis enim mihi tam sit iniquus,
 Optet ut exilium pace carere meum ?
 Pectore te toto, cunctisque incumbere nervis,
 Et niti pro me nocte dieque decet. 40
 Utque juvent alii, tu debes vincere amicos,
 Uxor ; et ad partes prima venire tuas.
 Magna tibi imposita est nostris persona libellis :
 Conjugis exemplum diceris esse bonæ.
 Hanc cave degeneres : ut sint præconia nostra 45
 Vera vide ; Famæ quo tuearis opus.
 Ut nihil ipse querar ; tacito me Fama queretur,
 Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.
 Exposuit mea me populo Fortuna videndum ;
 Et plus notitiæ, quam fuit ante, dedit. 50
 Notior est factus Capaneus a fulminis ictu :
 Notus humo meritis Amphiaræus equis.
 Si minus errasset, notus minus esset Ulysses ;
 Magna Philoctetæ vulnere fama suo est.
 Si locus est aliquis tanta inter nomina parvis ; 55
 Nos quoque conspicuos nostra ruina facit.
 Nec te nesciri patitur mea pagina, qua non
 Inferius Coa Battide nomen habes.

Quidquid ages igitur, scena spectabere magna :
 Et pia non parvis testibus uxor eris. 63
 Crede mihi ; quoties laudaris carmine nostro,
 Quæ legit has laudes, an mereare rogat.
 Utque favere reor plures virtutibus istis,
 Sic tua non paucæ carpere facta volent.
 Quare, tu præsta, ne livor dicere possit, 65
 Hæc est pro miseri lenta salute viri.
 Cumque ego deficiam, nec possim ducere currum ;
 Fac tu sustineas debile sola jugum.
 Ad medicum specto, venis fugientibus, æger :
 Ultima pars animæ dum mihi restat, ades. 70
 Quodque ego præstarem, si te magis ipse valerem,
 In mihi, cum valeas fortius, ipse refer.
 Exigit hoc, socialis amor, foedusque maritum :
 Moribus hoc, conjux, exigis ipsa tuis.
 Hoc domui debes, de qua censeris, ut illam 75
 Non magis officiis, quam probitate, colas.
 Cuncta licet facias ; nisi sis laudabilis, uxor,
 Non poterit credi Marcia culta tibi.
 Nec sumus indigni ; nec (si vis vera fateri)
 Debetur meritis gratia nulla meis. 80
 Redditur illa quidem grandi cum scœnore nobis,
 Nec te, si cupiat lædere, livor habet.
 Sed tamen hoc factis adjunge prioribus unum ;
 Pro nostris ut sis ambitiosa malis.
 Ut minus infesta jaceam regione, labora : 85
 Claudia nec officii pars erit ulla tui.
 Magna peto, sed non tamen invidiosa roganti :
 Utque ea non teneas, tuta repulsa tua est.
 Nec mihi succense, toties si carmine nostro,
 Quod facis, ut facias, teque imitere, rogo. 90
 Fortibus adsuevit tubicen prodesse ; suoque
 Dux bene pugnantes incitat ore viros.
 Nota tua est probitas, testataque tempus in omne :
 Sit virtus etiam non probitate minor.
 Non tibi Amazonia est pro me sumenda securis, 95
 Aut excisa levi pelta gerenda manu.

Numen adorandum est ; non ut mihi fiat amicum,
 Sed sit ut iratum, quam fuit ante, minus.
 Gratia si nulla est, lacrymæ tibi gratia fient :
 Hac potes, aut nulla, parte movere Deos. 100
 Quæ tibi ne defint, bene per mala nostra cavetur:
 Meque viro flendi copia dives adest.
 Utque meæ res sunt ; omni (puto) tempore flebis :
 Has Fortuna tibi nostra ministrat opes.
 Si mea mors redimenda tua (quod abominor) esset : 105
 Admeti conjux, quam sequereris, erat.
 Æmula Penelopes fieres, si fraude pudica
 Instantes velles fallere nupta procos.
 Si comes extincti manes sequerere mariti,
 Esset dux facti Laodamia tui. 110
 Iphias ante oculos tibi erat ponenda, volenti
 Corpus in accensos mittere forte rogos.
 Nil opus est letho, nil Icariotide tela ;
 Cæsaris at conjux ore precanda tuo.
 Quæ præstat virtute sua ne prisca vetustas 115
 Laude pudicitiae sæcula nostra premat.
 Quæ Veneris formam, mores Junonis habendo,
 Sola est cœlesti digna reperta toro.
 Quid trepidas ? quid adire times ? non impia Progne,
 Filiave Ætææ voce movenda tua est : 120
 Nec nurus Ægypti, nec sæva Agamemnonis uxor ;
 Scyllave, quæ Siculas inguine terret aquas :
 Telegonive parens vertendis nata figuris ;
 Nexave nodosæ angue Medusa comas.
 Fœmina sed Princeps ; in qua Fortuna videre 125
 Se probat, et cœcæ crimina falsa tulit.
 Qua nihil in terris, ad finem Solis ab ortu,
 Clarius, excepto Cæsare, mundus habet.
 Eligito tempus, captatum sæpe, rogandi,
 Hereat adversa ne tua navis aqua. 130
 Non semper sacras reddunt oracula sortes ;
 Ipsaque non omni tempore sana patent.
 Cum status Urbis erit, qualem nunc auguror esse ;
 Et nullus populi contrahet ora dolor ;

EPISTOLA EX PONTO LIB. III. 1. 137

Cum domus Augusti, Capitoli more colenda, 135
 Læta (quod est, et sit) plenaque pacis erit;
 Tum tibi, Dî faciant, adeundi copia fiat,
 Profectura aliquid tura tua verba puta.
 Si quid aget majus, differ tua cœpta; caveque
 Spem festinando præcipitare meam. 140
 Nec rursus jubeo, dum sit vacuissima quæras:
 Corporis ad cultum vix vacat illa sui.
 [Curia cum patribus fuerit stipata verendis;
 Per rerum turbam tu quoque oportet eas.]
 Cum tibi contigerit vultum Junonis adi, e, 145
 Fac sis personæ, quam tueare, memor.
 Nec factum defende meum: mala causa silenda est:
 Nil nisi sollicitæ sint tua verba preces.
 Tum lacrymis demenda mora est: submissaque terræ
 Ad non mortales brachia tende pedes. 150
 Tum pete nil aliud, sævo nisi ab hoste recedam:
 Hostem Fortunam sit satis esse mihi.
 Plura quidem subeunt: sed jam turbata timore
 Hæc quoque vix poteris ore tremante loqui.
 Suspicio hoc damno tibi non fore: sentiat illa 155
 Te majestatem pertimuisse suam.
 Nec tua si fletu scindentur verba, nocebit:
 Interdum lacrymæ pondera vocis habent.
 Lux etiam cœptis facito bona talibus adsit:
 Horaque conveniens, auspiciūque favens. 160
 Sed prius imposito sanctis altaribus igni,
 Thura fer ad magnos vinaque pura Deos.
 Equibus ante omnes Augustum numen adora;
 Progeniemque piam, participemque tori.
 Sint utinam mites solito tibi more; tuasque 165
 Non duris lacrymas vultibus adspiciant.

EPISTOLA II.

COTTÆ.

QUAM legis a nobis missam tibi, Cotta, salutem.
 Missa sit ut vere, perveniatque, precor.
 Namque meis sospes multum cruciatibus aufers ;
 Utque sit e nobis pars bona salva, facis.
 Cumque labent alii, jactataque vela relinquant ;
 Tu laceræ remanens anchora sola rati.
 Grata tua est igitur pietas : ignoscimus illis,
 Qui cum Fortuna terga dedere fugæ.
 Cum feriant unum, non unum fulmina terrent :
 Junctaque percussio turba pavere solet. 10
 Cumque dedit paries venturæ signa ruinæ,
 Sollicito vacuus sit locus ille metu.
 Quis non e timidis ægri contagia vitat,
 Vicinum metuens ne trahat inde malum ?
 Me quoque amicorum nimio terrore metuque, 15
 Non odio, quidam desituisse mei.
 Non illis pietas, non officiosa voluntas
 Defuit : averfos extimere Deos.
 Utque magis cauti possant timidique videri,
 Sic adpellari non meruere mali. 20
 At meus excusat charos ita candor amicos ;
 Utque habeant de me crimina nulla, favet.
 Sint hac contenti venia, signentque licebit
 Purgari factum me quoque teste suum.
 Pars estis pauci potior, qui rebus in arctis 25
 Ferre mihi nullam turpe putastis opem.
 Tunc igitur meriti morietur gratia vestri,
 Cum cinis absumpto corpore factus ero.
 Fallar, et illa meæ superabit tempora vitæ :
 Si tamen a memori posteritate legar. 30
 Corpora debentur mcestis exsanguia bustis :
 Effugiunt fructus nomen honosque reges.

Occidit et Theseus, et qui committavit Oresten :
 Sed tamen in laudes vivit uterque suas.
 Vos etiam feri laudabunt sæpe nepotes ; 35
 Claraque erit scriptis gloria vestra meis.
 Hic quoque Sauromatæ jam vos novere, Getæque :
 Et tales animos barbara turba probat.
 Cumque ego de vestra nuper probitate referrem,
 (Nam didici Getice Sarmaticeque loqui) 40
 Forte senex quidam, cœtu cum staret in illo,
 Reddidit ad nostros telia verba sonos :
 Nos quoque amicitiaæ nomen bene novimus, hospes,
 Quos procul a vobis frigidus Ister habet.
 Est locus in Scythia, (Tauros dixere priores) 45
 Qui Getica longe non ita distat humo.
 Hac ego sum terra (patriæ nec pœnitet) ortus ;
 Confortem Phœbi gens cqlit illa Deam.
 Tempa manent hodie vastis innixa columnis :
 Perque quater denos itur in illa gradus. 50
 Fama refert, illic signum cœleste fuisse ;
 Quoque minus dubites, stat basis orba Dea.
 Araque, quæ fuerat natura candida saxi,
 Decolor adfuso tincta cruore rubet.
 Fœmina sacra facit, tædæ non nota jugali : 55
 Quæ superat Scythicas nobilita'e nurus.
 Sacrifici genus est, (sic instituere priores)
 Advena virgineo cæsus ut ense cadat.
 Regna Thoas habuit, Mæotide clarus in ora :
 Nec fuit Euxinis notior alter aquis. 60
 Sceptra tenente illo, liquidas fecisse per auras
 Nescio quam dicunt Iphigenian iter.
 Quam levibus ventis sub nube per æquora vestam
 Creditur his Phœbe deposuisse locis. 65
 Præfuerat templo multos ea rite per annos,
 Invita peragens tristitia sacra manu.
 Cum duo velifera juvenes venero carina ;
 Prefferuntque suo littora nostra pede.
 Par fuit his ætas, et amor : quorum alter Orestes,
 Aliæ erat Pylades, nomina fama tenet. 70

Procinus immitem Triviæ ducuntur ad aram,
 Evincti geminas ad sua terga manus.
 Spargit aqua captos lustrali Graja sacerdos,
 Ambiat ut fulvas insula longa comas.
 Dumque parat sacrum, dum velat tempora vittis ; 75
 Dum tardæ causas invenit usque moræ ;
 Non ego crudelis, juvenes ignoscite, dixit ;
 Sacra suo facio barbariora loco.
 Ritus is est gentis : qua vos tamen urbe venistis ?
 Quove parum fausta puppe petistis iter ? 80
 Dixit : et, audito patriæ pia nomine virgo,
 Confor'es urbis comperit esse suæ.
 Alter at e vobis, inquit, cadat hostia sacri,
 Ad patrias sedes nuntius alter eat.
 Ire jubet Pylades charum periturus Oresten ; 85
 Hic negat : inque vicem pugnat uterque mori.
 Existit hoc unum, quo non convenerit illis ;
 Cætera par concors et sine lite fuit.
 Dum peragunt pulchri juvenes certamen amoris ;
 Ad fratrem scriptas exarat illa notas. 90
 Ad fratrem mandata dabat, cuique illa dabantur,
 (Humanos casus adspice) frater erat.
 Nec mora ; de templo rapiunt simulacra Dianæ :
 Clamque per immensas puppe feruntur aquas.
 Mirus amor juvenum, quamvis abiere tot anni, 95
 In Scythia magnum nunc quoque nomen habet.
 Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo ;
 Laudarunt omnes facta piæque fidem.
 Scilicet hæc etiam (qua nulla ferocior) ora
 Nomen amicitiae barbara corda movet. 100
 Quid facere Ausonia geniti debetis in Urbe,
 Cum tangant diros talia facta Getas ?
 Adde, quod est animus semper tibi mitis ; et altæ
 Indicium mores nobilitatis habet ;
 Quos Volesus patrii cognoscat nominis auctor ; 105
 Quos Numa maternus non neget esse suos ;
 Adjectique probent genitiva ad nomina Cottæ,
 Si tu non esses, interitura domus.

Digne vir hac serie, lapsò succurrere amico
Conueniens istis moribus esse puta.

110

EPISTOLA III.

FABIO MAXIMO.

SI vacat exiguum profugo dare tempus amico,
O fidus Fabiæ, Maxime, gentis, ades:

Dum tibi quæ vidi referam; seu corporis umbra,
Seu veri species, seu fuit ille sopor.

Nox erat: et biformes intrabat Luna fenestras,
Mense fere medio quanta nitere solet.

5

Publica me requies curarum somnus habebat,
Fusæque erant toto languida membra toro:

Cum subito pennis agitatus inhorruit ær;

Et gemuit parvo mota fenestra sono.

10

Territus in cubitum releuo mea membra finistrum:

Pulsus et e trepido pectore somnus abit.

Stabat Amor vultu, non quo prius esse solebat,

Fulcra tenens læua tristis acerna manu.

Nec torquem collo, nec habens crinale capillis;

15

Nec bene dispositas comptus, ut ante, comas.

Horrida pendebant molles super ora capilli;

Et visa est oculis humida penna meis.

Qualis in æriæ tergo solet esse columbæ,

1

Tractantum mæltæ quam tetigere manus.

20

Hunc, simul agnovi, (neque enim mihi notior alter)

Talibus adfata est libera lingua sonis:

O puer, exilii decepto causa magistro,

Quem fuit utilius non docuisse mihi;

Huc quoque venisti, pax est ubi tempore nullo,

25

Et coit adstrictis barbarus lster aquis?

Quæ tibi causa viæ? nisi uti mala nostra videres?

Quæ sunt, si nescis, invidiosa tibi.

Tu mihi dictasti juvenilia carmina primus:

Adposui senis, te duce, quinque pedes.

30

Nec me Mæonio confurgere carmine, nec me
 Dicere magnorum passus es acta ducum.
 Forsitán exiguas, aliquas tamen, arcus et ignis
 Ingenii vires comminuere mei.
 Namque ego dum canto tua regna, tuæque parentis, 35
 In nullum mea mens grande vacavit opus.
 Nec satis id fuerat ; stultus quoque carmina feci,
 Artibus ut posses non rudis esse meis.
 Pro quibus exilium misero mihi reddita merces :
 Id quoque in extremis, et sine pace, locis. 40
 At non Chionides Eumolpus in Orphea talis ;
 In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
 Præmia nec Chiron ab Achilli talia cepit,
 Pythagoræque ferunt non nocuisse Numam.
 Nomina neu referam longum collecta per ævum, 45
 Discipulo perii solus ab ipse meo.
 Dum damus arma tibi, dum te, lascive, docemus ;
 Hæc te discipulo dona magister habet.
 Scis tamen ; ut liquido juratus dicere possis,
 Non me legitimos sollicitasse toros. 50
 Scripsimus hæc istis, quarum nec vitta pudicos
 Contingit crines, nec stola longa pedes.
 Dic, precor, ecquando didicisti fallere nuptas ;
 Et facere incertum per mea iussa genus ?
 An sit ab his omnis rigide submota libellis, 55
 Quam lex furtivos arcet habere viros ?
 Quid tamen hoc prodest, vetiti si lege severa
 Credor adulterii composuisse notas ?
 At tu, sic habeas ferientes cuncta sagittas ;
 Sic nunquam rapido lampades igne vacent ; 60
 Sic regat imperium, terrasque coërceat omnes
 Cæsar, ab Ænea qui tibi fratre nepos ;
 Effce, sit nobis non implacabilis ira ;
 Meque loco plekti commodiore velit.
 Hæc ego visus eram puero dixisse volucris : 65
 Hos visus nobis ille dedisse sonos.
 Per, mea tela, faces, et per, mea tela, sagittas,
 Per matrem juro, Cæsaremque caput ;

Nil, nisi concessum, nos te didicisse magistro ;
 Artibus et nullum crimen inesse tuis. 70
 Utque hoc, sic utinam defendere cætera posses !
 Scis aliud, quod te læserit, esse magis.
 Quidquid id est (neque enim debet dolor ille referri)
 Non potes a culpa dicere abesse tua.
 Tu licet erroris sub imagine crimen obumbres ; 75
 Non gravior merito vindicis ira fuit.
 Ut tamen adspicerem, consolarerque jacentem,
 Lapsa per immensas est mihi penna vias.
 Hæc loca tum primum vidi, cum matre rogante
 Phasias est telis fixa puella meis. 80
 Quæ nunc cur iterum post sæcula longa revisam,
 Tu facis, ô castris miles amice meis.
 Pone metus igitur ; mitescet Cæsaris ira :
 Et veniet votis mollior hora tuis.
 Neve moram timeas, tempus, quod quærimus, instat : 85
 Cunctaque lætitiæ plena triumphus habet.
 Dum domus, et nati, dum mater Livia gaudet :
 Dum gaudes Patriæ magne Ducisque Pater :
 Dum tibi gratatur populus, totamque per Urbem
 Omnis odoratis ignibus ara calet : 90
 Dum faciles aditus præbet venerabile templum ;
 Sperandum nostras posse valere preces.
 Dixit ; et aut ille est tenues dilapsus in auras,
 Coeperunt sensus aut vigilare mei.
 Si dubitem, quin his faveas, ô Maxime, dictis, 95
 Memnonio cygnos esse colore putem.
 Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor :
 Nec, quod erat candens, sit terebinthus, ebur.
 Conveniens animo genus est tibi ; nobile namque
 Pectus, et Herculeæ simplicitatis habes. 100
 Livor, iners vitium, mores non exit in istos ;
 Utque latens ima vipera serpit humo.
 Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum :
 Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
 Ergo alii noceant miseris, optentque timeri : 105
 Tinctaque mordaci spicula felle gerant.

At tua supplicibus domus est adfuea juvenis:
In quorum numero me precor esse velis.

EPISTOLA IV.

RUFINO.

HÆc tibi non vanam portantia verba salutem,
Naso Tomitana mittit ab urbe tuus;
Utque suo faveas mandat, Rufine, Triumpho;
In vestras venit si tamen ille manus.
Est opus exiguum, vastisque paratibus impar,
Quale tamen cunque est, ut tueare rogo.
Firma valent per se, nullumque Machaona quærunt:
Ad medicam dubius confugit æger opem.
Non opus est magnis placido lectore poetis:
Quamlibet invitum difficilemque tenent.
Nos, quibus ingenium longi minuere labores,
Aut etiam nullum forsitan ante fuit,
Viribus infirmi, vestro candore valemus:
Quem mihi si demas, omnia rapta putem.
Cunctaque cum mea sint propenso nixa favore,
Præcipuum veniæ jus habet ille liber.
Spectatum vates alii scripsere triumphum:
Est aliquid memori visa notare manu.
Nos ea vix avidam vulgo captata per aurem
Scripsimus: atque oculi fama fuere mei.
Scilicet adfectus similes, aut impetus idem,
Rebus ab auditis conspicuisque venit?
Nec nitor argenti, quem vos vidistis, et auri,
Quod mihi defuerit, purpuraque illa, queror.
Sed loca, sed gentes formatæ mille figuris
Nutrissent carmen, præliaque ipsa, meum.
Et Regum vultus, certissima pignora mentis,
Juvisent aliqua forsitan illud opus.
Plausibus ex ipsis populi, lætoque favore,
Ingenium quodvis incaluisse potest.

Tamque ego sumpsiſſem tali clangore vigorem,
 Quam rudis audita miles ad arma tuba.
 Pectora ſint nobis nivibus glacieque licebit,
 Atque hoc, quem patior, frigidiora loco :
 Illa Ducis facies, in curru ſtantis eburno, 35
 Excuteret frigus ſenſibus omne meis.
 His ego defectus, dubiisſque auſtoribus uſus,
 Ad veſtri venio jure favoris opem.
 Nec mihi nota ducum, nec ſunt mihi nota locorum
 Nomina : materiam vix habuere manus. 40
 Pars quota de tantis rebus, quam Fama referre,
 Aut aliquis nobis ſcribere poſſet, erat ?
 Quo magis, ô lector, debes ignoſcere, ſi quid
 Erratum eſt illic, præteritumve mihi.
 Adde, quod adſiduam domini meditata querelam, 45
 Ad lætum carmen vix mea verſa lyra eſt.
 Vix bona poſt tanto quærenti verba ſubibant :
 Et gaudere aliquid, res mihi viſa nova eſt.
 Utque reformidant inſuetum lumina Solem,
 Sic ad lætitiâ mens mea ſegnîs erat. 50
 Eſt quoque cunctarum novitas chariſſima rerum ;
 Gratiaque officio, quod mora tardat, abeſt.
 Cætera certatim de magno ſcripta triumpho
 Jam pridem populi ſuſpicor ore legi.
 Illa bibit ſiticens, lector mea pocula pienus : 55
 Illa recens pota eſt, noſtra tepescit aqua.
 Non ego ceſſavi, nec fecit inertia ſerum :
 Ultima me vaſti ſuſtinet ora freti.
 Dum venit huc rumor, properataque carmina ſunt,
 Factaque eunt ad vos, annus abiſſe poteſt. 60
 Nec minimum refert, intacta roſaria primus,
 An ſera carpas pene reliſta manu.
 Quid mirum, lectis exhausto floribus horto,
 Si Duce non facta eſt digna corona ſuo ?
 Deprecor, hæc vatum contra ſua carmina ne quis 65
 Diſta putet : pro ſe Muſa locuta mea eſt.
 Sunt mihi vobiſcum communia ſacra, poëtæ ;
 In veſtro miſeris ſi licet eſſe choro.

Magnaue pars animæ mecum vixistis, amici :	
Hac ego vos absens nunc quoque parte colo.	70
Sint igitur vestro mea commendanda favori	
Carmina, non possum pro quibus ipse loqui.	
Scripta placent a morte fere : quia lædere vivos	
Livor, et injusto carpere dente solet.	
Si genus est mortis male vivere ; terra moratur :	75
Et desunt fatis sola sepulchra meis.	
Denique opus nostræ culpetur ut undique curæ,	
Officium, nemo, qui reprehendat, erit.	
Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas :	
Hac ego contentos auguror esse Deos.	80
Hæc facit, ut veniat pauper quoque gratus ad aras ;	
Et placeat cæso non minus agna bove.	
Res quoque tanta fuit, quantæ subsistere summo	
Æneidos vati grande fuisset onus.	
Ferre etiam molles elegi tam vasta triumphi	85
Pondera dissparibus non potuere rotis.	
Quo pede nunc utar, dubia est sententia nobis :	
Alter enim de te, Rhene, triumphus adest.	
Irrita verorum non sunt præfagia vatum :	
Danda Jovi laurus, dum prior illa viret.	90
Nec mea verba legis, qui sum submotus ad Istrum,	
Non bene pacatis flumina pota Getis :	
Ista Dei vox est : Deus est in pectore nostro :	
Hæc duce prædico vaticinorque Deo.	
Quid cessas currum pompamque parare triumphis,	95
Livia ? jam nullas dant tibi bella moras.	
Perfida damnatas Germania projicit hastas :	
Jam pondus dices omen habere meum.	
Crede, brevique fides aderit ; geminabit honorem	
Filius et junctis, ut prius, ibit equis.	100
Prome, quod injicias humeris victoribus, ostrum.	
Ipsa potest solitum nosse corona caput.	
Scuta, sed et galeæ geminis radientur et auro,	
Stentque super victos trunca trophæa viros.	
Oppida turritis cingantur eburnea muris :	105
Fictaque res verò more putetur agi.	

Squalidus immixtos fracta sub arundine crines
 Rhenus, et infectas sanguine portet aquas.
 Barbara jam capti poscunt insignia Reges,
 Textaque fortuna divitiora sua.
 Et quæ præterea virtus invicta tuorum
 Sæpe parata tibi, sæpe paranda facit.
 Dî quorum monitu sumus eventura locuti,
 Verba (precor) celeri nostra probate fide.

110

EPISTOLA V.

MAXIMO COTTÆ.

QUAM legis, unde tibi mittatur epistola, quæris?
 Hinc, ubi cæruleis jungitur Ister aquis.
 Ut regio dicta est, succurrere debet et auctor,
 Læsus ab ingenio Naso poëta suo.
 Qui tibi, quam mallet præfens adferre salutem,
 Mittit ab hirsutis, Maxime Cotta, Getis.
 Legimus, ô juvenis, patrii non degener oris,
 Dicta tibi pleno verba diserta foro.
 Quæ, quamquam lingua mihi sunt properante per horas
 Lecta satis multas, pauca fuisse quæror.
 Plura sed hæc feci relegendo sæpe; nec unquam
 Non mihi, quam primo, grata fuere magis.
 Cumque nihil toties lecta e dulcedine perdant,
 Viribus illa suis, non novitate, placent.
 Felices, quibus hæc ipso cognoscere in actu,
 Et tam facundo contigit ore frui!
 Nam quanquam sapor est adlata dulcis in unda,
 Gratus ex ipso fonte bibuntur aquæ.
 Et magis adducto pomum decerpere ramo,
 Quam de cælata sumere lance juvat.
 At nisi peccassem, nisi me mea Musa fugasset,
 Quod legi, tua vox exhibuisset opus.
 Urque fui solitus, sedissem forsitan unus
 De centum iudex in tua verba viris.

5

16

15

20

Major et impleſſet præcordia noſtra voluptas, 25
 Cum traheret dictis adnueremque tuis.
 Quem quoniam fatum, vobis patriaque relictis,
 Inter inhumanos maluit eſſe Getas:
 Quod licet, ut videar tecum magis eſſe, legenda
 Sæpe, precor, ſtudio pignora mitte tui: 30
 Exemploque meo, niſi dedignaris id ipſum,
 Utere: quod nobis rectius ipſe dares.
 Namque ego, qui perii jam pridem, Maxime, vobis,
 Ingenio nitor non periſſe meo.
 Redde vicem; nec rara tui monumenta laboris 35
 Accipiant noſtræ, grata futura, manus.
 Dic tamen, ô juvenis ſtudioſum plene meorum;
 Ecquid ab his ipſis admoneare mei?
 Ecquibus aut recitas factum modo carmen amicis,
 Aut, quod sæpe ſoles, exigis ut recitent? 40
 Interdum queritur tua mens, oblita quid abſit?
 (Neſcio quid certe ſentit abeſſe ſui.)
 Utque loqui de me multum præſente ſolebas,
 Nunc quoque Naſonis nomen in ore tuo eſt.
 Ipſe quidem Getico peream violatus ab arcu, 45
 (Et ſit perjuri quam prope pœna vides)
 Te niſi momentis video pene omnibus abſens,
 Gratia Diſ, menti quolibet ire licet.
 Hac ubi perveni, nulli cernendus, in Urbem,
 Sæpe loquor tecum; sæpe loquente fruor. 50
 Tam, mihi difficile eſt, quam ſit bene, dicere; quamque
 Candida judiciis illa ſit hora meis.
 Tum me (ſi qua fides) cœleſti ſede receptum,
 Cum fortunatis ſuſpicor eſſe Deis.
 Ruſus, ut hac redii, cœlum ſuperosque relinquo: 55
 A Styge nec longe Pontica diſtat humus.
 Unde ego ſi fato nitor prohibente reverti;
 Spem ſine proſectu, Maxime, tolle mihi.

EPISTOLA VI.

AMICORUM CUIDAM.

NASO suo, nomen posuit cui pene, sodali
 Mittit ab Euxinis hoc breve carmen aquis.
 At, si cauta parum scripsisset dextra, quis esses,
 Forsitan officio parata querela foret.
 Cur tamen, hoc aliis tutum credentibus, unus, 5
 Adpellent ne te carmina nostra, rogas?
 Quanta sit in media clementia Cæsaris ira,
 Ex me, si nescis, certior esse potes.
 Huic ego, quam patior, nil possem demere pœnæ;
 Si iudex meriti cogerer esse mei. 10
 Non vetat ille sui quemquam meminisse sodalis:
 Nec prohibet tibi me scribere, teque mihi.
 Nec scelus admittas, si consoleris amicum:
 Mollihus et verbis aspera fata leves.
 Cur, dum tuta times, facis ut reverentia talis 15
 Fiat in Augustos invidiosa Deos?
 Fulminis adflatos interdum vivere telis
 Vidimus, et refici, non prohibente Jove.
 Nec, quia Neptunus navem lacerarat Ulyssis,
 Leucothœe nanti ferre negavit opem. 20
 Crede mihi, miseria cœlestia numina parcunt:
 Nec semper læsos, et sine fine, premunt.
 Principe nec nostro Deus est moderator ullus:
 Justitia vires temperat ille suas.
 Nuper eam Cæsar, facto de marmore templo, 25
 Jampridem posuit mentis in æde suæ.
 Juppiter in multos temeraria fulmina torquet,
 Qui pœnam culpa non meruere pati.
 Obruerit sævis cum tot Deus æquoris undis,
 Ex illis mergi pars quota digna fuit? 30
 Cum pereant acie fortissima quæque, vel ipso
 Iudice, dilectus Martis iniquus erit.

At, si forte velis in nos inquirere, nemo est
 Qui se, quod patitur, commeruisse neget.
 Adde, quod extinctos vel aqua, vel Marte, vel igni, 33
 Nulla potest iterum restituisse dies.
 Restituit multos, aut pœnæ parte levavit
 Cæsar; et in multis me velit esse, precor.
 An tu, cum tali populus sub Principe sumus,
 Adloquio profugi credis inesse metum? 40
 Forsitan hæc domino Busrïde jure timeres,
 Aut solito clausos urere in ære viros.
 Desine mitem animum vano infamare timore:
 Sæva quid in placidis faxa vereris aquis?
 Ipse ego, quod primo scripsi sine nomine vobis, 45
 Vix excusari posse mihi videor.
 Sed pavor attonito rationis ademerat usum:
 Cesserat omne novis consiliumque malis.
 Fortunamque meam metuens, non vindicis iram,
 Terrebar titulo nominis ipse mei. 50
 Hactenus admonitus memori concede poetæ,
 Ponat ut in chartis nomina chara suis.
 Turpe erit ambobus, longo mihi proximus usu
 Si nulla libri parte legare mei.
 Ne tamen iste metus somnos tibi rumpere possit; 55
 Non ultra, quam vis, officiosus ero.
 Teque tegam, qui sis: nisi cum permiseris ipse:
 Cogetur nemo munus habere meum.
 Tu modo, quem poteras vel aperte tutus amare,
 Si res est anceps ista, latenter ama.

EPISTOLA VII.

AMICIS.

Verba mihi defunt eadem tam sæpe roganti,
 Jamque pudet vanas sine carere preces.
 Tædia consimili fieri de carmine vobis,
 Quidque petam, cunctos edidicisse reor.

EPISTOLA EX PONTO. LIB. III. 7. 16

Noſtraque quid portet jam nôſtis epiſtola, quamvis
 Charta ſit a vinclis non labefaſta ſuis.
 Ergo mutetur noſtri ſententia ſcripti,
 Ne toties contra, quam rapit amnis, eam.
 Quod bene de vobis ſperavi, ignoſcite, amici:
 Talia peccandi jam mihi finis erit. 10
 Nec gravis uxori dicar: quæ ſcilicet in me
 Quam proba, tam timida eſt, experienſque parum.
 Hæc quoque, Naſo, ſeras: etenim pejora tulifti.
 Jam tibi ſentiri ſarcina nulla poteſt.
 Duſtus ab armento taurus detrectat aratrum:
 Subtrahit et duro colla novella jugo.
 Nos, quibus adſuevit fatum crudeliter uti,
 Ad mala jam pridem non ſumus ulla rudes.
 Venimus in Geticos fines; moriamur in illis,
 Parcaque ad extremum, qua mea cœpit, eat. 20
 Spem juvet amplecti; quæ non juvat irrita ſemper;
 Et fieri cupias ſi qua, futura putes.
 Proximus huic gradus eſt; bene deſperare ſalutem,
 Seque ſemel vera ſcire perſiſte fide.
 Curando fieri quædam majora videmus 25
 Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.
 Mitius ille perit, ſubita qui mergitur unda;
 Quam ſua qui tumidis brachia laſſet aquis.
 Cur ego concepi Scythicis me poſſe carere
 Finibus, et terra proſperiore frui? 30
 Cur aliquid de me ſperavi lenius unquam?
 An Fortuna mihi ſic mea nota fuit?
 Torqueor en gravius; repetitaque forma locorum
 Exilium renovat triſte, recensque facit.
 Eſt tamen utilius, ſtudio ceſſaſſe meorum: 35
 Quam, quas admôrint, non valuiſſe preces.
 Magna quidem res eſt, quem non audetis, amic:
 Sed ſi quis peteret, qui dare vellet, erat.
 Dummodo non vobis hoc Cæſaris ira negâr
 Fortiter Euxinis immoremur aquis. 40

EPISTOLA VIII.

MAXIMO.

QUÆ tibi, quærebam, memorem testantia curam,
 Dona Tomitanus mittere posset ager.
 Dignus es argento, fulvo quoque dignior auro :
 Sed te, cum donas, illa juvare solent.
 Nec tamen hæc loca sunt ullo pretiosa metallo :
 Hostis ab agricola vix finit illa fodi.
 Purpura sæpe tuos fulgens prætexit amictus :
 Sed non Sarmatica tingitur illa manu.
 Vellera dura ferunt pecudes, et Palladis uti
 Arte Tomitanæ non didicere nurus.
 Fœmina pro lana Cerealia munera frangit ;
 Suppositoque gravem vertice portat aquam.
 Non hic pampineis amicitur vitibus ulmus :
 Nulla premunt ramos pondere poma suo.
 Tristia deformes pariunt Absinthia campi,
 Terraque de fructu quam sit amara docet.
 Nil igitur tota Ponti regione sinistri,
 Quod mea sedulitas mittere posset, erat.
 Clausa tamen mihi Scythica tibi tela pharetra :
 Hoste precor fiant illa cruenta tuo.
 Hos habet hæc calamos, hos hæc habet ora libellos :
 Hæc viget in nostris, Maxime, Musa locis.
 Quæ quanquam misisse pudet, quia parva videntur ;
 Tu tamen hæc, quæso, consule missa boni.

EPISTOLA IX.

BRUTO.

QUOD sit in his eadem sententia, Brute, libellis,
 Carmina, nescio quem, carpere nostra refers :

EPISTOLA EX PONTO LIB. III. 9. 167

Nil nisi me terra fruor ut propiore rogare ;
 Et, quam sum denso cinctus ab hoste, queri.
 O quam de multis vitium reprehenditur unum! 5
 Hoc peccat solum si mea Musa, bene est.
 Ipse ego librorum video delicta meorum ;
 Cum sua plus iusto carmina quisque probet.
 Auctor opus laudat : sic forsitan Agrius olim
 Therpsiten facie dixerit esse bona. 10
 Judicium tamen hic nostrum non decipit error ;
 Nec quidquid genui, protinus illud amo.
 Cur igitur, si me videam delinquere, peccem,
 Et patiar scripto crimen inesse, rogas ?
 Non eadem ratio est, sentire et demere morbos : 15
 Sensus inest cunctis ; tollitur arte malum.
 Sæpe aliquid cupiens verbum mutare, relinquo ;
 Judicium vires destituuntque meum.
 Sæpe piget (quid enim dubitem tibi vera fateri ?)
 Corrigit, et longi ferre laboris onus. 20
 Scribentem juvat ipse favor, minuitque laborem ;
 Cumque suo crescens pectore fervet opus.
 Corrigit at res est tanto magis ardua, quanto
 Magnus Aristarcho major Homerus erat.
 Sic animum lento curarum frigore lædit, 25
 Ut cupidi cursor frœna retentat equi.
 Atque ita Dî mites minuant mihi Cæsaris iram,
 Ossaque pacata nostra tegantur humo ;
 Ut mihi conanti nonnunquam intendere curas ;
 Fortunæ species obstat acerba meæ. 30
 Vixque mihi videor, faciam quod carmina, sanus ;
 Inque feris curem corrigere illa Getis.
 Nil tamen e scriptis magis excusabile nostris,
 Quam sensus cunctis pene quod unus inest.
 Læta fere lætus cecini, cano tristia tristis. 35
 Conveniens operi tempus utrumque suo est.
 Quid, nisi de vitio, scribam, regionis amaræ ?
 Utque solo moriar commodiore, precer ?
 Cum toties eadem dicam, vix audior ulli :
 Verbaque profectu dissimulata carent. 40

Et tamen hæc eadem cum sint, non scribimus idem:

Unaque per plures vox mea tentat opem.

An, ne bis sensum lector reperiret eundem,

Unus amicorum, Brute, rogandus erat?

Non fuit hoc tanti; confesso ignoscite, docti; 45

Vilior est operis fama salute mea.

Denique materiæ, quam quis sibi finxerit ipse,

Arbitrio variat multa poeta suo.

Musa mea est index nimium quoque vera malorum;

Atque incorruptæ pondera testis habet. 50

Nec liber ut fieret, sed uti sua cuique daretur

Littera, propositum curaque nostra fuit.

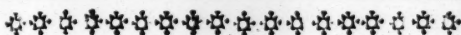
Postmodo collectas, utcunque sine ordine, junxi:

Hoc opus electum ne mihi forte putes.

Da veniam scriptis, quorum non gloria nobis 55

Causa, sed utilitas officiumque, fuit.

P. OVIDII NASONIS
EPISTOLARUM
EX PONTO
LIBER IV.

EPISTOLA I.

SEXTO POMPEIO.

ACCIPERE, Pompeii, deductum carmen ab illo,
Debitor est vitæ qui tibi, Sexte, suæ.
Qui seu non prohibes a me tua nomina poni,
Accedet meritis hæc quoque summa tuis.
Sive trahis vultus, equidem peccasse fatebor : 5
Delicti tamen est causa probanda mei.
Non potuit mea mens, quin esset grata, teneri :
Sit, precor, officio non gravis ira pio.
③ quoties ego sum libris mihi visus in istis
Impius, in nullo quod legerere loco ! 10
O quoties, aliud vellem cum scribere, nomen
Rettulit in ceras inscia dextra tuum !
Ipse mihi placuit mendis in talibus error ;
Et vix invita facta litura manu est.
Viderit ad summum, dixi : licet ipse queratur ; 15
Ah pudet offensam non meruisse prius !
Da mihi, si quid ea est, hebetantem pectora Lethen ;
Oblitus potero non tamen esse tui.
Idque finas oro ; nec fastidita repellas
Verba : nec officio crimen inesse putes. 20
Et levis hæc meritis referatur gratia tantis :
Sin minus ; invito te quoque gratus ero.

Nunquam pigra fuit nostris tua gratia rebus :
 Nec mihi munificas arca negavit opes.
 Nunc quoque nil subitis clementia territa fatis 25
 Auxilium vitæ fertque, feretque meæ.
 Unde, roges forsan, fiducia tanta futuri
 Sit mihi : quod fecit quisque tuetur opus.
 Ut Venus artificis labor est et gloria Coi,
 Æquoreo madidas quæ premit imbre comas ; 30
 Arcis ut Actææ vel eburna vel ænea custos,
 Bellica Phidiacæ stat, Dea facta manu ;
 Vendicat ut Calamis laudem, quos fecit, equorum ;
 Ut similis veræ vacca Myronis opus ;
 Sic ego pars rerum non ultima, Sexte, tuarum, 35
 Tutelæque feror munus opusque tuæ.

EPISTOLA II.

SEVERO.

QUOD legis, o Vates magnorum maxime Regum,
 Venit ab intonsis usque, Severe, Getis.
 Cujus adhuc nomen nostros tacuisse libellos,
 Si modo permittis dicere vera, pudet.
 Orba tamen numeris cessavit epistola nunquam 5
 Ire per alternas officiosa vices.
 Carmina sola tibi memorem testantia curam
 Non data sunt : quid enim, quæ facis ipse, darem ?
 Quis mel Aristæo, quis Baccho vina Falerno,
 Triptolemo fruges, poma det Alcinoos ? 10
 Fertile pectus habes, interque Heliconæ colentes
 Uberius nulli provenit ista seges.
 Mittere carmen ad hunc, frondes erat addere silvis :
 Hæc mihi cunctandi causa, Severe, fuit.
 Nec tamen ingenium nobis respondet, ut ante : 15
 Sed siccum sterili vomere litus aro.
 Scilicet ut limus venas excæcat in undis,
 Læsaque suppresso fonte resistit aqua ;

Pectora sic mea sunt limo vitiata malorum :	
Et carmen vena pauperiore fluit.	20
Si quis in hac ipsum terra posuisset Homerum ;	
Esset, crede mihi, factus et ille Getes.	
Da veniam fasso ; studiis quoque fræna remissi :	
Ducitur et digitis littera rara meis.	
Impetus ille sacer, qui vatum pectora nutrit,	25
Qui prius in nobis esse solebat, abest.	
Vix venit ad partes, vix sumptæ Musa tabellæ	
Imponit pigras pene coacta manus.	
Parvaeque, ne dicam, scribendi nulla voluptas	
Est mihi : nec numeris nectere verba juvat.	30
Sive quod hinc fructus adeo non cœpimus ullos,	
Principium nostri res sit ut ista mali :	
Sive quod in tenebris numerosos ponere gressus,	
Quodque legas nulli, scribere carmen, idem est.	
Excitat auditor studium ; laudataque virtus	35
Crescit ; et immensum gloria calcar habet.	
Hic mea cui recitem, nisi flavis scripta Corallis,	
Quasque alias gentes barbarus Ister habet ?	
Sed quid solus agam ? quaque infelicia perdam	
Otia materia, surripiamque diem ?	40
Nam quia nec vinum, nec me tenet alea fallax,	
Per quæ clam tacitum tempus abire solet ;	
Nec me, quod cuperem, si per fera bella liceret	
Oblestat cultu terra novata suo.	
Quid, nisi Piërides, solatia frigida, restat,	45
Non bene de nobis quæ meruere Deæ ?	
At tu, cui bibitur felicius Aëniæ fons,	
Utiliter studium quod tibi cedit, ama.	
Sacraque Musarum merito cole : quodque legamus,	
Huc aliquod curæ mitte recentis opus.	50

EPISTOLA III.

AMICO INSTABILI.

Conquerar, an taceam? ponam sine nomine crimen?
 An notum, qui sis, omnibus esse velim?
 Nomine non utar, ne commendere querela;
 Quæreturque tibi casmine fama meo.
 Dum mea puppis erat valida fundata carina; 5
 Qui mecum velles currere, primus eras.
 Nunc, quia contraxit vultum Fortuna, recedis;
 Auxilio postquam scis opus esse tuo.
 Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri:
 Quisque sit, audito nomine, Naso, rogas. 10
 Ille ego sum, quanquam non vis audire, vetusta
 Pene puer puero junctus amicitia.
 Ille ego, qui primus tua seria nosse solebam,
 Qui tibi jucundis primus adesse jocis.
 Ille ego victor, densoque domesticus usu: 15
 Ille ego judiciis unica Musa tuis.
 Idem ego sum, qui nunc an vivam, perfide, nescis:
 Cura tibi de quo quærere nulla fuit.
 Sive fui nunquam charus, simulasse fateris:
 Seu non fingebas, inveniêre levis. 20
 Dic, age, dic aliquam, quæ te mutaverit, iram:
 Nam nisi justa tua est, justa querela mea est.
 Quæ te consimilem res nunc vetat esse priori?
 An crimen, cœpi quod miser esse, vocas?
 Si mihi rebus opem nullam factisque ferebas; 25
 Venisset verbis charta notata tribus.
 Vix equidem credo, sed et insultare jacenti
 Te mihi, nec verbis parcere, Fama refert.
 Quid facis, ah demens? cur, si Fortuna recedat,
 Naufragio lacrymas eripis ipse tuo? 30
 Hæc Dea non stabili quam sit levis orbe fatetur,
 Quem summum dubio sub pede semper habet.

EPISTOLA EX PONTO. LIB. IV. 4. 172

Quolibet est folio, quavis incertior aura :
 Par illi levitas, improbe, sola tua est.
 Omnia sunt hominum tenui pendentia filo : 35
 Et subito casu, quæ valere, ruunt.
 Divitis audita est cui non opulentia Cræsi ?
 Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.
 Ille Syracosia modo formidatus in urbe,
 Vix humili duram reppulit arte famem. 40
 Quid fuerat Magno majus ? tamen ille rogavit
 Submissa fugiens voce clientis opem.
 Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
 Indigus effectus omnibus ipse magis.
 Ille Jugurthino clarus, Cimbrique triumpho, 45
 Quo victrix toties Consule Roma fuit ;
 In cœno latuit Marius, cannaque pallustri :
 Pertulit et tanto multa pudenda viro.
 Ludit in humanis divina potentia rebus ;
 Et certam præsens vix habet hora fidem. 50
 Littus ad Euxinum, si quis mihi diceret, ibis,
 Et metues, arcu ne feriare Getæ ;
 I, bibe, dixissem, purgantes pectora succos :
 Quidquid et in tota nascitur Anticyra .
 Sum tamen hæc passus : nec si mortalia possem, 55
 Et summi poteram tela cavere Dei.
 Tu quoque fac timeas ; et, quæ tibi læta videntur,
 Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

EPISTOLA IV.

SEXTO POMPEIO.

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
 Non intermissis ut fluat imber aquis.
 Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
 Mixta fere duris utilis herba rubis.
 Nil adeo Fortuna gravis miserabile fecit,
 Ut minuant nulla gaudia parte malum. 5

Ecce domo, patriaque carens, oculisque meorum ;
 Naufragus in Getici littoris actus aquas.
 Qua tamen inveni vultum diffundere causam
 Possẽm, Fortunæ nec meminisse meæ. 10
 Nam mihi cum fulva tristis spatiarer arena,
 Visa est a tergo penna dedisse sonum.
 Respicio : nec corpus erat, quod cernere possem :
 Verba tamen sunt hæc aure recepta mea :
 En ego lætarum venio tibi nuntia rerum, 15
 Fama, per immensas aëre lapsa vias.
 Consule Pompeio, quo non tibi charior alter,
 Candidus et felix proximus annus erit.
 Dixit : et, ut læto Pontum rumore replevit,
 Ad gentes alias hinc Dea vertit iter. 20
 At mihi, dilapsis inter nova gaudia curis,
 Excidit asperitas hujus iniqua loci.
 Ergo ubi, Jane biceps, longum referaveris annum,
 Pulsus et a sacro mense December erit ;
 Purpura Pompeium summi velabit honoris : 25
 Ne titulis quidquam debeat ille suis.
 Cernere jam videor rumpi penetralia turba ;
 Et populum lædi deficiente loco.
 Templaque Tarpeia primum tibi sedis adiri ;
 Et fieri faciles in tua vota Deos. 30
 Colla boves niveos certæ præbere securi,
 Quos aluit campis herba Falisca suis.
 Cumque Deos omnes, tum quos impensius æquos
 Esse tibi cupias, cum Jove Cæsar erit.
 Curia te excipiet, Patresque e more vocati 35
 Intendent aures ad tua verba suas.
 Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore :
 Utque solet, tulerit prospera verba dies ;
 Egeris et meritis Superis cum Cæsare grates :
 Qui causam, facias cur ita sæpe, dabit : 40
 Inde domum repetes toto comitante Senatu ;
 Officium populi vix capiente domo.
 Me miserum, turba quod non ego cernor in illa :
 Nec poterunt istis lumina nostra frui !

EPISTOLA EX PONTO. LIB. IV. 5. 175

Quamlibet absentem, qua possum, mente videbo : 45
 Adspiciet vultus Consulis illa sui.
 Dî faciant, aliquo subeat tibi tempore nostrum
 Nomen ; et, Heu, dicas, quid miser ille facit ?
 Hæc tua pertulerit si quis mihi verba, fatebor
 Protinus exilium mollius esse meum. 50

EPISTOLA V.

EIDEM JAM CONSULI.

ITE, leves elegi, doctas ad Consulis aures ;
 Verbaque honorato ferte legenda viro.
 Longa via est ; nec vos pedibus proceditis æquis ;
 Testaque brumali sub nive terra latet.
 Cum gelidam Thracen, et opertum nubibus Hæmon, 5
 Et maris Iônii transieritis aquas :
 Luce minus decima dominam venietis in Urbem,
 Ut festinatum non faciatis iter.
 Protinus inde domus vobis Pompeia petatur :
 Non est Augusto junctior ulla Foro. 10
 Si quis, ut in populo, qui sitis, et unde, requireret :
 Nomina decepta quælibet aure ferat.
 Ut sit enim tutum, sicut reor esse, fateri ;
 Verba minus certe fista timoris habent.
 Copia nec vobis ullo prohibente videndi 15
 Consulis, ut limen contigeritis, erit.
 Aut reget ille suos dicendo jura Quirites,
 Conspicuum signis cum premet altus ebur :
 Aut, populi reditus positam componet ad hastam,
 Et minui magnæ non sinet urbis opes. 20
 Aut, ut erunt Patres in Julia templa vocati,
 De tanto dignis Consule rebus aget.
 Aut feret Augusto solitam natoque salutem ;
 Deque parum noto consulet officio.
 Tempus ab his vacuum Cæsar Germanicus omne 25
 Auferet : a magnis hunc colit ille Deis.

Cum tamen a turba rerum requieverit harum ;
 Ad vos mansuetas porriget ille manus :
 Quidque parens ego vester agam, fortasse requiret :
 Talia vos illi reddere verba velim. 30
 Vivit adhuc, vitamque tibi debere fatetur,
 Quam prius a miti Cæsare munus habet.
 Te tibi, cum fugeret, memori solet ore referre,
 Barbariæ tutas exhibuisse vias.
 Sanguine Bistonium quod non tepefecerit ensen,
 Effectum cura pectoris esse tui. 35
 Addita præterea vitæ quoque multa tuendæ
 Munera, ne proprias attenuaret opes.
 Pro quibus ut meritis referatur gratia, jurat,
 Se fore Mancipii tempus in omne tui. 40
 Nam prius umbrosa carituros arbore montes,
 Et freta velivolas non habitura rates,
 Fluminaque in fontes cursu reditura supino ;
 Gratia quam meriti possit abire tui.
 Hæc ubi dixeritis, servet sua dona rogare :
 Sic fuerit vestræ causa peracta viæ. 45

EPISTOLA VI.

BRUTO.

Quam legis, ex illis tibi venit epistola, Brute,
 Nasonem nolles in quibus esse locis.
 Sed, tu quod nolles, voluit miserabile fatum :
 Hei mihi, plus illud, quam tua vota valet !
 In Scythia nobis quinquennis Olympias acta est :
 Jam tempus lustri transit in alterius. 5
 Perstat enim Fortuna tenax, votisque malignum
 Opponit nostris insidiosa pedem.
 Certus eras pro me, Fabiæ laus, Maxime, gentis,
 Numen ad Augustum supplice voce loqui. 10
 Occidis ante preces ; causamque ego, Maxime, mortis
 (Nec fueram tanti) me reor esse tuæ.

EPISTOLA EX PONTO. LIB. IV. 6. 1 7

Jam timeo nostram cuiquam mandare salutem :
 Ipsum morte tua concidit auxilium.
 Cœperat Augustus deceptæ ignoscere culpæ : 15
 Spem nostram, terras deseruitque simul.
 Quale tamen potui de cœlitate, Brute, recenti
 Vœstra procul positus carmen in ora dedi.
 Quæ pro sit pietas utinam mihi ; sitque malorum 20
 Jam modus, et sacræ mitior ira domus !
 Te quoque idem, liquido possum jurare, precari,
 O mihi non dubia cognite, Brute, nota.
 Nam cum præstiteris verum mihi semper amorem ;
 Hic tamen adverso tempore crevit amor.
 Quique tuas pariter lacrymas nostrasque videret ; 25
 Passuros pœnam crederet esse duos.
 Lenem te miseris genuit Natura, nec ulli
 Mitius ingenium, quam tibi, Brute, dedit.
 Ut qui, quid valeas, ignoret, Marte forensi,
 Possit tuo peragi vix putet ore reos. 30
 Scilicet ejusdem est, quamvis pugnare videtur,
 Supplicibus facilem, fontibus esse trucem.
 Cum tibi suscepta est legis vindicta severæ ;
 Verba velut tinctum singula virus habent.
 Hostibus eveniat, quam sis violentus in armis 35
 Sentire, et linguæ tela subire tuæ.
 Quæ tibi tam tenui cura limantur, ut omnes
 Istius ingenium corporis esse negent.
 At si quem lædi Fortuna cernis iniqua,
 Mollior est animo scœmina nulla tuo. 40
 Hoc ego præcipue sensi, cum magna meorum
 Notitiam pars est inficiata mei.
 Immemor illorum, vestri non immemor unquam,
 Qui mala solliciti nostra levastis, ero.
 Et prius (heu nobis nimium conterminus !) Ister
 In caput Euxino de mare vertet iter :
 Utque Thyestæ redeant si tempora mensæ,
 Solis ad Eöas currus agetur aquas !
 Quam quisquam vestrum, qui me doluistis adempto, 50
 Arguat ingratum non meminisse sui.

EPISTOLA VII.

VESTALI.

Missus es Euxinas quoniam, Vestalis, ad undas,
 Ut possitis reddas jura sub axe locis;
 Adspicis en, Præses, quali jaceamus in arvo:
 Nec me testis eris falsa solere queri.
 Accedet voci per te non irrita nostræ, 5
 Alpinis juvenis regibus orte, fides.
 Ipse vides certe glacie concrefcere Pontum;
 Ipse vides rigido stantia vina gelu.
 Ipse vides, onerata ferox ut ducat læzyx
 Per medias Istri plaustra bubulcus aquas. 10
 Adspicis et mitti sub adunco toxica ferro,
 Et telum causas mortis habere duas.
 Atque utinam pars hæc tantum spectata fuisset,
 Non etiam proprio cognita Marte tibi!
 Tenditis ad primum per densa pericula pilum: 15
 Contigit ex merito qui tibi nuper honos.
 Sit licet hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
 Ipsa tamen virtus ordine major erat.
 Non neget hoc Ister; cujus tua dextera quondam
 Puniceam Getico sanguine fecit aquam. 20
 Non neget Ægyptos, quæ, te subeunte, recepta
 Sensit in ingenio nil opis esse loci.
 Nam dubium, positu melius defensa manu,ve,
 Urbs erat in summo nubibus æqua jugo.
 Sithonio Regi ferus interceperat illam 25
 Hostis, et ereptas victor habebat opes.
 Donec fluminea devecta Vitellius unda
 Intulit, exposito milite, signa Getis.
 At tibi, progenies alti fortissima Dauni,
 Venit in adversos impetus ire viros. 30
 Nec mora; conspicuus longe fulgentibus armis,
 Fortia ne possint facta latere, caves:

Ingentique gradu contra ferrumque locumque,
 Saxaque brumali grandine plura subis.
 Nec te missa super jaculorum turba moratur, 39
 Nec, quæ vipereo, tela, cruore madent.
 Spicula cum pictis horrent in casside pennis :
 Parsque fere scuti vulnere nulla vacat.
 Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus ;
 Sed minor est acri laudis amore dolor. 40
 Talis apud Trojam Danaïs pro navibus Ajax
 Dicitur Hectoreas sustinuisse faces.
 Ut propius ventum est, commissaque dextera dextræ,
 Resque fero potuit cominus ense geri ;
 Dicere difficile est, quid Mars tuus egerit illic, 45
 Quotque neci dederis, quosque, quibusque modis.
 Ense tuo factos calcabas victor acervos ;
 Impositoque Getes sub pede multus erat.
 Pugnat ad exemplum Primi minor ordine Pili :
 Multaque fert miles vulnera, multa facit. 50
 Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
 Ante citos quantum Pegasus ibat equos.
 Vincitur Ægyptos ; testataque tempus in omne
 Sint tua, Vestalis, carmine facta meo.

EPISTOLA VIII.

SUILLIO.

Littera fera quidem, studiis exculte Suilli,
 Huc tua pervenit, sed mihi grata tamen :
 Qua, pia si possit Superos lenire rogando
 Gratia, laturum te mihi dicis opem.
 Ut jam nil præstes, animi sum factus amici
 Debitor ; et meritum, velle juvare, voco.
 Impetus iste tuus longum modo duret in ævum ;
 Neve malis pietas sit tua lassâ meis.
 Jus aliquod faciunt adfinia vincula nobis ;
 Quæ, semper mancant illabefacta, precor.

Nam tibi quæ conjux, eadem mihi filia pene est:
 Et quæ te generum, me vocat illa virum.
 Hei mihi, si lectis vultum tu versibus istis
 Ducis, et adfinem te pudet esse meum!
 At nihil hic dignum poteris reperire pudore,
 Præter Fortunam, quæ mihi cæca fuit. 15
 Si genus excutias; Equites, ab origine prima,
 Usque per innumeros inveniémur avos:
 Sive velis, qui sint, mores inquirere nostros;
 Errorum misero detrahe, labe carent. 20
 Tu modo, si quid agi sperabis posse precando,
 Quos colis exora supplice voce Deos.
 Dî tibi sunt Cæsar juvenis: tua numina placa:
 Hac certe nulla est notior ara tibi.
 Non finit illa sui vanas antistitis unquam 25
 Esse preces: nostris hinc pete rebus opem.
 Quamlibet exigua si nos ea juverit aura,
 Obruta de mediis cymba resurget aquis.
 Tunc ego thura feram rapidis sollennia flammis;
 Et, valeant quantum numina, testis ero. 30
 Nec tibi de Pario statuam, Germanice, templum
 Marmore: carpfit opes illa ruina meas.
 Templa domus vobis faciant urbesque beatæ:
 Naso suis opibus, carmine, gratus erit.
 Parva quidem fateor pro magnis munera reddi, 35
 Cum pro concessa verba salute damus.
 Sed qui, quam potuit, dat maxima, gratus abunde est;
 Et finem pietas contigit illa suum.
 Nec, quæ de parva Dîs pauper libat acerra,
 Thura minus, grandi quam data lance valent. 40
 Agnaque tam lactens, quam gramine pasta Falisco
 Victima, Tarpeios inficit icta focos.
 Nec tamen, officio vatum per carmina facto,
 Principibus res est graior ulla viris.
 Carmina vestrarum peragunt præconia laudum: 45
 Neve sit actorum fama caduca cavent.
 Carmine fit vivax virtus; experique sepulchri,
 Notitiam seræ posteritatis habet,

Tabida consumit ferrum lapidemque vetustas ;
 Nullaque res majus tempore robur habet. 50
 Scripta ferunt annos : scriptis Agamemnona nosti ;
 Et quisquis contra, vel simul, arma tulit.
 Quis Thebas septemque Duces sine carmine nosset,
 Et quidquid post hæc, quidquid et ante fuit ?
 Di quoque carminibus (si fas est dicere) fiunt : 55
 Tantaque majestas ore canentis eget.
 Sic Chaos, ex illa naturæ mole prioris,
 Digestum partes scimus habere suas :
 Sic adfectantes cœlestia regna Gigantas,
 Ad Styga nimbifero vindicis igne datos. 60
 Sic victor laudem superatis Liber ab Indis,
 Alcides capta traxit ab Æchalia.
 Et modo, Cæsar, Avum, quem virtus addidit astris,
 Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
 Si quid adhuc igitur vivi, Germanice, nostro 65
 Restat in ingenio, serviet omne tibi.
 Non potes officium vatis contemnere vates :
 Judicio pretium res habet ista tuo.
 Quod nisi te numen tantum ad majora vocasset,
 Gloria Pæridum summa futurus eras. 70
 Sed dare materiam nobis, quam carmina, majus :
 Nec tamen ex toto deferere illa potes.
 Nam modo bella geris, numeris modo verba coercēs,
 Quodque aliis opus est, hoc tibi ludus erit.
 Utque nec ad citharam, nec ad arcum segnis Apollo est ;
 Sed venit ad sacras nervus uterque manus ; (85
 Sic tibi nec docti, nec defunt principis artes :
 Mixta sed est animo cum Jove Musa tuo.
 Quæ quoniam nec nos unda submovit ab illa,
 Ungula Gorgonei quam cava fecit equi ; 80
 Profit ; opemque ferat communia sacra tueri ;
 Atque isdem studiis imposuisse manum.
 Littora pellitis nimium subjecta Corallis
 Ut tandem sævos effugiamque Getas,
 Clausaque si misero patria est, ut ponar in ullo, 85
 Qui minus Ausonia distet ab Urbe, loco.

Unde tuas possim laudes celebrare recentes,
 Magnaque quam minima facta referre mora.
 Tangat ut hoc votum cœlestia, chare Sũilli,
 Numina, pro socero pene precare tuo.

90

EPISTOLA IX.

GRÆCINO.

UNDE licet, non unde juvat, Græcine, salutem
 Mittit ab Euxinis hanc tibi Naso vadis.
 Missaque Dî faciant Auroram occurrat ad illam,
 Bis senos fasces quæ tibi prima dabit.
 Ut, quoniam sine me tanges Capitolia Consul, 5
 Et siam turbæ pars ego nulla tuæ,
 In domini subeat partes, et præstet amici
 Officium jussu littera nostra die.
 Atque ego si satis genitus melioribus essem,
 Et mea sincero curreret axe rota; 10
 Quo nunc nostra manus per scriptum fungitur, esset
 Lingua salutandi munere functa tui.
 Gratatusque darem cum dulcibus oscula verbis:
 Nec minus ille meus, quam tuus, esset honor.
 Illa (confiteor) sic essem luce superbus, 15
 Ut caperet fastus vix domus ulla meos.
 Dumque latus sancti cingit tibi turba Senatus,
 Consul ante pedes ire viderer Eques.
 Et quanquam cuperem semper tibi proximus esse,
 Gauderem lateri non habuisse locum. 20
 Nec querulus, turba quamvis eliderer, essem:
 Sed foret a populo tum mihi dulce premi.
 Prospicerem gaudens, quantus foret agminis ordo,
 Densaque quam longum turba teneret iter.
 [Quoque magis nôris quam me vulgaria tangant, 25
 Spectarem, qualis purpura te tegeret.]
 Signa quoque in sella nossem formata curuli;
 Et totum Numidæ sculptile dentis opus.

EPISTOLA EXPONTO. LIB. IV. 9. 183

At cum Tarpeias effes deductus in arces,
 Dum caderet jussu victima sacra tuo ; 30
 Me quoque secreto grates sibi magnus agentem
 Audisset, media qui sedet æde, Deus.
 Thuraque mente magis plena, quam lance, dedissem
 Ter quater, imperii lætus honore tui.
 Hic ego præsentēs inter numerarer amicos ; 35
 Mitia jus Urbis si modo fata darent.
 Quæque mihi sola capitur nunc mente voluptas,
 Tunc oculis etiam percipienda foret.
 Non ita Cœlitibus visum est, et forsitan æquis:
 Nam quid me poenæ causa negata juvet ; 40
 Mente tamen, quæ sola loco non exulat, utar :
 Prætextam, falces adspiciamque tuos.
 Hæc modo te populo reddentem jura videbit ;
 Et se secretis finget adesse locis.
 Nunc longi reditus hastæ supponere lustrī 45
 Cernet, et exacta cuncta locare fide.
 Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
 Publica quærentem quid petat utilitas.
 Nunc, pro Cæsaribus, Superis decernere grates ;
 Albave opimorum colla ferire boum. 50
 Atque utinam, cum jam fueris potiora precatus,
 Ut mihi placetur numinis ira, roges !
 Surgat ad hanc vocem plena pius ignis ab ara ;
 Detque bonum voto lucidus omen apex.
 Interea, qua parte licet, ne cuncta queramus, 55
 Hic quoque te festum Consule tempus agam.
 Altera lætitiæ, nec cedens causa priori,
 Successor tanti frater honoris, erit.
 Nam tibi finitum summo, Græcine, Decembri
 Imperium, Jani suscipit ille die. 60
 Quæque est in vobis pietas, alterna feretis
 Gaudia, tu fratris fascibus, ille tuis.
 Sic tu bis fueris Consul, bis Consul et ille ;
 Inque domo binus conspicietur honor.
 Qui quanquam est ingens, et nullum Martia summo 65
 Altius imperium Consule Roma videt ;

Multiplicat tamen hunc gravitas auctoris honorem :

Et majestatem res data dant is habet.

Judiciis igitur liceat Flaccoque tibi que

Talibus Augusti tempus in omne frui.

70

Ut tamen a rerum cura propiore vacabit ;

Vota precor votis addite vestra meis.

Et, si quem dabit aura sinum, laxate rudentes ;

Exeat e Stygiis ut mea navis aquis.

Præfuit his, Græcine, locis modo Flaccus ; et illo

75

Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.

Hic tenuit Myfas gentes in pace fideli :

Hic arcu fisos terruit ense Getas.

Hic raptam Trojæ celeri virtute recepit,

Infecitque fero sanguine Danubium.

80

Quære loci faciem, Scythicique incommoda cœli ;

Et quam vicino terrear hoste, roga.

Sintne litæ tenues serpentis felle sagittæ :

Fiat an humanum victima dira caput.

Mentiar, an coëat duratus frigore pontus ;

85

Et teneat glacies jugera multa freti.

Hæc ubi narrarit, quæ sit mea fama, require ;

Quoque modo peragam tempora dura, roga.

Nec sumus hic odio, nec scilicet esse meremur :

Nec cum Fortuna mens quoque versa mea est.

90

Illæ quies animo, quam tu laudare solebas,

Ille vetus solito persistat in ore pudor.

Sic ego sum longe, sic hic, ubi barbarus hostis,

Ut fera plus valeant legibus arma, facit ;

Rem queat ut nullam tot jam, Græcine, per annos

95

Fœmina de nobis, virve, puerve queri.

Hoc facit, ut misero faveant adiutque Tomitæ ;

Hæc quoniam tellus testificanda mihi est.

Illi me, quia velle vident, discedere malunt :

Respectu cupiunt hic tamen esse sui.

100

Nec mihi credideris : exstant decreta, quibus nos

Laudat, et immunes publica cæra facit.

Conveniens miseris hæc quanquam gloria non est,

Proxima dant nobis oppida munus idem.

EPISTOLA EX PONTO. LIB. IV. 10. 185

Nec pietas ignota mea est: videt hospita tellus 105
 In nostra sacrum Cæsaris esse domo.
 Stant pariter natusque pius, conjuxque sacerdos,
 Numina jam facto non leviora Deo.
 Neu desit pars ulla domus; stat uterque nepotum:
 Hic aviæ lateri proximus, ille patris. 110
 His ego do toties cum thure precantia verba,
 Eöo quoties surgit ab orbe dies.
 Tota, licet quæras, hoc me non fingere dicet,
 Officii testis, Pontica terra, mei.
 Pontica me tellus, quantis hac possumus ora, 115
 Natalem ludis scit celebrare Dei.
 Nec minus hospitibus pietas est cognita talis,
 Misit in has si quos longa Propontis aquas.
 Is quoque, quo lævus fuerat sub Præfide Pontus,
 Audierit frater forsitan ista tuus. 120
 Fortuna est impar animo, talique libenter
 Exiguas carpo munere pauper opes.
 Nec vestris damus hæc oculis, procul Urbe remoti:
 Contenti tacita sed pietate sumus.
 Et tamen hæc tangent aliquando Cæsaris aures. 125
 Nil illum, toto quod sit in orbe, latet.
 Tu certe scis hoc Superis adscite, videsque,
 Cæsar; ut est oculis subdita terra tuis.
 Tu nostras audis inter convexa locatus
 Sidera, sollicito quas damus ore, preces. 130
 Perveniant istuc et carmina forsitan illa,
 Quæ de te misi cœlite facta novo.
 Auguror his igitur flecti tua numina, nec tu
 Immerito nomen mite Parentis habes.

EPISTOLA X.

ALBINOVANO.

HIC mihi Cimmerico bis tertia ducitur ætas
 Littore, pellitos inter agenda Getas,
 VOL. III. S

Ecquos tu silices, ecquod, charissime, ferrum Duritiae confers, Albinovane, meae?	
Gutta cavat lapidem; consumitur annulus usu; Et teritur pressa vomer aduncus humo.	5
Tempus edax igitur, praeter nos, omnia perdet? Cessat duritia mors quoque victa mea.	
Exemplum est animi nimium patientis Ulysses, Jactatus dubio per duo lustra mari.	10
Tempora solliciti sed non tamen omnia fati Pertulit; et placidae saepe fuere morae.	
An grave sex annis pulchram fovisse Calypso, Aequoreaeque fuit concubuisse Deae?	
Excipit Hippotades, qui dat pro munere ventos, Curvet ut impulsos utilis aura sinus.	15
Nec bene cantantes labor est audisse puellas; Nec degustanti lotos amara fuit.	
Hos ego, qui patriae faciant obliviam, succos Parte meae vitae, si modo dentur, emam.	20
Nec tu contuleris urbem Laestrygonis unquam Gentibus, obliqua quas obit Ister aqua.	
Nec vincet saevum Cyclops feritate Phycen: Qui quota terroris pars solet esse mei!	
Scylla feris trunco quod latrat ab inguine monstribus; Heniochae nautis plus nocuere rates.	25
Nec potes infestis conferre Charybdis Achæis; Ter licet epotum ter vomat illa fretum.	
Qui quanquam dextra regione licentius errant; Securum latus hoc non tamen esse sinunt.	30
Hic agri infrondes, hic spicula tincta venenis: Hic freta vel pediti pervia reddit hiems.	
Ut, qua remus iter pulsus modo fecerat undis, Siccus contempta nave viator eat.	
Qui veniunt isthinc, vix vos ea credere dicunt: Quam miser est, qui fert asperiora fide!	35
Crede tamen: nec te causas nescire sinemus, Horrida Sarmaticum cur mare duret hiems.	
Proxima sunt nobis plaustris praebentia formam, Et quae praecipuum, fidera, frigus habent,	40

EPISTOLA EX PONTO. LIB. IV. 10. 187

Hinc oritur Boreas, oræque domesticus huic est,
 Et sumit vires a propiore loco.
 At Notus, adverso tepidum qui spirat ab axe,
 Est procul; et rarus languidiorque venit.
 Adde quod hic clauso miscentur flumina Ponto, 45
 Vimque fretum nullo perdit ab amne suam.
 Huc Lycus, huc Sagaris, Peniusque, Hypanisque, Nomasque
 Influit, et crebro vortice tortus Halys:
 Partheniusque rapax, et volvens saxa Cynæpes
 Labitur; et nullo tardior amne Tyras. 50
 Et tu, femineæ Thermodon cognite turmæ;
 Et quondam Grajis Phasi petite viris.
 Cumque Borysthenio liquidissimus amne Dyrraspes,
 Et tacite peragens Iene Melanthus iter.
 Quique duas terras, Asiam Cadmique sororem 55
 Separat, et cursus inter utramque facit.
 Innumerique alii, quos inter maximus omnes
 Cedere Danubius se tibi, Nile, negat.
 Copia tot laticum, quas auget, adulterat undas:
 Nec patitur vires æquor habere suas. 60
 Quin etiam stagno similis, pigræque paludi,
 Cæruleus vix est, diluiturque color.
 Innatat unda freto dulcis leviorque marina est;
 Quæ proprium mixto de sale pondus habet.
 Si roget hæc aliquis, cur sint narrata Pedoni, 65
 Quidve loqui certis juverit ista modis:
 Detinui, dicam tempus, curasque fefelli:
 Hunc fructum præfens attulit hora mihi.
 Absumimus solito, dum scribimus ista, dolori:
 In mediis nec nos sensimus esse Getis. 70
 At tu, non dubito, cum carmine Thesea laudes,
 Materię titulos quin tueare tuæ;
 Quemque refers, imitere virum: vetat ille profecto
 Tranquilli comitem temporis esse fidem.
 Qui quanquam est factis ingens, et conditur a te 75
 Vir tanto, quanto deluit ore cani;
 Est tamen ex illo nobis imitabile quiddam,
 Inque fide Theseus quilibet esse potest.

Non tibi sunt hostes ferro clavaque domandi,
 Per quos vix ulli pervius Isthmos erat:
 Sed præstandus amor, res non operosa volenti:
 Quis labor est puram non temerasse fidem?
 Hæc tibi, qui perstas indeclinatus amico,
 Non est, quod lingua dicta querente putes.

80

EPISTOLA XI.

GALLIONI.

G Allio, crimen erit vix excusabile nobis,
 Carmine te nomen non habuisse meo.
 Tu quoque enim (memini) cœlesti cuspide facta
 Fovisti lacrymis vulnera nostra tuis.
 Atque utinam, rapti jactura læsus amici,
 Senissēs ultra, quod quererere, nihil!
 Non ita Dīs placuit, qui te spoliare pudica
 Conjuge crudeles non habuere nefas.
 Nuntia nam luctus mihi nuper epistola venit:
 Lectaque cum lacrymis sunt tua damna meis.
 Sed neque prudentem solari stultior ausim,
 Verbaque doctorum nota referre tibi:
 Finitumque tuum, si non ratione, dolorem
 Ipsa jam pridem suspicor esse mora.
 Dum tua pervenit, dum littera nostra recurrens
 Tot maria ac terras permeat, annus abit.
 Temporis officium solatia dicere certi est:
 Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.
 At cum longa dies sedavit vulnera mentis;
 Intempestive qui fovet illa, novat.
 Adde quod (atque utinam verum tibi venerit omen!)
 Conjugio felix jam potes esse novo.

5

10

15

20

EPISTOLA XII.

TUTICANO.

QUO minus in nostris ponaris, amice, libellis,
Nominis efficitur conditione tui.

Ast ego non alium prius hoc dignarer honore :

Est aliquis nostrum si modo carmen honos.

Lex pedis officio, naturaque nominis obstant :

Quaque meos adeas, est via nulla, modos.

Nam pudet in geminos ita nomen findere versus,

Definat ut prior hoc, incipiatque minor :

Et pudeat, si te, qua syllaba parte moratur,

Arctus adpellem, Tuticanumque vocem.

Nec potes in versum Tuticani more venire ;

Fiat ut e longa syllaba prima brevis.

Aut producat, quæ nunc correptius exit ;

Et sit porrecta longa secunda mora.

His ego si vitiis ausim corrumpere nomen,

Ridear, et merito pectus habere neger.

Hæc mihi causa fuit dilati muneris hujus,

Quod meus adjecto scenore reddet ager.

Teque canam quacunque nota ; tibi carmina mittam :

Pene mihi puero cognite pene puer.

Perque tot annorum seriem, quot habemus uterque,

Non mihi, quam fratri frater, amate minus.

Tu bonus hortator, tu duxque comesque fuisti,

Cum regerem tenera fræna novella manu.

Sæpe ego correxi sub te censore libellos ;

Sæpe tibi admonitu facta litura meo est :

Digaam Mæoniis Phæacida condere chartis

Cum te Piërides perdocuere tuæ.

Hic tenor, hæc viridi concordia cœpta juvenia

Venit ad albentes illabefacta comas.

Quæ nisi te moveant, duro tibi pectora ferro

Esse, vel inducto clausa adamante putem.

Sed prius huic defint et bellum et frigora terræ,
 Invisus nobis quæ duo Pontus habet ;
 Et tepidus Boreas, et sit præfrigidus Auster,
 Et possit fatum mollius esse meum ;
 Quam tua sint lapsæ præcordia dura sodali :
 Hic cumulus nostris absit, abestque, malis.
 Tu modo per Superos, quorum certissimus ille est,
 Quo tuus assidue Principe crevit honor ;
 Effice, constanti profugum pietate tuendo ;
 Ne sperata meam definat aura ratem.
 Quid mandem, quæras ? peream, nisi dicere vix est:
 Si modo, qui periit, ille perire potest.
 Nec quid agam invenio, nec quid nolimve velimve :
 Nec satis utilitas est mea nota mihi.
 Crede mihi ; miseros prudentia prima relinquit :
 Et sensus cum re consiliumque fugit.
 Ipse, precor, quæras, qua sim tibi parte juvandus :
 Quove viam facias ad mea vota vado.

EPISTOLA XIII.

C A R O.

O Mihi non dubios inter memorande sodales,
 Qui, quod es, id vere, Care, vocaris ; ave.
 Unde saluteris, color hic tibi protinus index,
 Et structura mei carminis esse potest.
 Non quia mirifica est, sed quod nec publica certe :
 Qualis enim cunque est, non latet esse meam.
 Ipse quoque ut chartæ titulum de fronte revellas,
 Quod sit opus, videor dicere posse, tuum,
 Quamlibet in multis positus nocere libellis ;
 Perque observatas inveniere notas.
 Prodent auctorem vires, quas Hercule dignas
 Novimus, atque illi, quem canis, esse pares,
 Et mea Musa potest proprio deprehsa colore
 Insignis vitis forsitan esse suis.

EPISTOLA EX PONTO. LIB. IV. 13. 191

Tam mala Therfiten prohibebat forma latere,	15
Quam pulchra Nireus conspiciendus erat.	
Nec te mirari, si sint vitiosa, decebit	
Carmina, quæ faciam pene poëta Getes.	
Ah pudet! et Getico scripsi sermone libellum :	
Structaque sunt nostris barbara verba modis.	20
Et placui, (gratare mihi) cæpique poëtæ	
Inter inhumanos nomen habere Getas.	
Materiam quæris? laudes de Cæsare dixi :	
Adjuta est novitas numine nostra Dei.	
Nam patris Augusti docui mortale fuisse	25
Corpus; in æthereas numen abisse domos :	
Esse parem virtute patri, qui fræna coactus	
Sæpe recusati ceperit imperii.	
Esse pudicarum te Vestam, Livia, matrum,	
Ambiguum nato dignior, anne viro.	30
Esse duos juvenes, firma adjumenta Parentis,	
Qui dederint animi pignora certa sui.	
Hæc ubi non patria perlegi scripta Camena,	
Venit e: ad digitos ultima charta meos ;	
Et caput et plenas omnes movere pharetras,	35
Et longum Getico murmur in ore fuit.	
Atque aliquis, Scribas hæc cum de Cæsare, dixit,	
Cæsaris imperio restituendus eras.	
Ille quidem dixit, sed me jam, Care, nivali	
Sexta relegatum bruma sub axe videt.	40
Carmina nil profunt : nocuerunt carmina quondam :	
Primaque tam miseræ causa fuere fugæ.	
At tu per studii communia scædera sacri,	
Per non vile tibi nomen amicitia; ;	
Sic capto Latiis Germanicus hoste catenis,	45
Materiam vestris adferat ingeniis ;	
Sic valeant pueri, votum commune Deorum ;	
Quos laus formandos est tibi magna datos ;	
Quanta potes præbe nostræ momenta salutis :	
Quæ nisi mutato nulla futura loco est.	50

EPISTOLA XIV.

TUTICANO.

HÆc tibi mittuntur, quem sum modo carmine questus
 Non aptum numeris nomen habere meis.
 In quibus, excepto quod adhuc utcunque valemus,
 Nil, te præterea quod juvet, invenies.
 Ipsa quoque est invisâ salus : suntque ultima vota, 5
 Quolibet ex istis scilicet ire locis.
 Nulla mihi cura est, terra quam muter ut ista :
 Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
 In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdin
 Mittite, præsentî dum careamus humo. 10
 Styx quoque, si quid ea est, bene commutabitur Istro :
 Si quid et inferius, quam Styga, mundus habet.
 Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo ;
 Proxima Marticolis quam loca Naso Getis.
 Talia succensent propter mihi verba Tomitæ, 15
 Iraque carminibus publica mota meis.
 Ergo ego cessabo nunquam per carmina lædi,
 Plectar et incauto semper ab ingenio ?
 Ergo ego, ne scribam, digitos incidere cunctor ;
 Telaque adhuc demens, quæ nocuere, sequor ? 20
 Ad veteres scopulos iterum devertor, ad illas,
 In quibus offendit naufraga puppis, aquas.
 Sed nihil admisi : nulla est mea culpa, Tomitæ ;
 Quos ego, cum loca sim vestra perosus amo.
 Quilibet excutiat nostri monumenta laboris ; 25
 Littera de vobis est mea quæstâ nihil.
 Frigus, et incurfus omni de parte timendos,
 Et quod pulsetur murus ab hoste, queror.
 In loca, non homines, verissima crimina dixi :
 Culpatis vestrum vos quoque sæpe solum. 30
 Effet perpetuo sua quam vitabilis Ascra,
 Ausa est agricolæ Musa docere senis.

EPISTOLA EX PONTO. LIB. IV. 14. 193

At fuerat terra genius, qui scripsit, in illa :
 Intumuit vati nec tamen Ascra suo.
 Quis patriam sollerte magis dilexit Ulyssæ ? 35
 Hoc tamen asperitas indice nota loci est.
 Non loca, sed mores scriptis vexavit amaris
 Scepsius Ausonios, actaque Roma rea est.
 Falsa tamen passa est æqua convicia mente,
 Obsuit auctori nec fera lingua suo. 40
 At malus interpres, populi mihi concitat iram,
 Inque novum crimen carmina nostra vocat.
 Tam felix utinam, quam pectore candidus, essem !
 Exstat adhuc nemo faucius ore meo.
 Adde, quod Illyrica si jam pice nigrior essem, 45
 Non mordenda mihi turba fidelis erat.
 Molliter a vobis mea fors excepta, Tomitæ,
 Tam mites Grajos indicat esse viros.
 Gens mea Peligni, regioque domestica Sulmo,
 Non potuit nostris lenior esse malis. 50
 Quem vix incolumi cuiquam salvoque daretis.
 Is datus a vobis est mihi nuper honor.
 Solus adhuc ego sum vestris immunis in oris ;
 Exceptis, si qui munera legis habent.
 Tempora sacrata mea sunt velata corona, 55
 Publicus invito quam favor imposuit,
 Quam grata est igitur Latonæ Delia tellus.
 Erranti tutum quæ dedit una locum ;
 Tam mihi chara Tomis : patria quæ sede fugatis
 Tempus ad hoc nobis hospita fide manet. 60
 Di modo fecissent, placidæ spem posset habere
 Pacis, et a gelido longius axe foret.

EPISTOLA XV.

SEXTO POMPEIO.

SI quis adhuc usquam nostri non immemor exstat,
 Quidve relegatus Naso, requirit, agam ;

Cæsaribus vitam, Sexto debere salutem
 Me sciat: a Superis hic mihi primus erit.
 Tempora nam miseræ complectar ut omnia vitæ, 5
 A meritis ejus pars mihi nulla vacat.
 Quæ numero tot sunt, quot in horto fertilis arvi
 Punica sub lento cortice grana rubent.
 Africa quot segetes, quot Tmolia terra racemos,
 Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla favos. 10
 Confiteor; testere licet: signate Quirites.
 Nil opus est legum viribus: ipse loquor.
 Inter opes et me, rem parvam, pone paternas:
 Pars ego sim census quantulacunque tui.
 Quam tua Trinacria est, regnataque terra Philippo, 15
 Quam domus Augusto continuata Foro;
 Quam tua, rus oculis domini, Campania, gratum,
 Quæque relicta tibi, Sexte, vel empti tenes:
 Tam tuus en ego sum; cujus te munere tristi
 Non potes in Ponto dicere habere nihil. 20
 Atque utinam possis, et detur amicus arvom;
 Remque tuam ponas in meliore loco!
 Quod quoniam in Dis est, tenta lenire precando
 Numina, perpetua quæ pietate colis.
 Erroris nam tu, vix est decernere, nostri 25
 Sis argumentum majus, an auxilium.
 Nec dubitans oro: sed flumine sæpe secundo
 Augetur remis curius euntis aquæ.
 Et pudet, et metuo, semperque eademque precari;
 Ne subeant animo tædia iusta tuo. 30
 Verum quid faciam: res immoderata cupido est:
 Da veniam vitio, mitis amice, meo,
 Scribere sæpe aliud cupiens delabor eodem:
 Ipsa locum per se littera nostra rogat.
 Seu tamen effectus habitura est gratia; seu me 35
 Dura jubet gelido Parca sub axe inori;
 Semper innoblita repetam tua munera mente:
 Et mea me tellus audiet esse tuum.
 Audiet et cælo posita est quæcunque sub illo:
 Transit nostra ferosi modo Musa Getas. 40

Teque meæ causam servatoremque salutis;
Meque tuum libra nôrit et ære minus.

EPISTOLA XVI.

AD INVIDUM.

Invide, quid laceras Nasonis carmina rapti?
Non solet ingeniis summa nocere dies.
Famaque post cineres major venit: et mihi nomen
Tunc quoque, cum vivis adnumerarer, erat.
Cum foret et Marſus, magnique Rabirius oris,
Illiacusque Macer, ſidereuſque Pedit:
Et, qui Junonem læſiſſet in Hercule, Carus;
Junonis ſi non jam gener ille foret.
Quique dedit Latio carmen regale Severus;
Et cum ſubtili Priſcus uterque Numa.
Quique vel imparibus numeris, Montane, vel æquis
Sufficis; et gemino carmine nomen habes.
Et qui Penelopæ reſcribere juſſit Ulyſſen,
Errantem ſævo per duo luſtra mari:
Quique ſuam Trœzena, imperfectumque dierum
Deſeruit celeri morte Sabinus opus.
Ingeniique ſui dictus cognomine Largus,
Gallica qui Phrygium duxit in arva ſenem.
Quique canit domitam Camerinus ab Hercule Trojam;
Quique ſua nomen Phyllide Tuſcus habet.
Velivolique maris vates, cui credere poſſis
Carmine cæruleos compoſuiſſe Deos.
Quique acies Libycas, Romanaque proelia dixit;
Et Marius, ſcripti dexter in omne genus.
Trinacriuſque ſuæ Perſeidos auctor, et auctor
Tantalidæ reducis, Tyndaridoſque, Lupus.
Et qui Mæoniæ Phæacida vertit, et una
Pindaricæ ſidicen tu quoque, Ruſe, lyræ.
Muſaque Turrani, Tragicis innixa cothurnis;
Et tua cum ſocco Muſa, Meliſſe, levis.

Cum Varus Gracchusque darent fera dicta tyranni ;
 Callimachi Proculus molle teneret iter :
 [Tityrus antiquas et erat qui pasceret herbas,]
 Aptaque venanti Gratius arma daret.
 Nāidas a Satyris caneret Fontanus amatas, 35
 Clauderet imparibus verba Capella modis.
 Cumque forent alii, quorum mihi cuncta referre
 Nomina longa mora est, carmina vulgus habet ;
 Essent et juvenes, quorum quod inedita cura est,
 Adpellandorum nil mihi juris adest : 40
 Te tamen in turba non ausim, Cotta, filere ;
 Præridum lumen, præsidiumque fori.
 Maternos Cottas cui Messallasque paternos
 Maxima nobilitas ingeminata dedit.
 Dicere si fas est, claro mea nomine Musa, 45
 Atque inter tantos, quæ legeretur, erat.
 Ergo submotum patria proscindere, livor,
 Desine, neu cineres sparge, cruenta, meos.
 Omnia perdidimus: tantummodo vita relicta est,
 Præbeat ut sensum materiamque malis. 50
 Quid juvat extinctos ferrum demittere in artus ?
 Non habet in nobis jam nova plaga locum.

Epistolarum ex Ponto. F I N I S.

